

T. C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL
MİRAS ÖGELERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

BÜŞRA KARTAL

AMASYA
Şubat-2022

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL
MİRAS ÖGELERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Hazırlayan
Büşra KARTAL

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Alpay AKSİN

AMASYA-2022

Gelecek nesillere...

ETİK BEYAN

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. .../.../...

İmza

Büşra KARTAL

TEZ ONAY SAYFASI

Büşra Kartal tarafından hazırlanan bu çalışma, 01. 02. 2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile başarılı kabul edilmiştir.

Jüri**İmza**Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Alpay AKSİNÜye : Doç. Dr. Genç Osman İLHANÜye : Dr. Öğr. Üyesi Önder ERYILMAZ**ONAY**

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../...

.....
Doç. Dr. Nevzat AYDIN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ÖGELERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Büşra KARTAL

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Şubat/ 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Alpay AKSİN

Sosyal bilgiler öğretimi içerisinde somut olmayan kültürel miras öğeleri önemli bir yere sahiptir. Toplumun vazgeçilmez değerleri olan gelenek ve görenekleri, el sanatları, gösteri ürünleri, toplumsal ritüel ve uygulamaları gibi öğeleri yeni nesillere aktarmakla görevli olanlar içerisinde sosyal bilgiler öğretmenleri öncelikli role sahiptir. Bu sebeple öncelikle somut olmayan kültürel miras değerlerini sosyal bilgiler öğretmenlerinin içselleştirmeleri daha sonra öğrencilerine bilinçli bir şekilde aktarabilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı, somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu çerçevede katılımcılar Amasya ili merkezinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi devlet okullarında kadrolu sosyal bilgiler öğretmeni olarak çalışan, 10 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan 6'sı bayan ve 6'sı erkek olmak üzere 12 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından somut olmayan kültürel miras öğelerinin sosyal bilgiler öğretim programı, sosyal bilgiler ders kitapları, sosyal bilgiler alanı ve sosyal bilgiler öğretmenlerindeki farkındalık durumlarını içeren temalar çerçevesinde açık uçlu sorulardan oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler Miles ve Huberman'ın güvenilirlik hesaplama formülüyle hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda güvenilirlik 0.84 olarak bulunmuştur. Verilerin analizi betimsel analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü tarafından koruma altına alınan somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik farkındalık düzeylerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte sosyal

bilgiler dersi ğretim programında ve ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras ögelerine ilişkin içeriklerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları kapsamında somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalığı arttırmak için sosyal bilgiler dersi ğretim programı ve ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras ögelerinin artırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Somut olmayan kültürel miras, ğretmen görüşleri.

ABSTRACT

TEACHER'S VIEWS ABOUT INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE ITEMS IN SOCIAL STUDIES TEACHING

Büşra KARTAL

Amasya University, Institute of Social Sciences

Turkish and Social Sciences Education, M. A., February/ 2022

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Alpay AKSİN

Intangible cultural heritage elements have an important place in social studies teaching. Social studies teachers have a primary role among those who are responsible for transferring the indispensable values of the society, such as traditions and customs, handicrafts, performance products, social rituals and practices, to new generations. For this reason, first of all, social studies teachers should be able to internalize the intangible cultural heritage values and then consciously transfer them to their students.

The purpose of this research is to examine the views of social studies teachers on intangible cultural heritage elements. For this purpose, phenomenology, one of the qualitative research designs, was used. The study group of the research was selected by non-probability-based purposive sampling method. In this framework, the participants consist of 12 social studies teachers, 6 female and 6 male, who work as permanent social studies teachers in official state schools affiliated to the Ministry of National Education in the city center of Amasya and have a professional seniority of 10 years or more. As a data collection tool in the research, a semi-structured interview form consisting of open-ended questions was used by the researcher within the framework of themes including the social studies curriculum of intangible cultural heritage elements, social studies textbooks, social studies field and awareness of social studies teachers. The obtained data were calculated with the reliability calculation formula of Miles and Huberman. As a result of the calculation, the reliability was found to be 0.84. The analysis of the data was carried out with the descriptive analysis method.

As a result of the research, it was determined that the awareness levels of social studies teachers towards the intangible cultural heritage items that are under protection by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization are insufficient.

Beside, it has been concluded that the contents of the intangible cultural heritage elements in the social studies curriculum and textbooks are insufficient. Within the scope of the research results, it has been suggested to increase the intangible cultural heritage elements in the social studies course curriculum and textbooks in order to increase awareness about intangible cultural heritage.

Keywords: Social studies, Intangible cultural heritage, Teachers' views.

ÖN SÖZ

Bu araştırma ile sosyal bilgiler öğretimi içeriğinin önemli bir parçasını oluşturan kültürel miras kapsamında yer alan somut olmayan kültürel miras öğelerinin sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretim programı açısından öneminin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Millî Eğitim Bakanlığından gerekli uygulama izni alınmış olup Amasya ili merkezindeki ortaokullarda görev yapan kadrolu on iki sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırma giriş, kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar, yöntem, bulgular, tartışma, sonuç ve öneriler olmak üzere altı ana bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci ana bölümü olarak belirtilen giriş bölümünde problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılık ve varsayımları hakkında bilgi verilmektedir. Araştırmanın ikinci bölümünde genel bir kuramsal çerçeve çizilerek alan yazındaki araştırma konusuyla ilgili çalışmalardan bahsedilmektedir. Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırma sürecinde kullanılan araştırma modeli, çalışma grubu, elde edilen verilerin toplanması ve toplanan verilerin analiziyle ilgili bilgilerden söz edilmektedir. Araştırmanın dördüncü bölümünde çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen görüşler neticesinde belirlenen alt problemlere ilişkin bulgular, tablo ve alıntılarla okuyucuya sunulmaktadır. Araştırmanın beşinci bölümünde ise elde edilen bulgular özetlenip yorumlanarak alan yazındaki ilgili çalışmalarla desteklenmekte ve tartışılmaktadır. Araştırmanın altıncı bölümünde ise araştırma sonuçlarına ve bu sonuçlardan hareketle öneriler yer almaktadır.

Yüksek lisans sürecimde bilgi birikimleriyle araştırmama farklı bakış açıları katan danışmanım Alpay AKSİN'e ve jüri üyelerim Önder ERYILMAZ, Genç Osman İLHAN hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca araştırmamın her aşamasında beni cesaretlendiren, aldığım kararları her zaman destekleyen, daima yanımda olan canım aileme, sevgili hocam Hasan BALTAÇI'ya, dostluklarını her an hissettiğim arkadaşlarım Kader ÇETİN'e, Özge SAYIN'a, Gülay ÖNAL'a, Şifa Nur AKBULUT'a, Ayşe ERDEM'e, Ayşe Yasemin ABAY'a, Şükran DOĞRUYOL'a, Cihat ÖZHAN'a ve Cihan SATILMIŞ'a sonsuz teşekkür ederim.

Büşra KARTAL

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
GRAFİKLER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv

I.BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Problem Durumu	1
1. 2. Problem Cümlesi	4
1. 3. Alt Problemler	4
1. 4. Araştırmanın Amacı.....	5
1. 5. Araştırmanın Önemi	5
1. 6. Varsayımlar	6
1. 7. Sınırlılıklar	6

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	7
2. 1. Kuramsal Çerçeve	7
2. 1. 1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu	7
2. 1. 2. Somut Olmayan Kültürel Miras.....	11
2. 1. 2. 1. Meddahlık Geleneği.....	13
2. 1. 2. 2. Mevlevi Sema Töreni.....	14
2. 1. 2. 3. Aşıklık Geleneği.....	16
2. 1. 2. 4. Karagöz.....	17
2. 1. 2. 5. Nevruz.....	17
2. 1. 2. 6. Geleneksel Sohbet Toplantıları.....	18
2. 1. 2. 7. Alevi- Bektaşî Ritüeli Semah.....	19
2. 1. 2. 8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali	20
2. 1. 2. 9. Geleneksel Tören Keşkek.....	21
2. 1. 2. 10. Mesir Macunu Festivali	22
2. 1. 2. 11. Türk Kahvesi ve Geleneği.....	22

2. 1. 2. 12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı	23
2. 1. 2. 13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği	23
2. 1. 2. 14. Geleneksel Çini Sanatı	24
2. 1. 2. 15. Bahar Bayramı Hıdırellez.....	25
2. 1. 2. 16. Dede Korkut- Korkut Ata Mirası: Kültürü Efsaneleri	26
2. 1. 2. 17. Geleneksel Türk Okçuluk Sanatı	27
2. 1. 2. 18. Isık Dili.....	27
2.1. 3. Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi	28
2. 1. 4. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Somut Olmayan Kültürel Miras.....	29
2. 2. Alan Yazındaki İlgili Çalışmalar	33
2. 2. 1. Yurt Dışı Çalışmalar	33
2. 2. 2. Yurt İçi Çalışmaları.....	35
III. BÖLÜM	
3. YÖNTEM	39
3. 1. Araştırmanın Modeli	39
3. 2. Çalışma Grubu	40
3. 3. Veri Toplama Araçları ve Süreci	41
3. 4. Verilerin Analiz Süreci	43
IV. BÖLÜM	
4. BULGULAR	46
4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	49
4. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	52
4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	56
V. BÖLÜM	
5. TARTIŞMA	60
5. 1. Birinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Tartışma	60
5. 2. İkinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Tartışma	61
5. 3. Üçüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Tartışma	63
5. 4. Dördüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Tartışma	64
VI. BÖLÜM	
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
6. 1. Sonuç.....	67
6. 2. Öneriler	69
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	69
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	70
KAYNAKÇA	71

EKLER.....	79
Ek 1. Görüşme Sorularına İlişkin Bilgiler.....	80
Ek 2. Uygulama İzni	81
Ek 3. Görüşmesi Öncesi Katılımcılara Sunulan Gönüllü Katılım Formu	83
Ek 4. Uygulama Yapılan Ortaokulların Listesi.....	84
ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	85

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2. 1. UNESCO somut olmayan kültürel mirasa ilişkin belgeler	9
Tablo 2. 2. Mevlevi (sema) ayini ve Bektaşî (semah) ayinlerinin benzer yönleri.....	15
Tablo 2. 3. Mevlevi (sema) ayini ve Bektaşî (semah) ayinlerinin farklı yönleri	16
Tablo 2. 4. Sosyal bilgiler öğretim programındaki somut olmayan kültürel miras öğelerini içeren kazanım ve öğrenme alanlarının kademelere göre dağılımları	32
Tablo 3. 1. Çalışmaya katılan öğretmenlerin sosyodemografik bilgileri	41

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Kültürün özellikleri	2
Şekil 1.2. Kültürel mirası oluşturan öğeler	2
Şekil 2.1. UNESCO Türkiye'nin doğal ve kültürel miras listesi	9
Şekil 2.2. Somut olmayan kültürel miras alanları	12
Şekil 3.1. Verilerin analiz süreci aşamaları	44
Şekil 4.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM terimiyle ilgili görüşleri.....	47
Şekil 4.2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM içerikli katıldıkları etkinlikler.....	48
Şekil 4.3. Sosyal bilgiler öğretmenlerin sosyal bilgiler ile SOKÜM öğeleri arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri	49
Şekil 4.4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yer verdikleri SOKÜM öğelerine ilişkin görüşleri.....	50
Şekil 4.5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğelerinin sosyal bilgiler dersine etkileri açısından görüşleri	51
Şekil 4.6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğelerinin öğrencilerin derse karşı tutumuna ilişkin etkilerine yönelik görüşleri.....	52
Şekil 4.7. Öğretmenlerin yenilenen öğretim programının amaçları açısından SOKÜM öğelerine ilişkin görüşleri.....	53
Şekil 4.8. Öğretmenlerin SOKÜM öğelerine yönelik yenilenen edilen sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki temel becerilere ve değerlere ilişkin görüşleri	54
Şekil 4.9. Öğretmenlerin “Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.” kazanımına ilişkin SOKÜM öğeleri açısından görüşleri.....	55
Şekil 4.10. Öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM öğelerine ilişkin görüşleri.....	57
Şekil 4.11. Öğretmenlerin SOKÜM öğelerinin ders kitaplarına etkisine ilişkin görüşleri....	58

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 4. 1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM içerikli yayın veya eser takip etme durumları	46
---	----

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

CAME: Müttefikler Eğitim Bakanları Konferansı (Conference of Allies Ministers Education)

cm: santimetre

ICOMOS: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites)

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

mm: milimetre

NCSS: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies)

SOKÜM: Somut Olmayan Kültürel Miras

THBMER: Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi

TYÇ: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

vb. : ve benzeri

I. BÖLÜM

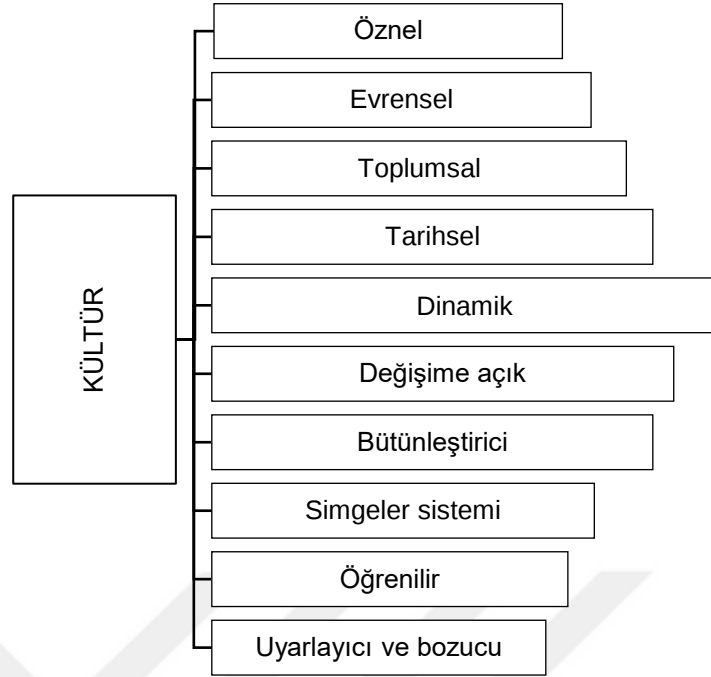
1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, alt problemleri, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları ele alınmaktadır.

1.1. Problem Durumu

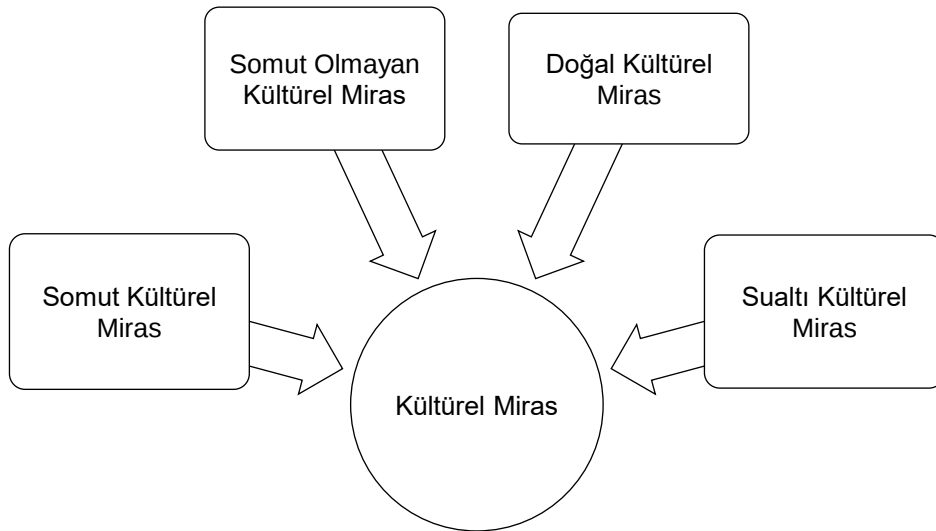
Kültür; tarihsel ve toplumsal süreç içerisinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerlerle bunları meydana getirmede ve gelecek nesillere aktarmada kullanılan, insanların doğal ve beşerî çevresine egemenliğin ölçüsünü gösteren araçlar, ekin, hars anlamlarına gelmektedir (TDK, 2019). Türkiye Cumhuriyeti'nin öncüsü Mustafa Kemal Atatürk kültürü cumhuriyetin temeli olarak görmüş, kültürümüze önem vermiş ve kültürü; okumak, anlamak, görebilmek, anlam çıkarmak, çözümlemek, düşünmek, zekâyı eğitmek olarak değerlendirmiştir (AKYM, 1990). Kültür kavramına özgü yapılmış daha pek çok tanım mevcuttur; ancak bunlar içerisinde en kapsamlı tanımın Ziya Gökalp tarafından yapıldığı ifade edilmektedir. Ona göre kültür yaygın eğitim yoluyla kişilere geçer. Örneğin, her milletin konuştuğu bir dili, türküleri, koşmalarında kullanmakta olduğu vezinleri, dini bir hayatı vardır ve bunlar yaygın olarak kazanılmaktadır. Bütün bu sosyal birikimlere kültür adını vermektedir (Önder, 1974). Bu tanımlardan hareketle kültür ve birey arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bireylerin etkinlikleri neticesinde meydana gelen bütün değişimler kültürün içerisinde yer almaktadır (Kiraz, 2015).

Kültür, bir toplumu meydana getiren vazgeçilmez parçadır. Nasıl ki insan vücudunda her organın kendine özgü özellikleri varsa toplumun genetiğini oluşturan kültür ögesinin de kendine has özellikleri mevcuttur. Bu özellikleri şöyle sıralamak mümkündür:

Şekil 1. 1. Kültürün özellikleri (Komisyon, 2019)

Şekil 1. 1’de görülmekte olan özellikleri ve daha fazlasını bünyesinde barındıran kültür kavramı beraberinde kültürel miras terimini ortaya çıkarmaktadır. Kültürel miras geçmişteki insanların meydana getirdikleri ve nesilden nesile aktardıkları maddi ve manevi kültür öğeleridir (Avcı, 2014). Kültürel mirası oluşturan öğeler başta Birleşmiş Milletler Eğitim ve Bilim Örgütü (UNESCO) ve Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) olmak üzere pek çok uluslararası kurum ve örgütler tarafından sözleşme ve metinlerde yer almaktadır. Söz konusu bu metinlerde yer alan kültürel miras öğeleri şöyle gösterilebilir (Kuşçuoğlu ve Taş, 2017):

Şekil 1. 2. Kültürel mirası oluşturan öğeler (Kuşçuoğlu ve Taş, 2017)

Kültürel mirası oluşturan ögeler şekil 1. 2’de gösterildiği üzere somut kültürel miras, somut olmayan kültürel miras, doğal kültürel miras ve sualtı kültürel mirası olarak dört ögeden oluşmaktadır. Bu ögelerden somut kültürel miras; taşınır kültürel miras (heykeller, sikkeler, el yazmaları vb.) ve taşınmaz kültürel miras (anıtlar, arkeolojik sitler, tarihi kent dokuları vb.) olarak değerlendirilmektedir. Somut Olmayan Kültürel Miras ise sözlü anlatılar, gösteri sanatları geleneği, el sanatları, doğa ve evrenle ilgili bilgiler ve toplumsal ritüeller şeklinde çeşitli alanlara ayrılmaktadır. Doğal kültürel miras da doğal sitler, kültürel peyzaj, fiziki, biyolojik ve jeolojik formasyon gibi ögelerden oluşurken; sualtı kültürel mirası ise sualtı batıkları, sualtı kalıntıları ve kentlerini içermektedir (Kuşçuoğlu ve Taş, 2017).

Kültürel miras aynı zamanda milli değerleri içermektedir. Milli değerler bir ulusu ulus yapan değerler olup, bir milletin gelecek nesillere bıraktığı önemli bir mirastır. Bu mirasın büyük payı Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) ögelerine aittir (Gürel, 2018). SOKÜM, yaşayan bir miras ve toplumun belleği olarak ifade edilmektedir (Arslan, Çağlar ve Gürbıyık, 2017). UNESCO’nun hazırladığı 2003 yılı Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi kültürel bellek, ortak yaşantı, tarihsel devamlılık olmakla beraber ulusların tek tiplemesini engellemek ve yerel kültürleri güçlendirmeyi amaçlamaktadır (Çelepi, 2016). Bu da somut olmayan kültürel mirasın bir ulus için önemini vurgulamaktadır.

Somit olmayan kültürel miras, bir milletin tarihi hatıralarını yaşatır. Bir milletin geçmişteki savaşlarını, barışlarını, yaşam şartlarını ele alan Dede Korkut Hikâyeleri; bir milletin kendine özgü teknik ve yöntemler geliştirerek oluşturduğu içeceği olan Türk kahvesi; bir milletin sanat anlayışlarını gösteren ebru ve çini sanatları gibi birçok somut olmayan kültürel miras ögeleri geçmişten günümüze bir köprü görevi üstlenmektedir. Unutulmamalıdır ki Türk milletinin kültürünün oluşmasında büyük katkılar sağlayan Mustafa Kemal Atatürk: “Geçmişini bilmeyen geleceğine yön veremez.” diyerek gelecek nesillerin geçmişteki yaşayış ve anlayışlardan haberdar olmasını istemiştir.

SOKÜM ögeleri çeşitli bilgi, beceri, değerler çerçevesinde yeni nesillere aktarılacak amacıyla sosyal bilgiler dersi içerisinde yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere kazandırılacak bu bilgi, beceri, değerler ve sosyal katılıma yönelik hedefler incelendiğinde bu amaçların çoğunun kültürel ögelerle ilişkili olduğu ve bu amaçlara ulaşabilmek için sosyal bilgiler dersinde kültürel ögelerden yararlanmak gerektiği görülmektedir (Deveci, 2009). Sosyal bilgiler dersi yapısı itibarıyla kültür aktarımını gerçekleştirmeye uygun bir öğretim programı içermektedir (Çelik, 2019). Somut olmayan kültürel miras ögeleri diğer öğretim programlarına göre sosyal bilgiler dersi öğretim programı içerisinde oldukça geniş bir şekilde yer almaktadır. Örneğin bir görsel sanatlar öğretim programında SOKÜM ögesi olan ebru sanatına ilişkin teknik bilgiler yer almaktayken sosyal bilgiler dersi öğretim programında bu ögeye ilişkin daha geniş bilgilendirme yapılmaktadır. Bu nedenle sosyal

bilgiler dersi öğretim programı içerisinde somut olmayan kültürel miras öğelerini geleceğin güvencesi olan nesillere sunmak da sosyal bilgiler öğretmenlerinin görevidir.

Günümüzde somut kültürel miras öğeleri kadar önemsenmeyen somut olmayan kültürel miras öğeleri önemini yitirmekle birlikte kaybolmaya yüz tutmaktadır (Pelit ve Türkoğlu, 2019). Bu nedenle yaşamın her alanını içine alan sosyal bilgiler dersinin bir gereği de somut olmayan kültürel miras gibi kaybolmakta olan değerleri gelecek nesillere ulaştırmaktır. Bu açıdan sosyal bilgiler öğretmenleri önemli role sahiptir. Özellikle ilkokul ve ortaokul kademelerindeki öğretmenlerin, öğrencilere model oldukları göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin belirli yeterliliklere sahip olmasının önemi bir kez daha görülmektedir (Amaç, Burak ve Duran, 2017). Bu bağlamda öncelikle öğrencilere model olacak olan öğretmenlerin kültürel miras konusunda bilinçli bir birikime sahip olmaları beklenmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye'nin SOKÜM öğelerini öğrencilerine öğretebilmesi için UNESCO tarafından koruma altına alınan SOKÜM öğeleri ve bu öğelerin içerikleri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bununla beraber sosyal bilgiler öğretimi içerisinde ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM öğelerine ilişkin içerikleri öğretim amaçlı kullanmaları gerekmektedir. Tüm bu ifade edilen gerekçelerden dolayı Türkiye'nin SOKÜM öğelerini öğrencilerine aktarmakla görevli olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM'e yönelik bilgi ve farkındalıklarını ortaya çıkarmak amacıyla bu araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

1. 2. Problem Cümlesi

Sosyal bilgiler öğretiminde UNESCO kapsamındaki somut olmayan kültürel miras öğelerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin UNESCO kapsamındaki somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik farkındalıkları nasıldır?

2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin UNESCO kapsamındaki somut olmayan kültürel miras öğeleri ile sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri nelerdir?

3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki kazanım, yetkinlikler, amaçlar, değerler ve beceriler bağlamında UNESCO kapsamındaki somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik görüşleri nelerdir?

4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan UNESCO kapsamındaki somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Sosyal bilgiler günümüz toplumunu içine alan geniş bir öğretilir. Bu öğretinin amaçlarından biri toplumun temel yapı taşlarından olan SOKÜM öğelerini gelecek nesillere aktararak yaşatabilmektir. Söz konusu bu amacı etkin bir şekilde gerçekleştirebilmek için sosyal bilgiler öğretmenlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras hakkında bilgi sahibi olmaları önemlidir. Bu nedenle araştırmanın temel amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin UNESCO kapsamındaki SOKÜM öğelerine ilişkin bilgi ve farkındalık durumlarını ortaya koymaktır.

SOKÜM öğelerinin gelecek nesillere verimli bir biçimde aktarılabilmesi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin yanı sıra sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve sosyal bilgiler ders kitapları da önem taşımaktadır. Bu çerçevede sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve sosyal bilgiler ders kitapları içerisinde UNESCO kapsamındaki somut olmayan kültürel miras öğeleri yer almaktadır. Bu nedenle 2018 yılında yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya konulması araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Gelişen teknoloji ve değişen kültür anlayışları çerçevesinde Türk Eğitim Sistemi içerisinde değerler eğitime önem verilmektedir. Bunun bir sonucu olarak 2018 yılında revize edilen sosyal bilgiler dersi öğretim programı kapsamında kültürel miras öğelerinin gelecek nesillere aktarılması önemli bir husustur.

Kültürel miras öğeleri bir milleti oluşturan en kıymetli hazine, milleti etrafında toplayan ortak yapılardır. Adeta kültürel miras öğeleri, insanın tüm yaşamsal fonksiyonunun kontrol mekanizması olan beyin gibi işleyerek insanlığı durağanlıktan kurtaran, insanlığa dinamiklik kazandıran temel değerlerdir. Bu değerler somut kültürel miras öğeleri olduğu kadar somut olmayan kültürel miras öğelerini de içermektedir. Aynı ağacın köklerinden türeyen bir dalın maddi unsurları somut kültürel miras öğelerini oluştururken, diğer dalın toplumun manevi veya yaşayan unsurları ise somut olmayan kültürel miras öğelerini oluşturmaktadır.

Toplumun yaşayan değerleri somut olmayan kültürel miras öğelerine karşılık gelirken, toplumun yaşatan değerleri ise sosyal bilgiler öğretmenlerine karşılık gelmektedir. Çünkü sosyal bilgiler öğretmenleri derslerinde kültürel miras değerlerini gelecek nesillerle buluşturmaktadır. Bu nedenle bir sosyal bilgiler öğretmeni, yaşatılması amaçlanan somut olmayan kültürel miras öğelerine ilişkin bilgi ve farkındalığa sahip

olmalıdır. Bu araştırma çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğelerine yönelik bilgi ve farkındalık durumları görülmüş olacaktır. Bu nedenle araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerindeki somut olmayan kültürel mirasa ilişkin eksikliklerin görülmesi ve giderilmesine yönelik öneriler sunulması açısından önem arz etmektedir.

Bu araştırma kapsamında sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel mirasa ilişkin veriler elde edilecektir. Bu veriler doğrultusunda araştırma, 2018 yılında revize edilen sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki UNESCO kapsamındaki somut olmayan kültürel miras öğelerinin yerini ve önemini ortaya koyacaktır. Bu nedenle araştırma, sosyal bilgiler öğretim programını ve sosyal bilgiler ders kitaplarını hazırlamakla görevli uzmanlara yönelik öneriler sunulması açısından oldukça önemlidir.

1.6. Varsayımlar

Bu çalışmada:

Görüşmeye katılan tüm sosyal bilgiler öğretmenlerinin, görüşme sorularına nesnel ve içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

1. 7. Sınırlılıklar

Bu çalışma:

1. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı, 2018 sosyal bilgiler öğretim programı ve araştırma kapsamında kullanılan 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının içeriği ile,
2. UNESCO tarafından 2019 yılında yayınlanan Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesinde yer alan 18 öge ile,
3. Amasya il merkezindeki farklı ortaokullarda görev yapan 12 kadrolu sosyal bilgiler öğretmenin görüşleriyle sınırlıdır.

II. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde UNESCO ile ilgili bilgilendirme yapılarak, somut olmayan kültürel miras öğelerine ilişkin sözleşmelere, SOKÜM'ün hangi öğeleri kapsadığına değinilmiştir. Bununla beraber sosyal bilgiler öğretimi içerisinde SOKÜM öğelerinin yerine ilişkin bilgiler verilerek araştırmanın kavramsal çerçevesi çizilmiştir. Ardından bu araştırma konusuyla doğrudan ve dolaylı olarak alan yazında mevcut olan çalışmalara yer verilmiştir.

2. 1. Kuramsal Çerçeve

2. 1. 1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

Kültürlerin korunması ve yaşatılması konusunda faaliyet gösteren en önemli gösterge UNESCO'dur (UNESCO, 2019). Bu kurum; merkezi Paris olmak üzere Türkiye'nin de Kasım 1946'da katıldığı 195 asıl, 8 gözlemci üye devletten oluşmaktadır. Görüşmelerini Arapça, Fransızca, Çince, İspanyolca, Rusça ve İngilizce olarak yürütmekte olup bir dünya kurumu niteliğindedir. UNESCO, barış ve iş birliği içerisinde çalışarak, yerküredeki eğitim, bilim ve kültür alanındaki çalışmaları insanlığın ortak çıkarlarına uygun olarak yürütmektedir (Oğuz, 2018).

UNESCO'nun tarihi İkinci Dünya Savaşı'na dayanmaktadır. 1942 yılında Nazi Almanyası ve Avrupa ülkeleri Birleşik Krallık'ta Müttefikler Eğitim Bakanları Konferansı (CAME)'nda toplanmıştır. Bu toplantıya katılan ülkeler barış sağlandıktan sonra eğitim sistemlerine köklü yenilikler kazandırmanın yollarını aramışlardır. CAME tarafından Londra'da 1-6 Kasım 1945 tarihlerinde eğitim ve kültür kurumu kurulması için Birleşmiş Milletler Konferansı toplanması gerektiğini önermiştir. Bu doğrultuda 44 ülkenin temsilcileri bir araya gelerek yeni kurum, insanlığın entelektüel ve ahlaki dayanışmayı oluşturmayı ve başka bir dünya savaşının meydana gelmesini engellemeyi amaç edinmiştir. Konferans sonunda otuz yedi ülke ile Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumunu kurmuştur. UNESCO Kuruluş Sözleşmesi Avustralya, Birleşik Krallık, Birleşik Devletler, Brezilya, Çin, Çekoslovakya, Danimarka, Fransa, Dominik Cumhuriyeti, Güney Afrika, Kanada Hindistan, Lübnan, Meksika, Mısır, Suudi Arabistan, Norveç, Yeni Zelanda, Yunanistan ve

Türkiye olmak üzere yirmi ülkenin onaylaması ile 4 Kasım 1946 tarihinde yürürlüğe girmiştir (UNESCO, 2019). Yürürlüğe girdiği tarihten itibaren amaçlarını gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu amaçlarını üyesi olan devletlerin yükümlülüğündeki milli komisyonları aracılığıyla yürütmektedir (Tarhan ve Altun, 2015).

Bir dünya kurumu olan UNESCO, Türkiye'deki milli komisyonu aracılığıyla kültürel miras öğelerine dair çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu çalışmalar neticesinde değerli miras öğelerini kapsamına almaktadır. Değerli öğelerin tanınması, onarılması, saklanması, korunması ve yaşatılması gibi hizmetlerin bilimsel amaçlarla yürütülmesi bir zorunluluktur (Kanadoğdu, 2003). Türkiye'de bu zorunluluk UNESCO Milli Komisyonu ile sağlanmaktadır. 1972 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi dahilinde hazırlanarak Dünya Miras Listesi oluşturulmuştur. Listede 1121 miras ögesi yer almaktadır. Bu miras öğelerinden 16'sı kültürel ve 2'si karma olmak üzere toplamda 12 miras ögesi Türkiye'ye aittir (UNESCO, 2019). Bu miras öğeleri UNESCO tarafından şöyle listelenmektedir:

1985	•Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası (Sivas)
1985	•İstanbul'un Tarihi Alanları (İstanbul)
1985	•Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)
1986	•Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum)
1987	•Nemrut Dağı (Adıyaman)
1988	•Hieropolis- Pamukkale (Denizli)
1988	•Xanthos- Letoon (Antalya- Muğla)
1994	•Safranbolu Şehri (Karabük)
1998	•Truva Arkeolojik Alanı (Çanakkale)
2011	•Edirne Selimiye Cami ve Külliyesi (Edirne)
2012	•Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya)
2014	•Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa)
2014	•Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir)
2015	•Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır)
2015	•Efes (İzmir)
2016	•Ani Arkeolojik Alanı (Kars)
2017	•Aphrodisias (Aydın)
2018	•Göbekli Tepe (Şanlıurfa)

Şekil 2. 1. UNESCO Türkiye'nin doğal ve kültürel miras listesi (UNESCO, 2019)

UNESCO tarafından somut kültürel miras öğeleri koruma altına alınırken diğer taraftan çeşitli insan faaliyetlerini içeren ve gün geçtikçe unutulmaya yüz tutmuş olan SOKÜM öğelerine yönelik de önemli adımlar atılmıştır. UNESCO manevi kültürü; folklor, halk kültürü, sözlü kültür, geleneksel kültür, halk gelenekleri ve sanatları gibi terimlerle ifade edilmiş olmakla beraber önce sözlü ve somut olmayan daha sonra ise SOKÜM olarak adlandırılan çeşitli sözleşmeler gerçekleştirmiştir (Oğuz, 2018). UNESCO'nun SOKÜM'e ilişkin bazı belgeleri şöyle sunulabilmektedir:

Tablo 2. 1. UNESCO somut olmayan kültürel mirasa ilişkin belgeler

Tarih	Belgeler
1982	26 Temmuz- 6 Ağustos tarihlerinde Meksika'nın başkenti Mexico'da somut olmayan kültürel mirasın önemini tanıyan ve kültürel mirasın ve kültürün yeni tanımını yapan Kültür Politikaları Dünya Konferansı düzenlenmiştir.
1996	Yaratıcı Çeşitliliğimiz başlıklı rapor, 1972 Sözleşmesi'nin el sanatlarının, dans veya sözlü gelenekler gibi anlatıma dayalı biçimlerin önemsenmesi ve korunması için yeterli olmadığına altını çizmiştir.
1997- 1998	UNESCO, İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtları İlan Programını açıklamıştır.
2001	Mart ayında İtalya'nın Turin kentinde uluslararası somut olmayan kültürel miras yuvarlak masa toplantısı yapılmıştır.
2002	16- 17 Eylül tarihlerinde İstanbul'da Kültürel Çeşitliliğin Aynasında Somut Olmayan Kültürel Miras başlıklı Kültür Bakanları Yuvarlak Masa Toplantısı düzenlenmiştir.
2003	17 Ekim Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (Türkiye bu sözleşmeye 27 Mart 2006 tarihinde taraf olmuştur).
2003	Kasım ayında 28 Kültürel Mekân ve Kültürel Anlatım Formundan oluşan İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtlarının ikincisi ilan edilmiştir. (Bu ilanda Türkiye'den Meddahlık geleneği yer almıştır.)
2004	Cezayir 15 Mart'ta Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni onaylayan ilk ülke olarak belgelerini UNESCO'ya bildirmiştir.
2006	Somit Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Birinci Taraf Devletler Genel Kurulu 27- 29 Haziran tarihlerinde Paris'te toplanmıştır.
2006	Somit Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Birinci Olağanüstü Taraf Devletler Genel Kurulu 9 Kasım tarihinde Paris'te toplanmıştır.
2006	Somit Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Birinci Hükümetler Arası Komite Toplantısı 18-19 Kasım tarihlerinde Cezayir'de gerçekleşmiştir.
2007	Somit Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Birinci Hükümetler Arası Komite Toplantısı 2- 5 Mayıs tarihlerinde Chengdu'da gerçekleşmiştir.
2007	Somit Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi İkinci Hükümetler Arası Komite Toplantısı 3- 7 Eylül tarihlerinde Tokyo'da gerçekleştirilmiştir.
2008	Somit Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi İkinci Olağanüstü Hükümetler Arası Komite Toplantısı 18- 22 Şubat tarihlerinde Sofya'da gerçekleşmiştir.

2008	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Üçüncü Olağanüstü Hükümetler Arası Komite Toplantısı 16 Haziran tarihinde Paris'te gerçekleştirilmiştir.
2008	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi İkinci Taraf Devletler Genel Kurulu 16-19 Haziran tarihlerine Paris'te toplanmıştır.
2008	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Üçüncü Hükümetler Arası Komite Toplantısı 4- 8 Kasım tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.
2009	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Dördüncü Hükümetler Arası Komite Toplantısı 28 Eylül- 2 Ekim tarihlerinde Abu Dabi'de gerçekleştirilmiştir.
2010	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Üçüncü Taraf Devletler Genel Kurulu 22- 24 Haziran tarihlerinde Paris'te toplanmıştır.
2010	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Beşinci Hükümetler Arası Komite Toplantısı 15- 19 Kasım tarihlerinde Nairobi'de gerçekleştirilmiştir.
2011	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Altıncı Hükümetler Arası Komite Toplantısı 22- 29 Kasım tarihlerinde Bali'de gerçekleştirilmiştir.
2012	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Dördüncü Taraf Devletler Genel Kurulu 4- 8 Haziran tarihlerinde Paris'te toplanmıştır.
2012	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Dördüncü Olağanüstü Hükümetler Arası Komite Toplantısı 8 Haziran tarihinde Paris'te gerçekleştirilmiştir.
2012	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Yedinci Hükümetler Arası Komite Toplantısı 3- 7 Aralık tarihlerinde Paris'te gerçekleştirilmiştir.
2013	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Sekizinci Hükümetler Arası Komite Toplantısı 2- 7 Aralık tarihlerinde Bakü'de gerçekleştirilmiştir.
2014	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Beşinci Taraf Devletler Genel Kurulu 2-5 Haziran tarihlerinde Paris'te toplanmıştır.
2014	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Dokuzuncu Hükümetler Arası Komite Toplantısı 24- 28 Kasım tarihlerinde Paris'te gerçekleştirilmiştir.
2015	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Onuncu Hükümetler Arası Komite Toplantısı 30 Kasım- 4 Aralık tarihlerinde Windhoek'ta gerçekleştirilmiştir.
2016	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Altıncı Taraf Devletler Genel Kurulu 30 Mayıs- 2 Haziran tarihlerine Paris'te toplanmıştır.
2016	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi On Birinci Hükümetler Arası Komite Toplantısı 28 Kasım- 2 Aralık tarihlerinde Addis Abeba'da gerçekleştirilmiştir.
2017	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi On İkinci Hükümetler Arası Komite Toplantısı 4- 9 Aralık Jeju'da gerçekleştirilmiştir.

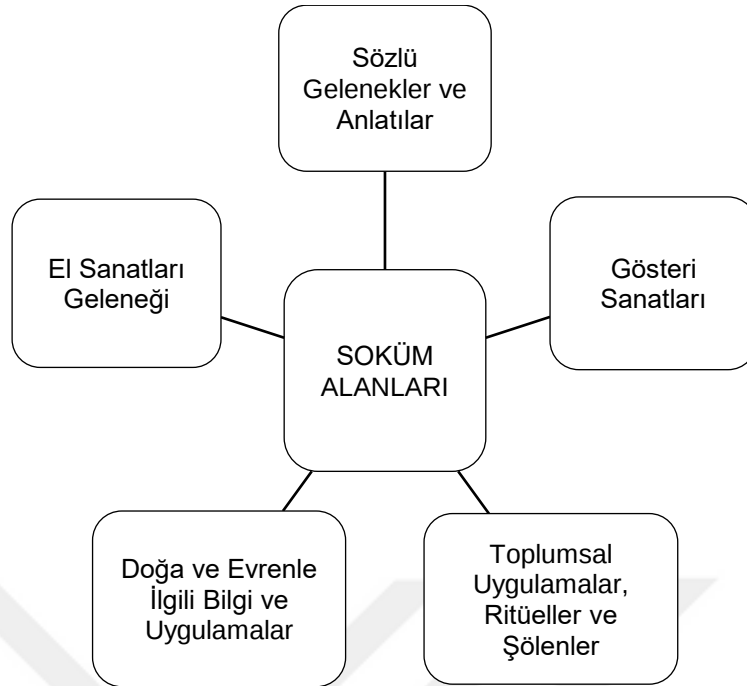
(Oğuz, 2018, s. 19-21).

2. 1. 2. Somut Olmayan Kültürel Miras

UNESCO tarafından 17 Ekim 2003 tarihinde Paris'te düzenlenen 32. Genel Konferansı'nda SOKÜM Sözleşmesi adı altında somut olmayan kültürel mirası korumaya yönelik bir sözleşme imzalanmıştır. Sözleşmeye göre: Türkçeye SOKÜM olarak karşılık

bulan SOKÜM; İngilizce intangible cultural heritage; Fransızca olarak ise patrimoine culturel immatériel anlamlarını ifade etmektedir. Bununla beraber soküm; folklor veya halk biliminin yeni adı gibi ibarelerle anılsa da bu bir yanılsamadır (Oğuz, 2018). Soküm için bu ibareler eksik kalmakta olup soküm çok daha geniş kapsama sahiptir. Öyle ki Amerikalı halk bilimci Alan Dundes (2003) halk kültürünün alanına giren konuları: Mitler, efsaneler, masallar, halk hikâyeleri, tekerlemeler, atasözleri, bilmeceler, deyimler, alkışlar, kargışlar, şakalar, incitmeler, atışmalar, alaylar, selamlar, vedalaşma sözleri, kişi, hayvan ve yer adları ile mâni, ninni, ağıt gibi halk şiiri ürünlerinden oluşan sözlü anlatımlarını; doğum, evlenme, ölüm, bayram, kutlama, şenlik ve anma günleri, yıl dönümleri gibi toplumsal uygulamalarını; halk müziği ve çalgıları, çocuk oyunları, seyirlik oyunlar, meddah, karagöz, orta oyunu, kukla gibi gösteri sanatlarını; halk hekimliği, halk mimarisi, halk hukuku, halk mutfacı, halk takvimi gibi halk bilgisini; giyim kuşam, süslenme ile eğercilik, semercilik, Keçecilik, çiftçilik, urgancılık, bakırcılık, kalaycılık, yemenicilik, yazmacılık, dokumacılık, oyacılık gibi geleneksel el sanatları gibi unsurların günümüze taşınan değişimleri olarak ifade etmiştir. İfade edilen halk kültürü konularının tamamı kültürel miras olarak kabul edilmekle birlikte somut olmayan kültürel miras içerisine de girmektedir.

SOKÜM, yaşayan, yaşatılması gerekli kültürel miras olarak ifade edilebilmektedir. SOKÜM Sözleşmesi'ne göre SOKÜM; grupların, toplulukların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları anlatılar, uygulamalar, bilgi ve beceriler olup bunlara özgü kültürel mekân ve araçlar olarak tanımlanmaktadır (UNESCO, 2019). Bu bağlamda SOKÜM Sözleşmesi'nin ikinci maddesince SOKÜM alanları şu şekilde ifade edilmiştir:

Şekil 2. 2. Somut olmayan kültürel miras alanları (UNESCO, 2019)

Şekil 2. 2’de görüldüğü üzere SOKÜM Sözleşmesi çerçevesinde SOKÜM alanları: sözlü gelenekler ve anlatılar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneği olmak üzere beş farklı alanda belirlenmiştir. Bunun yanı sıra sözleşmenin 16, 17 ve 18. maddelerinde SOKÜM listeleri yer almaktadır. Sözü geçen listelerin adları şöyledir:

- İnsanlığın somut olmayan kültürel mirası temsili listesi
- Acil koruma gerektiren somut olmayan kültürel miras listesi
- En iyi uygulama örnekleri listesi

Kasım 2018 tarihinde Türkiye’nin insanlığın somut olmayan kültürel mirası temsili listesine kaydedilen 16 adet öge yer almaktadır. Bu ögeler:

- (2008) Meddahlık Geleneği
- (2008) Mevlevi Sema Törenleri
- (2009) Aşıklık Geleneği
- (2009) Karagöz
- (2009) Nevruz
- (2010) Geleneksel Sohbet Toplantıları
- (2010) Alevi- Bektaşî Ritüeli Semah
- (2010) Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali
- (2011) Geleneksel Tören Keşkeği
- (2012) Mesir Macunu Festivali

11. (2013) Türk Kahvesi ve Geleneği
12. (2014) Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı
13. (2016) İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği
14. (2016) Geleneksel Çini Sanatı
15. (2017) Bahar Bayramı Hıdırellez
16. (2018) Dede Korkut- Korkut Ata Mirası: Kültürü Efsaneleri

17. (2019) Geleneksel Türk Okçuluğu ve 18. öge olarak 2017 yılında acil koruma gerektiren SOKÜM listesi kapsamına Giresun ilinde tanıtımı yapılmakta olan ısıklık dili dahil edilerek listede yerini almıştır (UNESCO, 2019).

2. 1. 2. 1. Meddahlık Geleneği

İngilizcede monodrama olarak ifade edilen tek kişilik oyun meddahlık geleneği olarak Türk tiyatrosunda yerini almaktadır. Halk tiyatrosu çerçevesinde, köy seyirlik oyunları, karagöz, ortaoyunu ve meddah olmak üzere, Türk tiyatrosunun gelişmesinde başvurulan en önemli ve zengin içerikli yapılardır (Soysal, 2017). Meddahlık geleneği; evrensel bir boyutu olan tek kişinin taklit ve canlandırmasıyla anlatımı kaynaştırdığı seyirlik bir tür olarak tasvir edilebilir. İçeriğinde yer alan taklit, anlatım, mizah gibi öğelerle anlatıcıdan çok oyuncu niteliğini kazanan meddah ve meddahlık geleneği, çağdaş bir bakış açısıyla ele alındığında, tek oyunculu oyun olarak da tanımlanmaktadır (Arioğlu, 2011). Bu tanımlamayı Webster ve Walsh'ın ifadeleri desteklemektedir. Webster, 1830 yılında İstanbul'da kahvehanede yaşlı bir meddahın ayakta bir sağa bir sola yürüyerek jest ve mimikleriyle bir hikâye anlattığını dile getirirken; Walsh, gördüğü meddahların bir dramı tek kişi olarak bütün karakterleri canlandırabildiklerini ifade etmiştir (Ercan, 2011).

Meddahlık geleneğinin tarihine bakıldığında; İlkel kavimlerden itibaren var olduğu bilinmekte olup taklitte hikâye anlatma sanatı olarak, bilhassa Çin, Hindistan, Orta ve Güney Asya'da olmak üzere dünyanın hemen her yerinde sergilenmektedir. Henüz yazının olmadığı sözlü kültür döneminde, Peygamberin sözlerini yayan ve Müslümanlığı öven kişi olarak meddah, padişahların karşısında iskemleye oturma yetkisine sahip olan tek kişiydi (Aydın, 2019). Bunun yanı sıra meddahlık geleneğinde çeşitli milletlerin tarihine de değinilmektedir. Bundan ötürü meddahlık geleneğinde geçmişteki toplumların yaşayışlarını, hayata bakış açılarını ve değerlerini görebilmek mümkündür.

Meddah; doğaçlama taklitlerle hikâyeler anlatarak, anlattıkları hikâyelerdeki kişileri canlandırarak halkı eğlendiren sanatçılardır olarak tanımlanabilir (Ercan, 2011). Meddah terimi, önce Bursa'da, sonraları ise büyük şehirlerde yaygınlaşma göstermiştir (Soysal, 2017). Meddahlar İslamiyet'in kabulüne kadar geçen süreçte ozanların devamı

niteliğindeyken; İslamiyet'in kabulü sonucunda sosyo-kültürel değişmelerin neticesi olarak özellikle kent merkezlerinde ortaya çıkan zümrelerinden biri olarak görülmüştür (Bars, 2019). Meddah; içinde bulduğu hayatı canlandıran gerçekçi bir hikâyecidir. Bunu yaparken de milletin duygu ve düşüncelerini dile getirmede ustalık gösterir. İçinde bulunduğu yaşamın güzelliklerinden söz ettiği kadar çirkinliklerinden de söz etmektedir. Türk meddahının en önemli özelliği toplumu gerçekçi şekilde seyirciye sunmasıdır (Ercan, 2011). Meddah oyununu seyirciye sunarken de birtakım araçlar kullanır. Meddahın, omuzunda mendili, elinde sopası bulunur; Bu araçlarla seyircisinin durumuna göre yerine göre komedi yerine göre edebî ve ahlâki bir dersle hikayesine geleneksel bir giriş yapar. "Raviyânı-ı ahbar ve nakılan-ı asar ve muhaddisan-i ruzigar şöyle rivayet ederler ki..." kalıp sözü ile giriş yaptığı hikâyenin kahramanlarını, statülerine ve memleketlerine göre konuşturan ve hareket ettiren sanatçıdır. Meddah, sonuç bölümünde sürç-i lisanından ötürü seyircilerden af diler ve başka bir zaman da daha güzel hikâyeler anlatacağını vaat ederek gösteriyi tamamlar (Arioğlu, 2011). Usta- çıraklık ilişkine dayanan meddahlık geleneği kuşaktan kuşağa aktarılacak ve böylelikle yaşatılarak korunmak üzere UNESCO tarafından 2008 yılında somut olmayan kültürel miras listesine kaydedilmiştir.

2. 1. 2. 2. Mevlevi Sema Töreni

Mevleviliğin ayrılmaz bir parçası olan sema, işitmek anlamına gelmektedir. Sema; ruhun olgunlaşarak Allah'a ulaşma yolunda yaptığı manevi bir ibadet ve yolculuktur. İnsanın bu yolculuktan sonra tekrar hayatına ve insanoğluna hizmet ettiği bir döngüdür (EMAV, 2019). Sema semazen adı usta ve çırak ilişkisi dahilinde öğrenilegelen verilen kişilerce gerçekleştirilir. Semazenlerin üzerinde kefeni simgeleyen tennure adı verilen beyaz bir elbise bulunur, bu elbise kefeni simgeler. Sema töreni sırasında semazenlerin sağ eli göğze bakar, sol eli ise yere bakar konumdadır. Buradaki anlam Allah'tan aldıklarını kullara dağıtmak mantığından gelmektedir. Sema töreni yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde, Hazreti Muhammed'e övgü içeren bir naat okunur. İkinci bölümde Allah'ın "ol" emrini temsilen kudümzen başı kudüme vurur. Üçüncü bölümde neyzen başı hayat veren nefesi temsil eden ney taksini gerçekleştirir. Dördüncü bölümde şeyh önde ve herkes bir sıra halinde çalınan peşreve ayak uydururlar. Beşinci bölümde Mevlevi ayini okunur ve Mevlevi bölümü dört kısımdan oluşur. Buradaki her aşamaya selam adı verilir. Birinci selamda sekiz veya on dört zamanlı usülle beslenmiş olup, kişinin kulluğunun farkına varmasıdır. İkinci selamda Allah'ın güç ve kuvvetine duyulan hayranlık dile getirilir. Üçüncü bölümde sevgiliye yani Allah'a kavuşmanın coşkusuyla tempo hızlanır aşkıta yok oluşun işlendiği aşamadır. Dördüncü selam kişinin ruhani yolculuğunu bitirerek kulluk

görevine dönüşünü anlatır. Altıncı bölüme geçildiğinde bir hafız tarafından Kur'an-ı Kerim'den bir bölüm okunur. Yedinci bölümde tüm insanlığa dua edilir ve Fatiha okunur. Son olarak selamla bitirilir (Doğruöz, 2016). Bu son bölümdeki dua töreni Gülbank çekmek veya gülbank olarak nitelendirilir (Ateş, 2015).

Mevlevi sema törenleri ile Alevi Bektaşî semah törenleri arasında birtakım benzerlikler vardır. Bu nitelikler şöyle izah edilebilir:

Tablo 2. 2. Mevlevi (sema) ayini ve Bektaşî (semah) ayinlerinin benzer yönleri

Mevlevi Sema Töreni	Alevi- Bektaşî Semah Töreni
Kurucusu Hazreti Mevlana'dır. Horasan da doğmuştur.	Kurucusu Hacı Bektaş-ı Veli'dir. Horasan da doğmuştur.
Mevlevilik tarikatına özgüdür.	Alevi- Bektaşî tarikatına özgüdür.
Hazreti Muhammet'in miracını temsil eder.	Hazreti Muhammet'in miracını temsil eder.
Kuran'dan ve Mesnevi' den bölümlerin okunması ve Na't-ı Şerif' in icra edilmesi ile oluşur. Fatiha suresi ve Gülbank okunması ile tamamlanır.	Kuran'dan ve Ehl-i Beyit' den bölümlerin okunması ile oluşur. Dedenin okuduğu Gülbank son bulur.
Sema sırasında sağ el göğse, sol el yere çevrilidir.	Sema sırasında sağ el göğse, sol el yere çevrilidir.
Aralarda Terennüm bölümleri bulunmaktadır.	Aralarda Terennüm bölümleri bulunmaktadır.

(Ayaz ve Sultanova, 2013)

Mevlevi sema törenleri ile Alevi Bektaşî semah törenleri arasında bazı farklılıklar da görülmektedir. Bu farklılıklar şu şekildedir:

Tablo 2. 3. Mevlevi (sema) ayini ve Bektaşî (semah) ayinlerinin farklı yönleri

Mevlevi Sema Töreni	Alevi- Bektaşî Semah Töreni
Klasik Türk Müziğinin dini musiki formlarından en büyük ikinci eseridir.	Türk Halk Müziği Formundadır.
Kutsal enstürmanı neydir.	Kutsal enstürmanı bağlamadır.
Post Duası Şeyh Efendi tarafından yapılır.	Post duası Dede tarafından yapılır.
Semazenler, siyah hırka, beyaz tennure ve başlarına sikke giyerler. Semazenlerin ayaklarında mest bulunmaktadır.	Semah dönenler Mevlevilikteki gibi tek tip giysi yerine, gündelik ve daha çok yöresel kıyafetler giyinirler. Semah dönenler genelde çıplak ayak dönerler.
Uzun formda bestelerdir. Mevlevi Ayinler icra edilmesi bakımından batı müziğindeki senfoni, oratoryo gibi formlara benzetilebilir.	Kısa formda bestelerdir. Bektaşî Ayinleri ise icra edilmesi bakımından Türk Halk müziği formları gibidir.
Form yapısı	Form bakımından çoğunlukla, tipik A B (türkü

(A+B+C+D+B+ C)

formu) yapısındadır. Ayrıca A B C B (şarkı formu) yapısına da rastlanır.

(Ayaz ve Sultanova, 2013)

Mevlevi sema törenleri UNESCO tarafından Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirası temsili listesine 2008 yılında dahil edilerek koruma altına alınmıştır.

2. 1. 2. 3. Aşıklık Geleneği

Aşıklık geleneği atışma, karşılama, deyişme, karşıberi vb. olarak ifade etmektedir. Bu gelenek, en az iki aşığın dinleyici önünde saz ve sözleri eşliğinde belli kurallar dahilinde karşılıklı atıflarda bulunmalarıdır (Günay, 1993). Aşıklar söyleyişlerini bir müziksel makamla dile getirmektedirler. Aşıklık geleneğinde kullanılan makam kavramı, aslında bir ezgi kalıbı olmaktan öte değildir (Sümbüllü, 2015). Aşıklar, usta- çırak ilişkisi içerisinde yetişir ve sazlarını omuzlarına veya sırtlarına alarak Anadolu'yu gezerler. Bu gezileri sırasında gördükleri manzaralardan etkilenir ve bunları sazlarıyla dile getirirler. Anadolu'nun dağlarını, kayalarını, pınarlarını, baharla birlikte açan çiçeklerin güzelliklerini, yıldızlarını ya da sevdalarını, hasretlerini ezgileriyle ifade ederler (Heziyeva, 2010).

Günümüzde birçok yörede aşıklık geleneği devam etmektedir. Aşık Veysel gibi diğer Sivaslı aşıkların da Çukurova'ya ziyaretleri ve 1966 yılından itibaren düzenlenen Konya Aşıklar Bayramı'nın etkisiyle Çukurova aşıklık geleneği oluşmuştur. Çukurova aşıklık geleneği de: bilgi ölçmek için yapılan atışmalar, deyişmeli atışmaları, öğütlemeli atışmalar, deyiştirmeli- söyletmeli atışmalar, taşlamalı- takılmalı atışmalar, övmeli- koltuklamalı atışmalar, sicillemeli atışmalar, mektuplu atışmalar olarak kendi içinde birtakım türleri içermektedir (Artun, 2013). Bunun yanı sıra önemli bir kültürel değere sahip olan aşıklık geleneği gelecek nesillere de aktarılması ve korunması amacıyla UNESCO tarafından 2009 yılı itibarıyla Türkiye'nin SOKÜM temsili listesi içerisinde yerini almaktadır.

2. 1. 2. 4. Karagöz

Geleneksel Türk Tiyatrosu içerisinde kır ve kent yaşamını ele alan doğaçlamaya dayanan, bir tiyatro yapısı veya sahneye ihtiyaç duymayan bir gölge oyunudur (Kılıç, 2018). Karagöz oyunu; Türk toplumunu, özellikle İstanbul'u bütün gelenek ve göreneklerine ayna tutmaktadır. Oyun içerisinde her dönemin kendi özelliği, İstanbul'un çeşitli mahalleleri, sokakları, semtleri, sosyal, kültürel, sanatsal yönlerini yeni kuşaklara sunmaktadır. Karagöz oyunu mukaddime, muhavere, fasıl ve bitiş diğer ifadeyle epilog bölümlerden oluşmaktadır. Giriş bir diğer adıyla muhavere bölümünde, Hacivat bir semai,

gazel vb. söyleyerek seyircinin önüne çıkar. Muhavere bölümünde Karagöz ve Hacivat arasında karşılıklı konuşmalar başlar. Fasil bölümü oyunun asıl oyunun yer aldığı aşamadır. Bitiş ya da epilog denilen bölüm ise oyunun son aşamasıdır (Gökcan, 2016).

Oyunun asıl karakteri olan Karagöz; kaba, cahil, incelikten anlamayan, bazı kelime veya deyimleri yanlış anlayan bir tiptedir. Bazen samimi, sözünü esirgemeyen bir halk tipi olarak oyunda yer almaktadır. Buna karşılık Hacivat ise, medrese eğitimi almış pratik zekaya sahip bir İstanbul efendisini oluşturmaktadır. Oyundaki diğer tipler ise kurnaz bir adamı temsil eden Yahudi; içkici ve miskin temsili Tiryaki; mirasyedi temsili Çelebi; hilekar bir kadın tiptemesi olan Zenne; içkici ve zorba bir külhanbeyini temsil eden Tuzsuz Deli Bekir; kısa boylu ve saf bir adamı temsilen Beberûhi bunun yanı sıra Acem, Laz, Çerkez, Kürt vb. tiplerdir (Gökcan, 2016). Karagöz oyunu bu tiplerle toplumun temel kültürel değerleri yaşatmaktadır. 2009 yılında UNESCO tarafından Türkiye'nin SOKÜM temsili listesine dahil edilerek yaşayan bir değer olarak varlığını korumaktadır.

2. 1. 2. 5. Nevruz

Nevruz; Nev (yeni) ve ruz (gün) kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmakta olup yeni yılın ilk gününü ifade etmektedir. İran dilinde de yeni gün anlamına gelmektedir (Karaman, 2008). Nevruz kelimesinin Türkçe karşılığı da yeni gün anlamını taşımakta olup; güneşin koç burcuna girdiği günü temsil etmektedir. Rumi takvime göre martın dokuzuna denk gelmektedir. Celali takvime göre yılbaşını işaret ederek ilkbaharın başlangıcı kabul edilmektedir (Devellioğlu, 2004). Günümüzde ise miladi takvime göre yirmi bir martta kutlanmaktadır. Nevruz kelimesine etimolojik açıdan bakıldığında; nevbahar kelimesiyle eşanlamlılık taşımakla beraber nevbahar kelimesi daha kapsamlıdır. Ayrıca Nevruz bayramı Türk coğrafyasının bütün yerlerinde kutlanmakta olup, farklı kelimelerle anılmaktadır (Muradoğlu, 2017). Nevruz terimi, farklı coğrafyalarda bitki ve yer adı olarak rastlanılmaktadır. Bitki adı olarak Karçiçeği ve Kardelen; yer adı olarak ise köy, yayla ve bahçe adlarıyla kullanılabilmektedir (Durmuş, 2017).

Nevruz'un ortaya çıkışına dair ise farklı rivayetler mevcuttur. Bunlardan biri Ağbaba'dan derlenen Nevruz/ Novruz hikâyesinde kahramanın, Nevruz günü doğduğu söylenirse de, Nevruz günü doğanlara Nevruz-Nevruze adının verilmesi geleneğinden almaktadır. Hakka bağlılığı ise Nevruz'un Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte bugüne yükledikleri kutsal değerlerin etkisiyle oluştuğunu söylemektedir. Bu değerlerden bazılarını ise: Kur'an'ın yeryüzüne nazil olduğu gün, Hazreti Muhammet'e peygamberliğin müjdelendiği gün, Nuh Tufanı'ndan sonra insanların karaya ayak bastıkları gün, Hazreti Ali'nin doğduğu gün, Hazreti Ali ile Hazreti Fatma'nın evlendiği gün vb. olarak dile

getirmektedir. Günümüzde Türk halklarının yaşadığı tüm coğrafyalarda ve Orta Asya Türk devletlerinde bahar bayramı olarak kutlanmaktadır. Bu bayramın birtakım özellikleri içerdiğine inanılır. Örneğin; yeni günün, yeni yılın başlaması, ruhun tazelenmesi, rızkın bollaşması, yiyeceklerin artması, bitkilerin canlanması, ağaçların uyanması gibi niteliklere olan inanışları kapsamaktadır (Memmedov, 2017). Bu bayramı coşkuyla kutlayan Türkler de bu yeni yılın kendilerine, hayvanlarına ve etraflarına mutluluk, sevinç, huzur, bolluk, bereket getireceği anlayışına sahip olmaktadır (Tek, 2019). Yaşatılması gerekli görülen Nevruz; Azerbaycan, Hindistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan ve İran'ın ortak görüşleri ile 2009 yılında Türkiye'nin SOKÜM temsili listesine kaydedilmiştir. 2016 yılında Afganistan, Irak, Kazakistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ın katılımlarıyla genişleme kazanmıştır (UNESCO, 2019).

2. 1. 2. 6. Geleneksel Sohbet Toplantıları

Geçmişten günümüze süregelen geleneksel sohbet toplantıları oturup konuşmak, görüşmek, muhabbet etmek, eğlenceli vakit geçirmek gibi bir anlam ifade etmektedir. Geleneksel sohbet toplantıları etimolojik köken itibarıyla oturmak fiilinden türetilmiş olup oturak, eğlence, sohbet, bir araya gelerek vakit geçirme anlamlarla nitelendirilmektedir (Gündoğan, 2018). Geleneksel sohbet toplantıları aynı anneden dünyaya gelen kardeşler gibi aynı kökleri paylaşan; ama farklı illerde farklı isimlerle nitelendirilen toplantılardır. Örneğin; Konya'da barana sohbetleri olarak adlandırılmakta olup her yaştan insanın bir araya gelerek oluşturdukları sohbet grupları tarafından, kış aylarında olağanüstü durumlar dışında her gün barana odası olarak adlandırılan mekânlarda, sohbet, oyun ve eğlence ağırlıklı, belirli zamanlarda yemek ikramının olduğu kurallar dahilinde düzenlenen toplantılardır. Bolu'nun Mudurnu ilçesinde ise birikme gecesi olarak icra edilmekte olup birikme gecesi toplantıları da ateş gezmesi olarak nitelendirilmektedir. Ankara ili yöresinde sohbet toplantılarının genel adına cümbüş adı verilmektedir. Balıkesir'de helva sohbetleri olarak düzenlenmekte olup aynı çevrede yaşayan birbiriyle samimi olan kişiler tarafından oluşturulan sohbet gruplarının, kış aylarında haftada bir defa salı veya cuma akşamları grup üyelerinin evlerinde sırayla yemekli, sohbet, oyun ve eğlence ağırlıklı olarak yöneticilerin idaresinde ve kurallar dahilinde düzenlenir. Samsun ve çevresinde ise ikramlar içerisinde kaz çevirmesi yapıp yenildiği için kaz çevirme adeti ya da kaz alemi olarak adlandırılmaktadır. Çorum, Mardin, Gaziantep, Sivas, Kastamonu, Erzincan ve Tokat yörelerinde ise sıra gezme adıyla düzenlenmektedir. Şanlıurfa çevresinde de sıra geceleri adıyla düzenlenen sohbet toplantıları mevcuttur (Atlı, 2016).

Yedi bölge içerisinde düzenlenmekte olduğu düşünülen geleneksel sohbet toplantılarının genel özellikleri arasında; toplantıların çoğu kış ya da sonbahar aylarında, akşam saatlerinde düzenlenmesi; toplantılarda ikram, müzik, oyun, eğlence gibi unsurların olması, toplantılara katılacak kişilerin ahlaki önem arz etmesi; her toplantının kendi yöresine özgü kuralları içermesi; toplantılara her yaştan kişinin katılması ve kültürel devamlılığın sağlanması; toplantıların sosyal dayanışma ve birlikteliği geliştirmesi olarak sıralanabilir. Bunun yanı sıra geleneksel sohbet toplantıları genç nesillerin gelenek, görenek, örf ve adetleri öğrenmenin yanında usta çırak ilişkisi içerisinde müzik öğrenimini de gerçekleştirir. Bunun neticesinde geleneksel sohbet toplantıları; mahalli eğitim kurumu veya halk konservatuvarı gibi işlev üstlenmektedir (Aksaray, 2018). Geleneksel sohbet toplantıları 2010 yılı itibariyle UNESCO tarafından Türkiye'nin SOKÜM temsili listesine alınarak yaşatılarak yeni nesillere ulaştırılması amaçlanmıştır.

2. 1. 2. 7. Alevi- Bektaşî Ritüeli Semah

Semah Alevi Bektaşîlerin dinsel oyununa verilen isimdir. Bazı yörelerde de Semah sözcüğünün yerine, pervaz terimi kullanılmaktadır. Semah edenlere ise pervazcı adı verilmektedir. Semah terimi sema terimiyle karıştırılmamalıdır. Sema; Mevlevî ve diğer sünîî tarikatların dinsel oyununa verilen addır. Böylece sema teriminde kelimenin kökenine sadık kalma durumu vardır; ancak semah teriminde sözcüğün asıl söyleniş hal arasında değişiklik göstermektedir. Bu konuda asıl önemli nokta, söyleniş biçimi ne olursa olsun, tüm tarikatlarda semanın insanı tanrıya yaklaştıran bir niteliğe sahip olduğuna inanılmasıdır (Yönetken,1962).

Alevi- Bektaşî ritüelindeki semaha katılan kişiler günlük kıyafetleri veya yörelerine özgü kıyafetleri giyerler ve semah dönerken ayakları çıplaktır (Ayaz ve Sultanova, 2013). Semah töreninde bağlama eşliğinde müzik, yiyecek ve ikramlar vardır. Ritüelde dede de bulunur ve dedelik geçmişten günümüze bir kurum niteliği kazanmıştır. Dedelik kurumu yapısı gereği geleneksel olarak soya tabi olan bir kurumdur. Bu sebeple dedenin vefatı sonucunda yerine oğlu geçmektedir. Bu durum Alevi geleneğinde ocak olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda her dedenin bir ocağı vardır ve ocaklar da soyu itibariyle Peygamber ve On iki İmam'a dayanmaktadır. Köklü bir kurum olan dedelik kendi içerisinde mürşid, pir ve rehberden oluşur. Mürşid en üst başvuru makamı olup rehber ise pire, pir de mürşide bağlıdır. Bu üç hiyerarşi birbirini tamamlar. Dedeler arasında bu hiyerarşi; el ele, el Hakk'a olarak nitelendirilir ve bir iş bölümünü, düzeni oluşturur (Yıldız, 2004).

Alev- Bektaşî kültüründe ilme ve insana önem verilir. Bu önemi edebi eserlerde de görmek mümkündür. Bu eserlerde insanın nefsini terbiye etmesi, nefsin isteklerinden kurtulma çabası anlatılmaktadır (Toprak, 2019). Bu anlayış ritüele de yansımaktadır. Alevi- Bektaşî ritüeli semahında birlik, beraberlik, dayanışma, kişinin nefsini terbiye etme mücadelesi işlenir. Bu kültürel anlayış nesilden nesile semah ritüeli ile aktarılır. UNESCO tarafından 2010 yılında Alevi- Bektaşî ritüeli semahı Türkiye'nin SOKÜM temsili listesine dahil edilerek sürdürülmektedir.

2. 1. 2. 8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali

Türklerin ata sporu olarak bilinen Kırkpınar yağlı güreşleri Türk kültürünün önemli bir değerini oluşturur. Güreş, iki kişinin birbiri ile yaptıkları herhangi bir araç gereç olmadan herhangi bir alet kullanmadan birbirlerine üstünlük sağlamaya çalıştıkları fiziksel ve zihinsel etkinliklerin hepsine denir (Toksöz, 2011). Kırkpınar yağlı güreşleri; üstünlük kurma, güç gösterme unsuru olan bir oyun olmanın yanı sıra tarih boyunca hem festivallerde hem de askerlik alanında eğitim unsuru olarak askeri talimlerde bir yerini almıştır (Kalaycı, 2018).

Kırkpınar yağlı güreş festivallerinin tarihine bakıldığında, Osmanlı döneminde kurulan güreş tekkelerinin ilk olarak Bursa'da, daha sonra İstanbul ve Manisa'da olduğu görülmektedir. Osmanlıda şehzadelerin çoğu güreşmiş ve bunlar içerisinde Çelebi Mehmet Güreşçi Çelebi diye nitelendirilmiştir. Sultan IV. Murat ve Sultan Abdülaziz'in de güreş sporuna ilgi ve merak duydukları ifade edilmektedir. Bir rivayete göre de Osmanlı padişahlarından olan Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'nın bir asker ile çayırılık alanda birbirleriyle güreşe tutuştukları ve bu süreç içerisinde yakın mevkilerinden su fışkırdığı görülmesi üzerine Kırkpınar yağlı güreşi adını aldığı söylenegelmektedir (Atsürer, 2016).

Günümüzde Kırkpınar yağlı güreş festivalleri 6 Mayıs'ta Hıdırellez etkinlikleri içerisinde kutlanmaktadır. Bu etkinliklere çeşitli yörelerden pehlivanlar katılmaktadır. Hıdırellez kutlamalarında gerçekleştirilen bu güreşler, dinî açıdan diğer spor türlerinden farklılık gösteren bir kültür ögesi olarak günümüze kadar varlığını korumaktadır (Küçük ve Silik, 2018). Bu korumayı sürdürebilmek ve gelecek nesillere aktarabilmek amacıyla 2010 tarihi itibarıyla insanlığın somut olmayan kültürel mirası temsili listesine alınmıştır.

2. 1. 2. 9. Geleneksel Tören Keşkek

Keşkek, ham maddesi buğday ve etten oluşan yiyecektir. Keşkeğin hazırlanışında buğdayın ve suyun miktarı önemlidir. Örneğin; 300 gram buğday 70 derecede suda 2 saat ıslatılmakta, ardından 5 dakika süreyle buharda pişirilerek tutulmalıdır (Mohopatra ve Rao,

2005). Buğdayın suda fazla bekletilmesi, suyun fazla miktarda olması ya da fazla pişirilmesi keşkek yiyeceğinin tadını bozmaktadır. Bu sebeple geleneksel tören keşkeğinin hazırlanışı da ayrı bir öneme sahiptir.

Keşkek terim olarak, karmaşık karışık gibi anlamları ifade etmektedir. Bu anlamı ifade etmesinin sebebi farklı coğrafyalarda yayılış göstermesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin bölgeleri incelendiğinde yapılış malzemesi ve pişirme teknikleri açısından bölgeden bölgeye ilden ile çeşitlilikler göstermektedir. Geleneksel tören keşkeği, genellikle Orta Anadolu ve Karadeniz yiyeceği olarak nitelendirilmektedir. Trabzon, Sinop, Amasya, Yozgat, Çankırı, Çorum gibi illerde karşılaşmakla birlikte İzmir, Antalya, Muğla, Denizli, Afyon gibi illerde de düğünler olmak üzere çeşitli etkinliklerde keşkeği görmek mümkündür (Sarı, 2011).

Geleneksel tören keşkeği, çeşitli günlerde hazırlanarak farklı adlandırmalarla türlere ayrılmıştır. Örneğin; doğumun gerçekleşmesiyle beraber çocuk sahibi olan anne ve babanın evlerinde şükür mahiyetinde düzenlediği etkinlikte yiyecek olarak hazırladığı keşkeğe doğum keşkeği; Anadolu'da yapılan sünnet düğünlerinde etli olmak kaydıyla yapılan yiyeceğe sünnet keşkeği; Anadolu'da asker uğurlama ve karşılamada düzenlenen ikramlar içinde keşkek hazırlanır buna da asker keşkeği; Anadolu'da düzenlenen düğünlerin baş yemeği keşkek, erkek tarafında pişirilene damat keşkeği; kız evinde pişirilen keşkeğe ise gelin keşkeği denilmektedir. Bunun yanı sıra hacı uğurlamalarında hacı keşkeği; cenaze merasimlerinde hazırlanan keşkeğe ölüm keşkeği; bayramlarda hazırlanan keşkeklere kurban bayramı keşkeği, ramazan bayramı keşkeği, Nevruz kutlamalarındaki Nevruz keşkeği; Hıdırellez kutlamalarında Hıdırellez keşkeği olarak adlandırılmaktadır (Çekiç, 2015). Geleneksel tören keşkeği 2011 yılında SOKÜM temsili listesine girerek çeşitli özel gün ve kutlamalarda değerli ve önemli bir ikram olarak süregelmektedir.

2. 1. 2. 10. Mesir Macunu Festivali

Mesir macununun tarihi Osmanlı Devleti'ne kadar dayanmaktadır. Osmanlı padişahlarından Yavuz Sultan Selim'in eşi ve Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi Hafsa Sultan'ın Manisa'da hastalanması üzerine çare bulunamaz. Sonrasında ise Sultan Camisi Medresesi'nde yetkili Merkez Efendi 41 çeşit baharat ve bitkiden oluşan bir karışım hazırlamıştır. Bu macunun yapımında kullanılan bitki ve baharatlar ise: Hindistan cevizi, zencefil, zulumba, kremtartar, kişniş, kebabiye, havlıcan, anason, yeni bahar, hıyarşembe, çam sakızı, zafiran, tarçın, udülkahir, çöpçini, eskir, hardal, karanfil, meyan balı, çivit, tiryak, sarıhelile, razıyane, kimyon, zerdeçal, tarçın çiçeği, karabiber, çörek otu, darıföf, tiryak,

ravent, limon tuzu, kakule, şamlı, vanilya, şeker, günbalı, Hindistan çiçeği, limon kabuğu, galanda, portakal kabuğu, tekemercini tohumu gibi bitki ve baharatlar kullanılmaktadır. Hazırlanan bu karışımı Hafsa Sultan yiyerek sağlığına kavuştuğu rivayet edilmektedir. Bundan dolayıdır ki mesir macunu iştah açıcı, şifa verici, yorgunluk giderici, kan dolaşımını düzenleme gibi faydaları bulunmaktadır. Ayrıca Sultan bu macunun paketlenerek Sultan Camisinin minarelerinden ve kubbelerinden halka dağıtılmasını istemiştir. Bunun üzerine nevrurun kutladığı günlerde Manisa ilinde de mesir macunu festivali düzenlenmektedir (Bayram, 2019).

Mesir macunu festivali Manisa ili için önemli bir sosyal, kültürel ve ekonomik etkinliktir. Festivalle ilgili yapılan çalışmalarda festivale katılanların memnun olmaları, festivalin kalitesini yükseltmeleri, algılanan değerleri ortaya koymaları açısından önemli görülmektedir. Mesir macunu festivali aynı zamanda ülke sınırlarının ötesine geçmekte olan önemli bir kültür ögesi haline gelmektedir. Bütün bu yönüyle mesir macunu festivalinin sürekliliğini sağlanmasına katkı sağlamaktadır (Polat, Diken ve Kılıç; 2018). Bunun yanı sıra bu yıl 479.su düzenlenmiş olan mesir macunu festivali UNESCO tarafından Türkiye'nin insanlığın SOKÜM temsili listesine 2012 yılı itibarıyla dahil edilerek yaşatılması ve gelecek nesillere ulaştırılması amaçlanmıştır.

2. 1. 2. 11. Türk Kahvesi ve Geleneği

Türk kahvesi hazırlanışı ve sunuluşu itibarıyla Türk kültürünün ince özelliklerini yansıtan bir içecek türüdür. Osmanlı mutfağının 500 senelik kahve kültüründen bugüne aktararak gelen Türk kahvesi, kısık ateşte yavaş pişirme yöntemiyle sıcak içilmesi ve sohbet aracı olarak önem taşımaktadır (Özgen, Ergun ve Kaymaz, 2019). Kahvenin Anadolu'ya gelişi ise 1517 yıllarına dayanmaktadır. Söz konusu bu yılda Yemen valisi Özdemir Paşa 'nın tadını beğenerek İstanbul'a getirilmesini istemiştir. Bu süreç sonrasında Türkler kendine özgü pişirme teknikleri ve kullandıkları cezve, fincan gibi araçlarla kendilerine has bir özellik katmışlardır (Ulusoy, 2011).

10.yüzyıla gelindiğinde ise bunun diye nitelendirilen bir içecek kahveye benzetilmiş ve İbni Sina tarafından bu içeceğin cildi temizleyerek güzelleştirdiği ve vücuttaki organlara güç kazandırdığı; Er Razi'ye göre ise sindirime yardımcı olduğu ve mide için fayda sağladığı ifade edilmiştir. Günümüz tıp bilimcileri de günlük bir fincan Türk kahvesinin sağlıklı olduğu yönünde İbni Sina ve Er Razi'yi desteklemektedirler. Aşırı tüketilmediği takdirde herhangi bir zararının olmadığını da ifade etmek mümkündür (Kuzucu ve Koz, 2015). Geçmişten günümüze bir gelenek haline gelen Türk kahvesi için 5 Aralık günü dünya Türk kahvesi günü olarak ilan edilmiş olmakla beraber bu kültür ögesini

yaygınlaştırmaktadır. UNESCO tarafından da 2013 yılında Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirası temsili listesine dahil edilerek yaşatılmaktadır.

2. 1. 2. 12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı

Ebru terimi köken itibarıyla, Orta Asya dil grubundan olan Çağatayca'da hare gibi, damarlı anlamlarını ifade eden ebre kelimesinden türetilmektedir. İran dilinde ise ebri kelimesinden türeyerek bulutumsu, bulut gibi anlamları karşılamaktadır. Türkçe olarak ise ebru olarak adlandırılmaktadır (Barutçugil, 2016). Coğrafyanın birçok yerinde Türk kâğıdı adıyla da ifade edilmekle birlikte Turkish Marbled Paper ya da Turkish Paper biçimleriyle nitelendirilmektedir (Toktaş, 2012). Bir tanımlama ifadesi olarak ise ebru, kitreli su üzerine serpiyen boylarla bezenmiş kâğıt ile tekne içerisinde hazırlanan bir tür kâğıt süsleme sanatıdır. Türk sanatı olarak bilinmesinin önemli bir etkeni ise tarihteki kullanım alanına bağlı kalınması yani köklerine sadık olması ve Türklere özgü motiflerin eserlerde işlenmesidir (Türkoğlu, 2019).

Günümüzde gerek görsel sanatlar öğretimi içerisinde gerekse halk eğitim merkezlerinde çeşitli kurslar içerisinde ebru sanatı yöntem ve teknikleri öğretilmektedir. Bu yönüyle usta çırak ilişkisi içerisinde öğretilen bir sanat olarak da ifade etmek mümkündür. Bu sanat dalının en önemli usta ismi olarak karşımıza Fuat Başar çıkmakta olup, bu alanda yaşayan insan hazinesi listesine girmiştir (Gürel, 2018). UNESCO tarafından da 2014 yılında Türkiye'nin SOKÜM temsili listesi içerisinde geleneksel el sanatları alanında yerini almış bulunmaktadır.

2. 1. 2. 13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği

Anadolu insanının temel besin kaynağı olan ekmeğin çeşitli şekillerde ve farklı pişirme yöntem ve teknikleriyle oluşagelen bir gelenektir. Bu gelenekte ekmek yapımından anlaşılan lavaş ve yufka gibi kendine has metotlarla işlem gören farklı boyutlara sahip olan ekmeğin türleridir. Lavaş genellikle 1-2 milimetre (mm) kalınlığına sahip 40- 50 santimetre (cm) çapında çember biçiminde oklava aracılığıyla açılmış mayasız ekmek türüdür. En önemli özelliği ise normal ekmek türüne göre daha uzun süre içinde tüketilme imkânı verebilmesidir. Bunun yanı sıra yufka ise lavaştan daha ince ve lavaştan daha büyük bir çapta açılabilir; ancak yufkanın dezavantajı lavaş kadar uzun süre muhafaza edilememesidir. Ayrıca ince ekmek olarak adlandırılan lavaş ve yufka ekmeği arasında bir başka fark ise lavaş ekmeği taş veya topraktan yapılmış tandırlarda; yufka ekmeği ise ateş üzerine konabilen bir sac üzerinde pişirilmektedir. Bundan dolayı ince ekmek başlığı

altında ifade edilmekte olan yufka ve lavaş ekmekleri birbirinden farklı ekmek türlerini anlatmaktadır (Levent, 2014).

İnce ekmek yapımı Anadolu'nun özellikle İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaygınlık kazanmaktadır. Ancak sadece Anadolu ile sınırlı kalmayıp farklı coğrafyalara da yayılım göstermektedir. Örneğin; Azerbaycan'da lavaş ve yukha adıyla; İran'da lavash olarak; Kazakistan'da katırma olarak; Kırgızistan'da jupka adıyla ince ekmek yapımı görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). İnce ekmek yapımı ve paylaşımı geleneği hangi coğrafyada yapılsa yapılsın bir iş birliği ve dayanışmayı simgelemektedir. Çünkü yöre kadınlarının bir araya gelerek belli bir mekânda toplanıp birbirleriyle yardımlaşarak ve ekmek yapım süreci bitiminde tüm katılanların payına düşen ekmekleri alarak tamamlanmaktadır. Bütün bu ince ekmek yapım sürecine günümüzde Çorum, Amasya, Samsun gibi illerde tanıklık etmek mümkündür. Birlik ve beraberliği, dayanışmayı temsil eden ince ekmek yapımı ve paylaşımı geleneği önemli bir kültürel değer olarak 2016 yılı itibariyle Türkiye'nin SOKÜM listesine kaydedilmiştir.

2. 1. 2. 14. Geleneksel Çini Sanatı

Çini, su ile bir araya geldiğinde esnek bir yapı özelliği kazanan kurumayla özelliğini koruyabilen yaklaşık 500 derecelere kadar pişirildiklerinde sertlik kazanan toprak şekillerdir (Bayazıt ve Işık, 2012). Çini terimi Türkçede, yapıların içerisinde ve dışarısında duvar kaplamasında kullanılan killi toprağın pişirilmesi ile kare ve çokgen gibi çeşitli şekillerle süslenmiş yüzeyi renkli ve motifli olan küçük boyutlardaki tasarımlardır (Karatay, 2017). Çini sanatı; çinicilik, geleneksel çini sanatı ustalığı, kaşicilik, sırça ustalığı, evani ustalığı gibi isimlerle de ifade edilmektedir. Çinicilik ise kendine has yöntem ve teknikleri içeren geleneksel çini sanatının çevresinde şekillenmiş zanaatkarlık niteliğindedir. Çini sanatında kendine özgü olarak nitelendirilen teknik sırça tekniğini ifade etmekte ve bu sanat alanındaki süslemelerde kırmızı, mavi ve yeşil gibi renk tonlarının daha çok tercih edildiğini görmekteyiz. Bu da çini sanatını diğer sanat alanlarından farklı kılmaktadır (AREGEM, 2019).

Çini sanatının kökeni Osmanlı Devleti'ne kadar uzanmaktadır. Osmanlı sarayında atölyeler kurulmuş, nakkaşlar sarayın himayesinde olarak ve sadece sanatsal kaygı ile çalışmış ve günümüze gelen dünyanın en önemli müzelerinde bulunmaya hak kazanan Osmanlı çini sanatını, teknik, yöntem, estetik, üslup, renk, motif ve kalite olarak en üst düzeye taşımışlardır (Karatay, 2017). Çini sanatına özgü örnekleri seramik ve porselenler üzerindeki süslemelerle yapılmış eşyaları Çeyiz yoluyla Osmanlı Devleti'ne katılan bir beylik olan Germiyanogulları'nın yer edindiği Kütahya ilinde fazlasıyla görmek

mümkündür. Kütahya çini sanatının önemli bir ustası da Selahattin Uslu'dur. Selahattin Uslu çiniye bir hobi olarak başlamış asıl mesleği ise aşçılık olmuştur. Hayatının ilerleyen safhalarında çinicilik zanaatını meslek haline getirmiş, kendisine has motifler tasarlayarak ülke içi ve dışına eserlerini tanıtmaya imkânı edinmiştir (Yanık, 2019). Geleneksel çini sanatı 2016 yılı itibarıyla ise Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras listesine dahil edilerek yaşatılmak ve gelecek nesillere ulaştırılması hedeflenmiştir.

2. 1. 2. 15. Bahar Bayramı Hıdırellez

Hıdırellez, Hızır ve İlyas Peygamberin yeryüzünde görüştüğü ve bugün de doğanın canlandığına, ağaçların çiçek açtığına, baharın geldiğine inanılarak halk arasında 6 Mayıs gününde kutlanılagelen bir tür bahar bayramıdır. İnsanlar Hıdırellez gününde çeşitli faaliyetlerde bulunurlar. Hıdırellez'in mitolojik kökenlerini oluşturan bu faaliyetler: Evliya ve mezarlık ziyaretleri, su başlarında yapılan kutlamalar, ateş yakıp arındırıcılık ve temizliğe inanılarak üzerinden atlamalar, soğuk suya girme veya suyun üstünden atlama gibi etkinlikleri içermektedir (Aktürk, 2014). Bu etkinliklerinin yanı sıra Anadolu'da Hıdırellez kutlamalarında soğan kabuğu ile yumurta boyanarak bu durum Hıdırellez yumurtası olarak nitelendirilir (Kartal, 1997). İnsanlar o gün yeşil alanlara giderler, yeşilliğin kendilerine bir yıl boyunca huzur ve mutluluk getireceğine inanırlar. Hıdırellez gününden bir gün öncesi olan 5 Mayıs'ta ise insanlar akşam ezanı itibarıyla gül ağacının dibine dileklerini çizerler, gül ağacının dibine para gömerler ve bu çizilen dileklerinin gerçekleşeceğine, gömdükleri paralarının ise çoğalacağına inanırlar. Ayrıca Hıdırellez kutlamalarında kaynağı eskilere dayanan gelenek ve görenekler mevcuttur (Uca, 2007: 115-116):

1. Kirlara çıkma, şenlik ve oyunlar düzenleme
2. Yiyecek hazırlama
3. Temizlik yapma ve giyim kuşamdaki değişiklikler
4. Hediyeleşme, akraba ziyareti ve sosyal dayanışma
5. Ad verme
6. Ateş yakma ve üzerinden atlama
7. Hızır Baba inancı
8. Kabir ziyareti, kurban, dua ve dini motifler
9. Bolluk ve bereket gelmesi için yapılanlar
10. Sağlık, mutluluk, baht açıklığı için yapılanlar ve tutulan dilekler
11. Diğer inançlar.

Bahar bayramı Hıdırellez, Türkiye dışında farklı coğrafyalarda da kutlanmaktadır. Bunun en güzel örneğini Azerbaycan Türkleri arasında görebilmek mümkündür.

Azerbaycan coğrafyasında Hıdır-Nebi olarak kutlanmakta olan bayram Anadolu Türkleri arasında Hıdırellez adını almaktadır. İki bayramda da kutlama günü ve bayram günlerinde düzenlenen etkinlikler farklılık göstermektedir. Bu çerçevede Türk kültürünün zenginliğini iki bayramın da köklerinin geçmişe dayandığını ve gelecek nesillere aktararak günümüze kadar geldiğini söylemek mümkündür (Arık, 2017). Geleneksel bahar bayramı olarak ifade edilen Hıdırellez 2017 yılında UNESCO tarafından SOKÜM listesine dahil edilerek yaşatılmaya devam etmektedir.

2. 1. 2. 16. Dede Korkut- Korkut Ata Mirası: Kültürü Efsaneleri

Dede Korkut Hikâyelerini, Oğuzların gelenek, görenek ve yaşamları konu ederek gelecek nesillere ulaştıran Türk edebiyatının en temel eseri olarak tanımlamak mümkündür. Türk hikâyecilik tarihinin en eski eseri olarak ifade edilen Dede Korkut hikâyeleri, hikâye türünün kuramsal olarak oluşumunu sağlayan en önemli eser olmuştur. Öyle ki Fuat Köprülü; Türk edebiyatının bütün eserlerini terazinin bir kefesine, Dede Korkut hikâyelerini diğer kefesine ise koymayı düşündüğünde yine Dede Korkut hikâyelerinin ağır basacağını ifade etmiştir. Bu da Dede Korkut Hikâyeleri'nin son derece önem arz ettiğini göstermektedir (Şahin, 2017).

Dede Korkut hikâyelerine içerik olarak bakıldığında hikâyelerin olmazsa olmaz karakteri olarak karşımıza Dede Korkut çıkmaktadır. Hikâyelerde Dede Korkut ad verme işlemini çocukların on beş yaşına gelerek göstermiş oldukları kahramanlık özelliklerine göre vermektedir. Tıpkı günümüzdeki insanlara lakap takma durumu gibidir. Dolayısıyla Dede Korkut hikayelerindeki ad takma geleneği bizzat aynı şekilde olmasa da insanlara göstermiş oldukları özellikler dahilinde lakaplar takmamız da bu hikayelerin yansımalarının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Gönen, 2005). Türklerin köklerine dayanan Dede Korkut Hikayeleri 2018 yılında SOKÜM ögesi olarak sözlü anlatılar alanı içerisine dahil edilmiştir.

2. 1. 2. 17. Geleneksel Türk Okçuluk Sanatı

Geleneksel Türk okçuluk sanatı; Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya getirdiği bir gelenektir. Osmanlı Devleti'nde hükümdarlar tahtlarının üzerine yay asarlardı. Buna yay asma geleneği denilmiştir. Yay, oku yönlendiren gücü ve hakimiyeti simgelerken; ok ise yay tarafından atıldığı için itaati simgelemiştir. Ayrıca Osmanlı ordusunda en üstün savaş birliklerinden biri okçulardır (Özkafa, 2018). Geleneksel Türk okçuluk sanatı, savaş sanatı olarak ortaya çıkmış; ancak belirli kuralları olan ahlaki bir spor dalı haline gelmiştir. Geleneksel Türk okçuluk sanatı; 15. yüzyıldan itibaren ok meydanları ve okçulukla ilgili

tekkeler kurularak düzenli bir spor haline dönüşmüştür. Bu dönüşüm beraberinde okçuluk sanatında türleri meydana getirmiştir. Yaya okçuluğu menzil atışları, darp atışları ve puta atışları vb. türleri; atlı ok atışlarının da kıgaç, kabak, tabla atışları vb. türleri mevcuttur. Bununla birlikte okçuluk sanatı, usta ve çırak ilişkisine dayanmaktadır. İyi ok atma becerisi üstat adı verilen ustalardan öğrenilerek, çırak belirlenen mesafeden oku atarak ustasından icazet alır. Bu icazete kabza almak adı verilmiştir. Ayrıca yaylarını ağaç, hayvan boynuzu; oklarını ise ağaç, kamyş, kuş tüyünden yapmayı da öğrenmişlerdir. Amasya, Tokat, Sivas, Malatya, Adana, Konya, Bursa gibi illerde bu öğrenilen Türk okçuluk sanatı icra edilerek süregelmıştır (AREGEM, 2019). UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Hükümetler Arası Komitesi 14. oturumunda Türkiye tarafından önerilerek 12 Aralık günü görüşülmüş ve Türkiye'nin SOKÜM temsili listesine dahil edilmiştir. Böylece somut olmayan kültürel miras temsili listesinde 16 ögesi bulunan Türkiye, SOKÜM öge sayısını 17'ye yükseltmiştir (UNESCO, 2019).

2. 1. 2. 18. ıslık Dili

Islık dili, akciğerlerden gelen havanın burun kanallarından ya da dilin yanlarından sızmasına izin vermeden dil ucundaki oluğa sürterek dışarı çıkması ile gerçekleşen bir iletişim aracıdır. Bununla beraber insanların doğayla ve hayvanlarla iletişim kurmasında en çok başvurduğu konuşma türüdür. Örneğin çobanlar köpek, koyun, sığır gibi hayvanları için dur, harekete geç, gel, git vb. anlamları ıslık diline yükleyerek hayvanlarını yönlendirebilmektedir (Başkan, 2012). Bu nedenle çobanlı yaşamın vazgeçilmez iletişim aracını oluşturmaktadır.

Islık dilinin kullanımı coğrafi özellikler açısından engebeli arazilerde yaygınlık göstermektedir. Dünya üzerinde ıslık dilinin kullanıldığı İspanya, Fransa, Güney Meksika, Tayland, Amazon, Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerin bazı bölgeleri olarak görülmektedir (Çelik, Bekar ve Ergenç, 2012). Türkiye'de ise Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Giresun ilinin Kuşköy yöresinde ıslık dili kullanılmaktadır. Bu yörede konuşulan ıslık dilinin Türkçeye dayanan bir konuşma dili olduğu belirtilmektedir. Fransız dilbilimci J. Meyer bu yörede kullanılan ıslık dili üzerine çalışmalar yapmış ve Türkçe ıslık dilinde diğer ıslık dillerine göre çok daha fazla ünlü sayısı bulunduğunu dile getirerek en iyi korunmuş dizge olduğunu ifade etmektedir (Meyer, 2008). Türkçedeki sözlü geleneğin bir yansıması olarak Kuşköy yöresinde konuşulmaya devam eden ıslık dilinin korunması ve yaygınlaştırılması için 2017 yılında UNESCO tarafından Acil Koruma Gerektiren SOKÜM Listesi'ne dahil edilerek çeşitli festivaller, kurslar gibi etkinliklerle de desteklenmektedir.

2.1.3. Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi

Müzeler, geçmişten günümüze kadar gelen nesnelerin, objelerin her türlü tarihi nitelikli eserlerin sergilendiği öğretici özelliği bulunana nadide kurumlardır. Soküm müzelerinde ise nesnelerin değil nesnelerin ortaya çıkış serüvenini ve o eserleri koruyarak yaşatmayı amaç edindiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra soküm müzelerinde çeşitli video sunumları, fotoğraflar, karikatürler gibi görsel aktarım yöntemleriyle birlikte ninnilerin, masalların ve türkülerin seslendirilmesi gibi işitsel aktarım yöntemleri de kullanılmaktadır (Tekin, 2017). Tüm bunlar somut olmayan kültürel miras öğelerinin ziyaretçiler tarafından etkin ve kalıcı öğrenimlerine hizmet etmektedir.

Ankara somut olmayan kültürel miras müzesi, Gazi Üniversitesi ve Ankara Altındağ Belediyesinin iş birliği sonucunda kaybolmaya yüz tutmakta olan SOKÜM öğelerini yaşatmayı amaç edinen bir proje kapsamında kurulmuştur. Bu müze, Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER)'ne bağlı çalışmaktadır. 2005 yılında açılan bu müzenin çalışma merkezini araştırma ve uygulama kadar müzecilik etkinlikleri de oluşturmaktadır. Ayrıca bu müze SOKÜM Sözleşmesinin 2. maddesinde belirtilen sözlü gelenek ve anlatılar; gösteri sanatları; toplumsal uygulama, ritüel ve şöenler; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar; el sanatları geleneği olmak üzere ifade edilen alanlar kriter alınarak sergilenmektedir. Bunun yanı sıra müzede bez bebek, kaşık kukla, ebru sanatı, oyuncak atölyesi gibi çalışma alanları mevcut olup çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat tanımaktadır. Burada çocuklar kendi oyuncaklarını kendileri yapma imkânı bulurlar. Böylece Ankara SOKÜM Müzesi özellikle çocukların yaratıcı düşünme becerisi gibi üst düzey düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacak nadide bir kurum olma niteliği kazanmaktadır (Tekin, 2017). Bu etkinliklere alternatif olarak özellikle yaz aylarında Gazi Üniversitesi öğrencilerinin katkılarıyla çocuklar için masal dinletileri etkinlikleri düzenlenmekte olup o süre içerisinde müze sadece çocukların etkinliklerine sunulmaktadır.

Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, çocuklara sunmakta olduğu imkânlarla müzeciliğin ötesine geçmektedir. Bu müzede çocuklar kendi oyuncaklarını üretme, giysilerine çeşitli baskı desenleri yapma, topaç çevirme, aşık atma gibi geleneksel çocuk oyunlarını öğrenerek hem bilişsel hem de psikomotor becerilerini geliştirme şansını yakalayabilmektedirler. Bunun yanı sıra sözlü anlatılarla dil gelişimi sağlanmakta, tasarımlar üretme imkanıyla yaratıcı düşünme becerileri gelişmekte ve böylece bütünsel bir gelişim söz konusu olmaktadır (Tekin, 2017). Bu bağlamda Ankara SOKÜM Müzesi müzelerin eğitim özelliğini tam anlamıyla yansıtmaktadır. Önder, Abacı ve Kamaraj (2009) müzelerin eğitim özelliği kapsamında çocukların öğrenmelerine müzelerin sağladığı yararları şöyle ifade etmişlerdir:

1. Çocuklar bilgilerini geliştirmeyi öğrenerek temel ders materyali olan kitaplardaki içerikleri karşılaştırarak değerlendirme imkânı edinirler.
2. Çocuklar derslerde veya kitaplarda öğrendikleri tarihsel eserleri gerçek yaşamda görme imkânı bulurlar.
3. Geçmişteki olaylarla dönemi arasında ilişki kurarak doğru bir tarih bilinci kazanarak tarihe ve tarihi olaylara objektif bakış oluştururlar.
4. Müzede sergilenen eserleri günümüz eserleriyle benzerlik ve farklılıkları dikkate alarak ayırtırmayı öğrenirler.
5. Çocukların; hayal kurma, yaratıcı düşünme, analitik düşünme gibi üst düzey becerilerini geliştirerek, gözlem ve mantık gibi zihinsel alanlarını genişletme ve beğeni duygusu gibi duyuşsal gelişimini sağlamaktadır.
6. Çocuklarda sanat ve estetik değer kazandırır.
7. Olayları bütünsel açıdan düşünmeyi ve değerlendirmeyi öğretirken; değişim ve gelişim gibi durumların yadsınamaz olduğunu göstermektedir.
8. Çocukların farklı kültürel özellikleri tanımlarına katkı sağlar.
9. Çocuklara sahip oldukları kültürel mirası koruma ve yaşatma bilinci kazandırmaktadır.

2. 1. 4. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Somut Olmayan Kültürel Miras

Sosyal bilgiler, toplumsal yaşam içerisinde bireyin etrafında gerçekleşen bütün durumlara uyum sağlamasına yardımcı olarak geçmişle gelecek arasında bir köprü oluşturan disiplinlerarası bir çalışma alanı olarak ifade edilebilmektedir. Bir başka ifadeyle ise tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, felsefe, hukuk, siyaset, arkeoloji, antropoloji gibi bilim dallarının bir araya getirilerek sınıf ortamlarına taşınmış bir toplum biliminin öğretimidir. Kısaca bütün sosyal bilimlerin kesiştiği alan olarak düşünmek de mümkündür (Sönmez, 1994).

Sosyal bilgiler öğretiminin kendine özgü amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS)'nin 1970'te yayınladığı öğretim kılavuzunda şöyle belirtilmiştir:

1. İnsanın geçmiş, bugün ve gelecekteki durumu hakkında bilgi edinme becerisini geliştirme,
2. Bilgiyi işleme için gerekli becerileri kazandırma,
3. İnanç ve değerleri yorumlama becerisini geliştirme,
4. Vatandaş olarak aktif sosyal katılım için bilgiye uygulama (Barth, 1991: 8. akt. Öztürk).

Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş 2018- 2019 sosyal bilgiler öğretim programının özel amaçları da NCSS'nin önerdiği öğretim kılavuzu dikkate alınarak geliştirilmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretim programının öğrencilere yönelik kültürle ilgili doğrudan ve dolaylı amaçlarına ilişkin bazı maddeleri şöyledir:

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, milli bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,

2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,

4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,

10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,

16. Milli, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2018: 8).

Sosyal bilgiler öğretimi gerçekleştirilirken bilhassa yukarıda belirtilen amaçlar esas alınarak yürütülmektedir. Sosyal bilgiler öğretimi belirtilen bu amaçların yanı sıra birbirleri ile ilişkisi bulunan bilgi, değer ve becerilerin bir bütün olarak görülebildiği öğrenmeyi organize eden bir yapı olarak karşımıza çıkan öğrenme alanları da önem arz etmektedir. Bu öğrenme alanları NCSS'e göre Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde 1994 yılı itibarıyla şu şekilde belirlenmiştir: kültür; zaman, devamlılık ve değişim; insanlar, yerler ve çevreler; bireysel gelişme ve kimlik; bireyler, gruplar ve kurumlar; güç, otorite ve yönetim; üretim, dağıtım ve tüketim; bilim, teknoloji ve toplum; küresel bağlantılar; vatandaşlık idealleri ve uygulamalar olmak üzere on tema çevresinde şekillenmiştir (NCSS, 2019). Bu temalar günümüz sosyal bilgiler öğretimine yansarak şöyle yapılandırılmıştır: Öğrencilerin ben ve biz olma süreçlerine etki eden mekân, tarih ve kültür faktörlerini değerlendirmesine imkân tanıyan birey ve toplum öğrenme alanı; Öğrencilerin kültürel öğeleri tanıdığı, koruyup, geliştirerek milli bir bilincin oluşmasını amaç edinen kültür ve miras öğrenme alanı; Öğrencilerin çeşitli değer ve becerileri kullanarak çevresini tanımasını ve çevreyle etkileşim içerisine girerek neden ve sonuç ilişkisi kurdurabilmeyi amaç edinen insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı; günümüz teknolojinin hızlı ilerlemesi karşısında teknolojiyi bilinçli kullanmayı ve bilim ve teknolojiadaki gelişim sürecini, toplumsal yaşama etkilerini öğrenciye kazandırmayı amaç edinen bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanı; öğrencilerin kendi yaşantılarından başlayarak mevcut kaynakları korumayı ve bilinçli bir

tüketici olma becerilerini edindirmeyi amaçlayan üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı; öğrencilere toplumsal sorunların çözüm yollarını ve toplumsal düzeni sağlayan kuralları, hak, sorumluluk ve katıldıkları grup ve kurumlar içerisindeki rollerinin fark ettirmeyi amaç edinen etkin vatandaşlık öğrenme alanı; değişen ve gelişen dünya içerisindeki güncel olaylardan haberdar etmeyi ve yaşadığı problemlere çözüm üretebilen etken ve üretken vatandaş yetiştirmeyi amaç edinen küresel bağlantılar öğrenme alanı olmak üzere yedi yapı çerçevesinde ele alınmaktadır (MEB, 2018). Bütün bu yapılar sosyal bilgiler öğretiminin özünü oluşturmakla birlikte bu disiplinin önemine dikkat çekmektedir.

Sosyal bilgiler disiplinlerarası bir alana sahiptir. Bu özelliği ile bireylerin her açıdan gelişimlerine ve yaşamlarının tüm alanlarında bireylere katkı sağlayarak yerini koruyan bir disiplindir. Burada ifade edilen katkıyı ise sosyal bilgiler öğretisinin kendine has olarak belirlenmiş değer ve becerilerle sunmaktadır. Türkiye yeterlilikler çerçevesiyle uyumlu olarak sosyal bilgiler öğretimi kapsamında verilecek beceriler arasında araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı, mekanı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yenilikçi düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama becerileri bulunmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı kapsamında verilmesi hedeflenen değerler ise: adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik değerleridir (MEB, 2018).

Sosyal bilgiler öğretiminin önemini ortaya koyan bir başka yapı ise bu disiplinin geçmişten günümüze uzanan kültürel yaşımı gelecek nesillerle buluşturmasıdır. Bu kapsamda sosyal bilgiler öğretisine temel çerçeve sunan NCSS'e göre sosyal bilgiler öğretim programının kültür ve kültürel farklılıkları ele alan çalışmalar konusunda öğrencilere tecrübe kazandırması gerektiği belirtilmektedir (NCSS, 2002). Öğrencilerin kültürlerini ya da kültürel miras öğelerini tanıması günümüz dünyasında oldukça önemsenmektedir. Çünkü geçmişte yaşamış atalarımızdan günümüze gelebilen yegâne değerleri korumak sosyal bilgiler öğretisinin ve gelecek nesillerin sorumluluğundadır. Bunun içindir ki gerek sosyal bilgiler kazanımları içerisinde gerekse sosyal bilgiler ders kitapları içerisinde günümüzde yok olmakta olan somut olmayan kültürel miras öğelerine rastlamak mümkündür.

Tablo 2. 4. Sosyal bilgiler öğretim programındaki somut olmayan kültürel miras öğelerine içeren kazanım ve öğrenme alanlarının kademelere göre dağılımları

Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazanım Sırası	Kazanım
4	Kültür ve Miras	3	Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.
	Küresel Bağlantılar	3	Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.
5	Kültür ve Miras	2	Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve eserleri tanıır.
		3	Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.
		4	Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.
		5	Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihi gelişimini değerlendirir.
		2	Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.
6	Birey ve Toplum	1	Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
	Kültür ve Miras	3	Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
	Küresel Bağlantılar	4	Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.
7	Birey ve Toplum	3	Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.
	Kültür ve Miras	5	Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışlarına örnekler verir.
	Küresel Bağlantılar	3	Çeşitli kültürlerle yönelik kalıp yargıları sorgular.

(MEB, 2018).

Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (2018) kapsamında 4, 5 ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretisinde her bir sınıf düzeyinde toplamda 33 kazanım, 6. sınıfta ise toplamda 34 kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlar içerisinde 4. sınıf kademesinde küresel bağlantılar ve kültür ve miras öğrenme alanlarındaki birer kazanım somut olmayan kültürel miras öğelerine yöneliktir. 5. sınıf kademesinde sadece kültür ve miras öğrenme alanında kazanımlardan 4'ü somut olmayan kültürel miras ögesini içermektedir. 6. sınıf kademesinde kültür ve miras öğrenme alanında 2, küresel bağlantılar ve birey ve toplum öğrenme alanlarında ise 1'i somut olmayan kültürel miras öğelerini kapsamaktadır. 7. sınıf kademesinde ise birey ve toplum, kültür ve miras ve küresel bağlantılar öğrenme alanlarında 1 kazanım somut olmayan kültürel miras öğeleriyle ilişkilidir. Toplamda 4. sınıfta 2; 5. sınıfta 4; 6. sınıfta 4; 7. sınıfta 3 kazanım somut olmayan kültürel miras öğelerine yöneliktir.

2. 2. Alan Yazındaki İlgili Çalışmalar

Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde sosyal bilgiler öğretimi kapsamında somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik yapılan araştırmaların kısıtlı olmakla beraber son yıllarda artış kazandığı gözlenmektedir. Bu çalışmaları şöyle ifade etmek mümkündür:

2. 2. 1. Yurt Dışı Çalışmalar

Son zamanlarda yok olmaya yüz tutmakta olan somut olmayan kültürel miras öğelerinin yaşatılması ve korunması gerekli görülmüştür. Öyle ki bu gereklilik 17 Ekim 2003 tarihinde imzalanan Soküm Sözleşmesi'nin toplanma amacını oluşturmaktadır (UNESCO, 2019). Yamato Deklarasyonu'nda sokümün korunması için insanlara ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. The Interdependency of the Tangible an Intangible Cultural Heritage isimli çalışmasıyla Mounir Bouchenaki, somut kültürel miras öğelerinden olan tarihi şehirlerin, anıtsal yapıların restorasyon ve koruma yöntemlerini içerdiğini; sokümün ise süreç ve pratiklere dayandığından farklı koruma yöntemleri gerektirdiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra somut olmayan kültürel mirasın hassas, kırılgan olduğunu ve onu oluşturanların kısa sürede değişebilen sosyal ve çevresel koşullarla sanatçılar olduğunu belirtmiştir (Basat, 2013).

Srivastava (2015) üniversite düzeyinde öğretmenler arasında kültürel miras farkındalığına dair bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmasında öğretmenlerin Hint kültür mirasına ilişkin farkındalıklarına dair veriler toplamıştır. Çalışma sonucunda üniversite düzeyi öğretmenlerin Hint kültür mirasının farkında olduklarını belirtmiştir. Bununla birlikte

kültürel mirası korumaya yönelik girişimlerin başarılı olmasının yerel topluluğun anlayışına ve katılımına bağlı olduğunu ifade etmiştir.

Radzi, Zaki ve Subli (2013)'nin çalışmasında 2008 yılında UNESCO'nun dünya miras listesindeki Malaka (Malezya)'ya gelen turistlerde kültürel geleneği ve evrensel değerleri sayesinde bir artış gözlemlendiğini belirtmiştir. Çalışma sonucunda sadece Malaka'daki turizm ve somut mirasın değil, aynı zamanda somut olmayan mirasın da korunması gerektiği dile getirilmiştir.

Logan (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kültürel mirasa ilişkin, uluslararası miras ve insan hakları çerçevesinde bir farkındalık var gibi görünse de koruma çalışmalarının sadece teknik bir konu olarak görünür miras şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Çalışma sonucunda insanların daha fazla ekonomik, politik ve sosyal bağlayıcılıklarını anlamalarının gerekli olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra kültürel miras çalışmalarında insanlığın uluslararası mirasının en önemli parçası olarak insan hakları kavramının ön plana çıktığını ifade etmiştir.

Kokko ve Kyritsi (2012) kültürlerarası iletişimde kültürel miras eğitime ilişkin çalışmasında Avrupa toplumlarında sanat ve zanaatın kültürel mirastaki rolünü tartışmışlardır. Bunun yanı sıra geleneksel bilgi ve teknikleri korumanın ve geliştirmenin önemine dikkat çekmişlerdir. Finlandiya ve Kıbrıs'taki zanaat ve kültürel miras projelerinden elde edilen deneyimleri ana hatlarıyla açıklamışlardır. Eğitim etkinliği ve proje olarak geliştirdikleri uygulamalarda Avrupa zanaat uzmanları ve zanaat öğretmenleri ağı geliştirmişlerdir. Çalışmaları sonucunda geleneksel sanatlar ve zanaatların örgün öğrenmeyle sınırlı olmadığını yaşam boyu öğrenme etkinlikleriyle genişleyebileceğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda nesiller arası bilgi aktarımının sosyal projeler aracılığıyla desteklenebileceğini ortaya koymuşlardır.

Lenzerini (2011) "Somut Olmayan Kültürel Miras: Halkların Yaşayan Kültürü" adlı çalışmasında, somut olmayan kültürel mirasın kültürün tüm maddi olmayan öğelerinden oluşmasının yanı sıra insanlığın yaşayan mirası olduğunu dile getirmiştir. Bununla beraber insanlığın yaratıcılığının ve taşıyıcılığının bireysel ve toplu haklarının fiili olarak kullanılmasını sağlamak için somut olmayan kültürel mirasın uluslararası insan hakları hukukunda korunması gerektiğini belirtmiştir.

2. 2. 2. Yurt İçi Çalışmaları

SOKÜM'ün korunmasına yönelik 2010 yılında Türkiye'nin Antalya ilinde somut olmayan kültürel mirasın örgün ve yaygın eğitimde değerlendirilmesine ilişkin toplantı yapılmıştır. Toplantı sonuç bildirisine göre eğitimde çocuklara somut kültürel mirasın

kazandırılmasına ilişkin çocuk oyunlarından ve dramatik sanatlardan yararlanılabileceği, somut olmayan kültürel mirasın eğitim programında ne şekilde yer alması gerektiği gibi pek çok konu yer almıştır (UNESCO, 2020). Bu kapsamda Pehlivan (2015) örgün ve açık öğretim sosyal bilgiler ders kitaplarını ve öğretim programlarındaki SOKÜM öğelerini incelemiştir. Araştırması sonucunda, örgün eğitim içerisinde ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarında SOKÜM öğelerine üç sınıf düzeyinde yer verildiği; ancak bu kademelerden en fazla 5. sınıf ders kitaplarında, en az ise 7. sınıf ders kitaplarında olduğunu ayrıca öğretim programı ile 7. sınıf ders kitapları ile program arasında uyumsuzluklar olduğunu tespit etmiştir. Açık öğretim ders notlarında ise; beş ögenin sadece dördüne yer verildiğini ve örgün eğitim ders kitaplarıyla kıyaslandığında açık öğretim ders notlarında SOKÜM öğelerinin daha sınırlı olduğunu belirtmiştir.

Çengelci (2012) çalışmasında sosyal bilgiler öğretim programını somut olmayan kültürel miras açısından incelemiştir. Bu kapsamda programda bulunan kazanım ve etkinlik örneklerini somut olmayan kültürel mirasın sözlü anlatıları, toplumsal uygulama, ritüel ve şölenleri, el sanatları, gösteri sanatları alanları bakımından değerlendirmiştir. İncelemeleri sonucunda, somut olmayan kültürel mirasa yönelik kazanım ve etkinlik örneklerinden en fazla 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında mevcut olduğunu tespit etmiştir. Somut olmayan kültürel mirasa dair kazanım ve etkinlik örneklerinin en fazla kültür ve miras öğrenme alanı başta olmak üzere küresel bağlantılar, insanlar yerler ve çevreler öğrenme alanlarında yer aldığı belirtilmiştir.

Karakuş (2017) "Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Somut Olmayan Kültürel Miras Kazanımlarında İlişkilendirmelerin Yeri" adlı makalesinde 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programını incelemiştir. Bu inceleme sonucunda; öğretim programında yer alan somut olmayan kültürel mirasa yönelik kazanımlarının herhangi bir ara disiplinle ilişkisinin bulunmadığını tespit etmiştir. Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin kazanımlarının diğer derslerle ilişkisine bakıldığında Türkçe dersiyle 11, matematik dersiyle 1 kez ilişkisi bulunduğunu ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretiminin ders içi ilişkilendirmesine bakıldığında ise, somut olmayan kültürel mirasa yönelik kazanımların üç kez kültür ve miras öğrenme alanı, birer kez de birey ve toplum ve güç, yönetim ve toplum öğrenme alanları ile ilişkilendirme yapıldığını saptamıştır.

Gürkan (2015) yüksek lisans tezinde sosyal bilgiler ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras öğelerini incelemiştir. Çalışması sonucunda; sosyal bilgiler ders kitaplarının hepsinde SOKÜM öğelerine yer verildiğini tespit etmiştir. Bununla birlikte 4, 5 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında SOKÜM'ün beş alanına da rastlanırken; 6. sınıf sosyal bilgiler kitaplarında beş alandan sadece üçünün yer aldığını ifade etmiştir.

Somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılmasına ilişkin yapılmış bir doktora tezi sonucunda; sosyal bilgiler ders içeriğinin soküm konuları açısından zenginleştirilmesi gerekli görülmüş ve SOKÜM eğitimiyle ilgili pratiğe dayalı daha fazla bilimsel çalışmaların yapılması, birey, toplum ve devlet olarak somut olmayan kültürel miras öğelerinin yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması için görevler düştüğü belirtilmiştir (Gürel, 2018).

Sağ (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ilkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması yapılmıştır. Yapılan etkinlik temelli uygulama neticesinde; 4. sınıf öğrencilerinde somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik önemli bir farkındalık olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik tanımlama yapabildikleri, diğer kişilere tanıtabildikleri ve istenildiğinde örneklendirebildikleri ifade edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin gezi, sergi, sözlü tarih çalışmalarından ve zihin haritası, beyin fırtınası gibi yöntemlerden haz aldığını; öğrenme sürecini eğlenceli hale getirerek öğrenmeye fayda sağladığı ortaya konulmuştur.

Şahin (2018) yüksek lisans tezinde 48-66 aylık çocuklara sayı kavramını öğretirken somut olmayan kültürel miras öğelerinin kullanımına yönelik örnek bir uygulama çalışması yapmıştır. Çalışma neticesinde; somut olmayan kültürel miras öğelerinin okul öncesi düzeyinde çocuklara sayıları öğretirken kullanılabileceği ortaya konulmuştur. Ayrıca çocukların sözlü gelenek ve anlatılar içerisinde yer alan Mevlâna ve Nasrettin Hoca gibi somut olmayan kültürel miras değerlerini bildiklerini ve bu dönemden itibaren çocuklara tanıtılabileceğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra bu araştırma ile okul öncesi çocuklarında sadece sayı öğretiminde değil, büyük- küçük, uzun- kısa vb. birçok kavramın öğretiminde bilhassa değerler eğitiminde kullanılabileceğinin uygun olabileceği belirtilmiştir.

Çelepi (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada üniversite gençlerinin Türkiye somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik farkındalıklarını ve bağlılıklarını ortaya koyma amaç edinilmiştir. Ancak uygulanan anket sonuçlarına göre gençlerin bu kültürel öğeleri içselleştirmede ve bunu hayatlarına yansıtmada sıkıntılar olduğu saptanmıştır. Bu sebeple aile, eğitim kurumlarına ve devlete görevler düştüğü belirtilmiştir.

Şahin ve Özdemir (2018) Türkiye İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri internet sitelerinde Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras ürünlerinin tanıtılmasına yönelik araştırma yapmıştır. 77 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü internet sitesi incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda; 33 sitede (%46,7) soküm öğelerine ilişkin bilgi yer aldığı, 44 sitede (53,3) ise SOKÜM öğelerine ilişkin herhangi bir bilginin olmadığı tespit edilmiş olup, 77 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü sitelerinden sadece Antalya'nın soküm öğelerinin tamamına yer verildiği ifade edilmiştir.

Somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik en kapsamlı çalışma hiç şüphesiz UNESCO tarafından yapılmıştır. SOKÜM, 1972 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme ile başlayıp 2003 yılına gelindiğinde Paris'te imzalanan SOKÜM Sözleşmesi ile önem kazanmıştır. Ülkemizde de Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede Türkiye'de bu çalışmaların büyük çoğunluğunu somut olmayan kültürel miras komite başkanı M. Öcal Oğuz gerçekleştirmektedir. Bununla beraber sözleşmenin 16. maddesinde komitenin görevleri belirtilmiştir. Komite; somut olmayan kültürel mirası daha gözle görülür kılmak, önemi konusunda bilinçlendirmeyi sağlamak ve kültürel çeşitliliğe saygı içinde diyalogu desteklemek için, ilgili Taraf Devletlerin teklifi üzerine, insanlığın somut olmayan kültürel mirasının temsili bir listesini hazırlar, güncelleştirir ve yayımlar (Oğuz, 2018: 206). Dolayısıyla Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras değerlerini insanlığa tanıtmak, gelecek nesillere ulaştırmak amacıyla SOKÜM Sözleşmesi'nden itibaren çeşitli yıllardan beri koruma altına alınarak yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Alan yazındaki ilgili çalışmalar incelendiğinde somut olmayan kültürel miras öğelerinin toplumun bir parçası olarak küçük ve büyük ayırt etmeksizin tüm insanlığı ilgilendirdiği görülmektedir. Ancak günümüz gençlerinin somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik duyarlılıklarının yetersiz olduğu da ifade edilmiştir. Bununla birlikte somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik içeriklerin sosyal bilgiler öğretim programında ve sosyal bilgiler ders kitaplarında yetersiz olduğu belirtilmektedir. Öte yandan yapılan çalışmalar somut olmayan kültürel miras öğelerinin okul öncesi ve sosyal bilgiler öğretim alanları gibi birçok öğretim alanlarında, öğretme-öğrenme sürecine katkı sağladığını göstermektedir. Bundan dolayı SOKÜM öğelerine dikkat çekmek amacıyla geçmişten süregelen uluslararası sözleşmeler imzalanmıştır. Böylelikle Türkiye'nin SOKÜM öğelerinin korunması ve yaşatılması amaçlanmıştır.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve süreci, verilerin analiz süreci hakkında bilgi verilmektedir.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma sosyal bilgiler öğretiminde SOKÜM öğelerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelendiği nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama araçlarının kullanıldığı, olay ve durumları doğal ortamı içerisinde ortaya koymayı amaç edinen bir araştırma modeli olarak tanımlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırma modelinin genel özellikleri (Balcı, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2016) ise şöyledir:

1. Amacı, yapılan araştırma sonucunda araştırmacıya yorumlama imkânı tanımaktadır.
2. Odak noktası çalışılması hedeflenen durumdur.
3. Olgubilim, eylem araştırmaları, kültür analizi, durum çalışmaları ve kuram oluşturma gibi araştırma desenleri kullanılmaktadır.
4. Gözlem, görüşme, odak grup görüşmesi ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılmaktadır.
5. Araştırmacı olay ve olgulara dahildir.
6. Olay ve olgularla ilgili veriler doğal ortamı içerisinde toplanmaktadır.
7. Öznel ve empatik düşünme becerileri ön plandadır.
8. Değişkenlerinin karmaşık yapılı olmasından dolayı ölçme işlemi yapmak zordur.
9. Çok boyutluluk ve görelilik arayışları mevcuttur.
10. Araştırma sürecinde elde edilen verilerden derinlemesine betimleme yapılması esastır.

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim programındaki kazanım, değer ve beceriler; ders kitaplarında yer alan, dersin işlenişinde kullanılan SOKÜM öğelerine yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni; bireylerin yaşamış olduğu deneyimleri tanımlamayı, değerlendirmeyi ve

yorumlamayı amaçlayan bir yöntemi ifade etmektedir (Jasper, 1994; Miller, 2003). Olgubilimsel araştırmalarda bireylerin bir olguya yönelik algılarını, o olguya yükledikleri anlamları ortaya çıkarmak önemlidir. Bu nedenle çalışma grubu 10-15 kişiyi geçmez ve veriler yarı yapılandırılmış görüşme, gözlem gibi veri toplama araçlarıyla elde edilir. Elde edilen veriler deneyimlerin betimlenmesi ve açıklanması ile çözümlenir (Onat, 2015).

Olgubilim deseni çerçevesinde yürütülen bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin UNESCO kapsamındaki SOKÜM öğelerine ilişkin farkındalık durumları ortaya çıkarılmıştır. Öğretmenlerin UNESCO listesinde yer alan SOKÜM öğelerine ilişkin algıları, SOKÜM öğelerine yükledikleri anlamlar değerlendirilmiştir. Böylece sosyal bilgiler öğretmenlerindeki SOKÜM öğelerine ilişkin ortak bir farkındalık durumu keşfedilmiştir.

3. 2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Patton (1987)'a göre amaçlı örnekleme nitel araştırmalarda zengin bilgiyi içerdiğine inanılan olguların ayrıntılı çalışılmasına imkân veren bir yöntem olarak ifade edilmektedir (akt. Yıldırım ve Şimşek). Bu araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme araştırmacının önceden belirlemiş olduğu birtakım ölçüt ya da ölçütleri yahut daha önceden belirlenmiş olan ölçütleri karşılayan bütün durumların çalışılması gerekli olan bir yöntem olarak ele alınmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmanın çalışma grubu şu şekilde belirlenmiştir:

1. Araştırmanın amacı belirlenmiş,
2. Araştırma amacına uygun olabilecek tüm örneklem türleri incelenmiş,
3. Çalışmalarında durum çalışması ve amaçlı örnekleme türlerini uygulayan bir araştırmacıdan görüş alınmış,
4. Yürütülecek olan araştırmaya amaçlı örneklemenin ölçüt örnekleme türü uygun bulunmuş,
5. Belirli ölçütler çerçevesinde araştırmanın çalışma grubu oluşturulmuştur.

Bu araştırmada sırasıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi devlet okullarında kadrolu sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapma, sosyal bilgiler öğretmenin araştırmaya katılmaya gönüllü olması, 10 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olma ve sosyal bilgiler öğretmenin araştırmanın çalışma grubu oluşturan okullarda çalışması ölçüt olarak kullanılmıştır. Bu araştırmanın katılımcılarını 2019-2020 eğitim öğretim yılında Amasya il merkezinde bulunan 5 farklı ortaokulda kadrolu olarak görev yapmakta olan 12

sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. 1. Çalışmaya katılan öğretmenlerin sosyodemografik bilgileri

Katılımcıların kod isimleri	Cinsiyet	Yaş aralığı	Kıdem yıl aralığı	Mezun oldukları üniversite
K1	Kadın	40-45	15-20	19 Mayıs Üniversitesi
K2	Kadın	40-45	15-20	Atatürk Üniversitesi
K3	Erkek	40-45	15-20	Niğde Üniversitesi
K4	Kadın	46-50	21-25	19 Mayıs Üniversitesi
K5	Erkek	51-60	26-30	İstanbul Üniversitesi
K6	Erkek	40-45	15-20	19 Mayıs Üniversitesi
K7	Erkek	40-45	15-20	Amasya Üniversitesi
K8	Erkek	46-50	26-30	Ankara Üniversitesi
K9	Kadın	46-50	21-25	Gazi Üniversitesi
K10	Kadın	40-45	15-20	Pamukkale Üniversitesi
K11	Erkek	40-45	21-25	Atatürk Üniversitesi
K12	Kadın	40-45	15-20	Hacettepe Üniversitesi

3. 3. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Bu araştırmada nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Görüşme formu; araştırmanın problem ve alt problemlerine ilişkin bütün boyutlarını ele alabilmek amacıyla geliştirilen bir tekniktir. Bu teknikle görüşmeci, görüşme sürecinde soruların yerini değiştirebilir, ek sorular sorabilir, görüşülen kişinin anlayamadığı sorunun yapısını değiştirebilir veya görüşülenin cevaplamış olduğu soruları tekrardan sormayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bütün bunlar görüşmeciye özgür bir veri toplama imkânı tanır. Nitel araştırmalarda, araştırmada ele alınan sosyal, kültürel ve demografik özelliklere yönelik çevreyle ilgili veriler; araştırmanın başlangıcından bitimine kadar süreci ifade eden süreçle ilgili veriler; çalışma grubuna katılan bireylerin düşüncelerine yönelik ise algılara ilişkin veri olmak üzere genellikle üç çeşit veri toplanmaktadır (LeCompte ve Goetz, 1984).

Araştırma için hazırlanan görüşme formu; araştırmanın amacı, problem konusu ve uygulanışına dair bilgilendirmeyi içeren yönerge, katılımcıların demografik özellikleri ve görüşme soruları bölümlerinden oluşmaktadır. Demografik özellikleri açısından;

katılımcıların cinsiyeti, yaşı, meslekte kıdemleri, öğrenim hayatlarını geçirdikleri yerleşim yeri, mezun oldukları üniversite ve SOKÜM'e yönelik yayın veya eserleri takip etme sıklıkları bilgilerine yer verilmiştir. Görüşme sorularını belirlemek için; araştırmanın problem durumuna ilişkin alan yazın taraması yapılmış, 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki SOKÜM'e ilişkin kazanım, değerler ve beceriler incelenmiştir. Bununla birlikte sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM'e ilişkin okuma parçaları, görseller ve örnekler gözden geçirilmiştir. Görüşme sorularının hazırlık aşamasında araştırmanın alt problemlerine ilişkin toplamda 15 maddelik soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan sorular sosyal bilgiler eğitimi ve kültürel miras alanında nitelikli bilimsel çalışmalara sahip olan 3 uzmanın görüşü ve 1 Türkçe dil uzmanının değerlendirmesinden geçmiştir. Uzman görüşleri sonucunda soru havuzundaki maddelerden 2'si araştırmanın amacına uygun olmadığı için elenmiştir. Geriye kalan 13 madde araştırma için uygun bulunmuştur. Böylece 13 maddeden oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu Eylül 2019'da bir devlet okulundaki 3 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanarak pilot çalışması yapılmış olup formun araştırma için uygun olduğu teyit edilmiştir. Görüşme sorularına ilişkin detaylı bilgi eklerde yer almaktadır (Bkz. Ek 1).

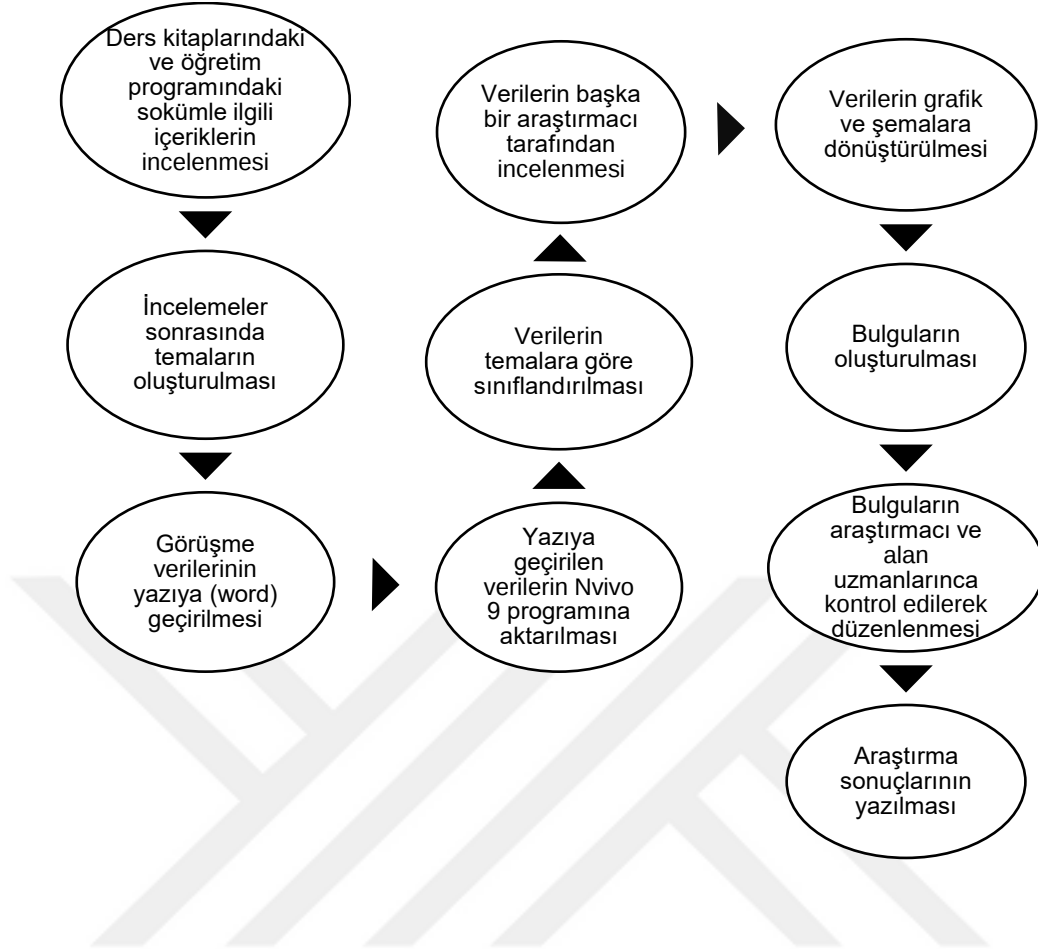
Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile araştırmanın katılımcılarından veri toplamak için Amasya Millî Eğitim Müdürlüğünden gerekli uygulama izni alınmıştır (Bkz. Ek 2). Sonra izin alınan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenleriyle ders dışı müsait oldukları süreç içerisinde görüşülmüştür. Katılımcıların gönüllü olarak araştırmaya katıldıklarını içeren katılımcı formu araştırmacı tarafından hazırlanarak görüşme süreci başında her bir katılımcıya sunulmuştur (Bkz. Ek 3).

Katılımcılardan 2'si ile farklı zamanlarda iki kez görüşülmüş olup 10'u ile tek görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme yeri olarak sessiz, araştırmacı ve katılımcılar dışında kimsenin olmadığı okul içi mekânlar tercih edilmiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin her biri ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında araştırmacı tarafından, ses kayıt cihazı ile görüşme yapmaya izin veren 8 katılımcının görüşleri ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır; ancak ses kaydına izin vermeyen 4 katılımcının görüşleri ise görüşme formu üzerine not edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu gereği görüşme sorularındaki bazı kavramlar araştırmacı tarafından açıklanmış ve görüşme sırasında bazı soruların yeri değiştirilerek katılımcılara sorulmuştur. Böylece araştırmanın veri toplama süreci esnek ve verimli bir şekilde yürütülmüştür.

3. 4. Verilerin Analiz Süreci

Araştırmanın veri analiz süreci betimsel analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Betimsel analiz yönteminde toplanan veriler önceden belirlenmiş araştırmanın alt problemlerinden oluşan temalar etrafında özetlenip yorumlanabileceği gibi görüşme sürecinde yer alan sorulara veya boyutlara göre de betimlenebilir. Toplanan verileri okuyucuya düzenli bir şekilde sunabilmek betimsel analiz yönteminin amacını oluşturur. Dolayısıyla toplanan veriler sistematik ve açık bir şekilde betimlenerek sık sık görüşülen kişilerin ifadelerine yer verilir. Betimsel analiz süreci betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma aşamasında; çalışmanın kavramsal çerçevesi ya da veri toplama araçlarında örneğin görüşme, gözlem, odak grup görüşmesi vb. yer alan boyutlar kapsamında bir çerçevenin oluşturulmasıdır. İkinci aşama olan tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi aşamasında; elde edilen veriler düzenlenir, ayıklanır hatta bazı bölümler dışarıda kalabilir bu şekilde anlamlı ve mantıklı bir biçimde işlenir. Üçüncü aşama olarak bulguların tanımlanmasında, gereksiz tekrarlardan kaçınılarak doğrudan alıntılarla veriler tanımlanır. Son aşama olan bulguların yorumlanması ise, bulguların ilişkilendirilerek gerekli durumlarda karşılaştırmaların yapılması sebep ve sonuç ilişkilerinin kurulduğu ve böylece araştırmacının yorumlamasını güçlendirdiği aşamadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırmanın analiz süresinde ilk olarak sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki SOKÜM'le ilişkili görülen amaçlar, yetkinlikler, değerler, beceriler ve kazanımlar incelenmiştir. Daha sonra sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM'e ilişkin okuma parçaları ve görseller belirlenmiştir. Bununla birlikte UNESCO Türkiye'nin SOKÜM Listesi'ndeki öğeler ve yapılan incelemeler doğrultusunda temalar oluşturulmuştur. Bu temalar çerçevesinde araştırmaya katılan öğretmenlerden alınan cevaplar ayıklanarak grafik ve şemalara dönüştürülmüştür. Araştırmanın analiz sürecindeki aşamalar kısaca şöyle gösterilebilir:

Şekil 3. 1. Verilerin analiz süreci aşamaları

Bu araştırmada katılımcılara alt problemler çerçevesinde hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler yorumlanarak okuyucuya sistematik bir düzen içerisinde bulgular bölümünde sunulmuştur. Katılımcılardan alınan yanıtların frekans ve yüzdelik değerleri tablolar halinde oluşturulmuştur. Kodlama sürecinde çalışmaya katılan öğretmenler katılımcı kavramını niteler şekilde K1, K2, K3... olarak ifade edilmiştir.

Toplanan veriler Nvivo 9 programına yüklenerek analiz edilmiştir. Nvivo 9 programına yüklenen veriler üzerinde, sistematik olarak alt problemlerle doğru orantılı olan görüşme sorularına verilen yanıtlar eşleştirilmiştir. Yine bu program içerisinde katılımcıların her birinin görüşme sorularına verdiği yanıtlar tek tek incelenerek çalışma dışı olan konuşmalar ayıklanmıştır. Ayrıca verilerin analiz sürecinde güvenilirliği sağlamak amacıyla araştırmacı dışında sosyal bilgiler alanında çeşitli araştırmaları bulunan bir başka uzmandan yardım alınmıştır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşme sorularına verdikleri cevaplar bu uzman tarafından incelenerek görüş birliği sağlanan ve görüş birliği sağlanamayan veriler belirlenmiştir. Görüşler arasındaki uyum oranı Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen "Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş

birliği + Görüş ayrılığı) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda yapılan kodlamaların güvenilirliği 0.84 olarak bulunmuştur. Bulunan bu sonuç araştırma için güvenilir kabul edilmektedir. Çünkü araştırmaların güvenilir kabul edilmesi için güvenilirliğinin 0.70 ve üzeri olması gerekmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Böylece araştırmanın bulguları ve sonuçları oluşturularak okuyucuya sunulmuştur.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik konusunda nicel araştırmalardaki iç geçerliğin yerine inandırıcılık, dış geçerliğin yerine aktarılabilirlik, iç güvenilirlik yerine tutarlık ve dış güvenilirlik yerine teyit edilebilirlik kavramları kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada katılımcılarla yaklaşık 30 dakika gibi uzun bir süre görüşme yapılması ve 4 katılımcıyla farklı zamanlarda iki defa görüşülmesi sonucunda çalışmanın inandırıcılığı sağlanmıştır. Veri toplama aracı ve süreci bölümünde sözü edilen alan uzmanlarından görüşme sorularının hazırlanması aşamasında görüşler alınmış olması araştırmanın inandırıcılığına hizmet eden bir başka boyutu oluşturmuştur.

Araştırmada olasılığa dayalı olmayan amaçlı örnekleme türü kullanılmıştır. Böylece araştırma konusu olan SOKÜM ögeleri hakkında hem sosyal bilgiler öğretimindeki yerine hem de sosyal bilgiler öğretmenlerindeki farkındalık durumlarına ilişkin bilgilere ulaşılarak araştırmanın aktarılabilirliği sağlanmıştır. Görüşme sorularının alt problemler çerçevesinde hazırlanmış olması, katılımcılardan alınan cevapların ses cihazı ile kayıt altına alınmış olması ve araştırma öncesi pilot uygulama yapılarak esas uygulamayla benzer sonuçlara ulaşılmış olması çalışmanın tutarlılığına hizmet etmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar durum çalışması ve betimsel analiz yöntemleriyle çeşitli nitel araştırmalar yapmış 2 araştırmacı tarafından incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar ile çalışma sonuçlarının gerçeği yansıttığı ve araştırmacının öznel yargılarından uzak olduğu teyit edilmiştir. Böylece araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği arttırılmıştır. Bunun yanı sıra çalışmanın başlangıcından bitiş sürecine kadar tüm süreçte katılımcıların özel yaşamlarına, gizliliğe, sosyal ve psikolojik niteliklerine, vermiş oldukları cevaplara saygı duyularak etik ilkeler önemsenmiştir.

IV. BÖLÜM

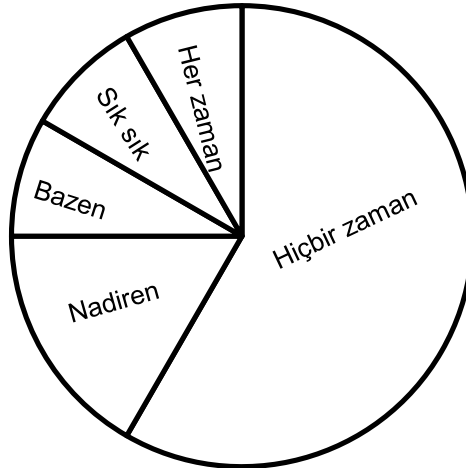
4. BULGULAR

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler gerekli tablo ve alıntılara yer verilerek bulgular halinde ifade edilmiştir. Bulgular halinde ifade edilen veriler sonrasında özetlenip yorumlanmıştır.

4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Birinci alt problem olan “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik farkındalık durumları nasıldır?” çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerine SOKÜM içerikli etkinliklere katılma durumları, SOKÜM müzesi ziyaretinde bulunma durumları ve SOKÜM teriminin anlamına yönelik düşünceleriyle ilgili sorular yöneltilmiştir.

İlk olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM içerikli etkinliklere katılma durumlarına ilişkin veriler edilmiştir. Elde edilen veriler grafik 4. 1’de verilmiştir.

Grafik 4. 1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM içerikli yayın veya eser takip etme durumları

Grafik 4. 1’de belirtildiği üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğunun SOKÜM ögelerine yönelik yayınları veya eserleri hiçbir zaman takip etmedikleri görülmüştür. Bununla birlikte çalışmaya katılan öğretmenlerinin bir kısmı ise SOKÜM ögelerine ilişkin yayınları ve eserleri nadiren takip ettiklerini ifade etmiştir. İfade edilen görüşlerden bazıları şöyledir: “Hiçbir zaman takip etmiyorum diyebilirim büyük bir açık sözlülük yaptım sanırım hihihiiiiii” (K8). “Ne diyebilirim ki yaniiiii herhangi bir SOKÜM ögeleriyle ilgili hiç yayın, eser, dergi, makale, kitap takip etmedim. Ama ders kitaplarında görüyorum o kadar müfredat dışı hiçbir zaman takip etmedim diyebilirim” (K10). “Aaaaa bir tane var diyebilirim. Örneğin bir gazetede görmüştüm ıslık diliyle ilgili bir etkinlik düzenlenmiş Doğu Karadeniz’ de bir il diye hatırlıyorum orada iletişim kuruyorlarmış insanlar UNESCO da bunu koruma altına almış. Ama onun harici bir yayın veya eser takip etmedim de görmedim de yani denk geldikçe bakarım okurum yani bazen diyelirimmmmm” (K11).

Sosyal bilgiler öğretmenlerine SOKÜM ifadesinden ne anladıkları sorulmuş ve alınan cevaplar şekil 4. 1’de verilmiştir.

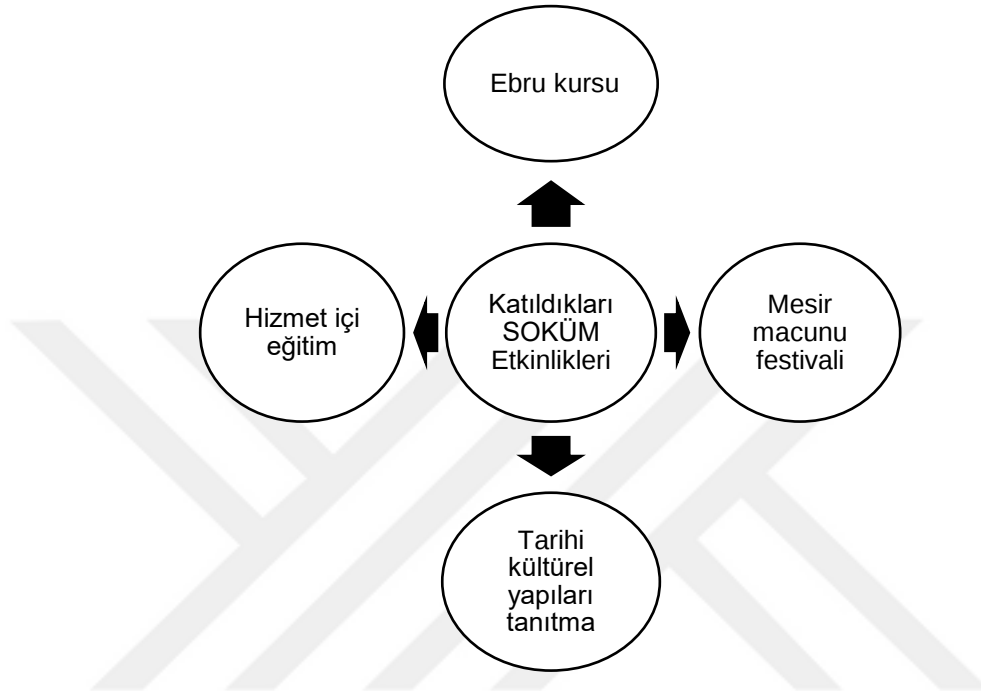

Şekil 4. 1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM terimiyle ilgili görüşleri

Şekil 4. 1’e göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin birçoğunun SOKÜM teriminin ne anlama geldiğine yönelik bir görüşünün olmadığı görülmektedir. Bu öğretmenlerin ifade ettikleri görüşler şöyledir: “Hiç duymadım. Tahmin de yürütemicem” (K5). “Neyyyy. Valla ilk defa duyuyorum ama. Şey olabilir mi? Sosyal Bilgiler Kültürel

Miras gibi doğru mu bilmiyorum ama” (K6). “Duymadım. Hatırlamıyorum. Tahmin edemicem” (K11). “Efendimmm. İlk kez duyuyorum. Hiçbir tahminim de yok” (K12).

Sosyal bilgiler öğretmenlerine SOKÜM içerikli etkinliklere katılma durumları sorulmuş ve alınan cevaplar şekil 4. 2’de verilmiştir.

Şekil 4. 2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM içerikli katıldıkları etkinlikler

Şekil 4. 2’de görüldüğü gibi öğretmenlerin birçoğu SOKÜM içerikli bir etkinliğe katılmadığını belirtmiştir. Bununla beraber sosyal bilgiler öğretmenlerinden bazıları tarihi kültürel yapıları tanıtma amaçlı bir etkinliğe, ebru kursuna, mesir macunu festivaline ve çeşitli hizmet içi eğitim etkinliklerine katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Ayrıca ebru kursu ve mesir macunu festivaline katılmış olan öğretmenler de bu etkinliklerin SOKÜM ögesi olduğunu fark etmediklerini dile getirmişlerdir. Bu konuda öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir: “Hizmet içi eğitime katıldım; ama somut olmayan mirasa girer mi bilmiyorum” (K9). “Aaaaa siz mesir macunu festivali deyince şuan aklıma geldi ben Manisa’da bulundum, bu festivale katıldım; yani inanın siz bu soruda ele almasaydınız mesir macununun SOKÜM’müş felan farkında değilim üzgünüm” (K5). “Immmmm yani tarihi kültürel yapıları tanıtmak amaçlı yani bunu çevreyi tanıtmak gibi düşünebilirsiniz o tarz aktivitelere faaliyetlere katılmışlığım vardır tabi soküm müdür pek bilemiyorum” (K1). “Açıkçası SOKÜM içerikli bir aktiviteye, etkinliğe katılmadım” (K12).

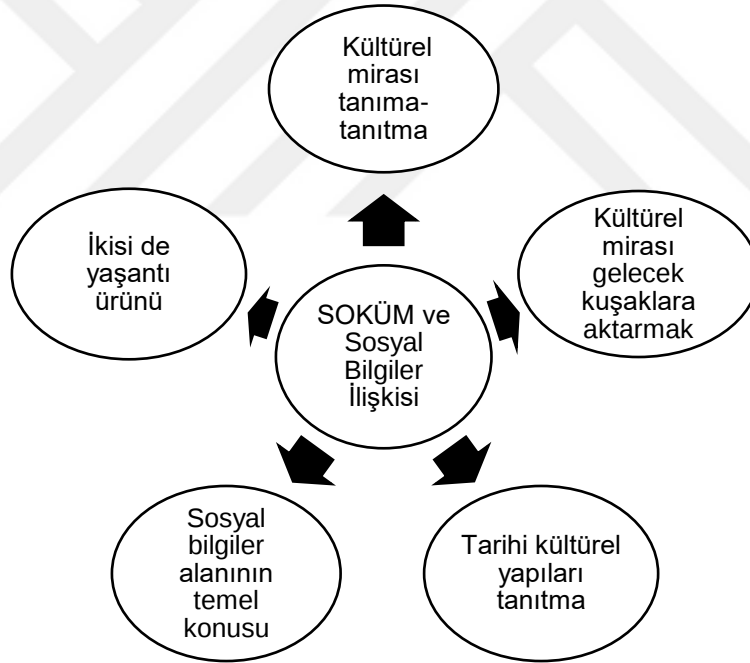
Sosyal bilgiler öğretmenlerine Ankara Soküm Müzesi’ni ziyaret etme durumları sorulmuş ve araştırmaya katılan hiçbir öğretmenin Ankara’ da bulunan SOKÜM Müzesi’ni

ziyeret etmedikleri görüşmüştür. Katılımcılardan bazılarının ifadeleri şöyledir: “Gitmedim; ama şuan merak ettim gitmek isterim” (K3). “İlmmmm. Ankara’ya gittik Etnografya müzesini felan gezdik; ama somut olmayan kültürel miras müzesine gitmedik” (K6). “Hiç gitmedim” (K8). “Yok, ben Ankara’da okudum ama Ankara’da bilindik müzeleri gezdim” (K11).

4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İkinci alt problem olan “Somut olmayan kültürel miras öğeleriyle sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkiye yönelik öğretmen görüşleri nasıldır?” çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerine SOKÜM öğelerinin sosyal bilgiler dersiyle ilişkisine, sosyal bilgiler dersinde yer verdikleri SOKÜM öğelerine, SOKÜM öğelerinin sosyal bilgiler dersine olan etkisine ve öğrencilerin derse karşı tutumuna olan etkisine yönelik sorular yöneltilmiştir.

İlk olarak öğretmenlere sosyal bilgiler ile SOKÜM öğeleri arasında nasıl bir ilişki olduğu sorulmuş ve alınan cevaplar şekil 4. 3’te verilmiştir.

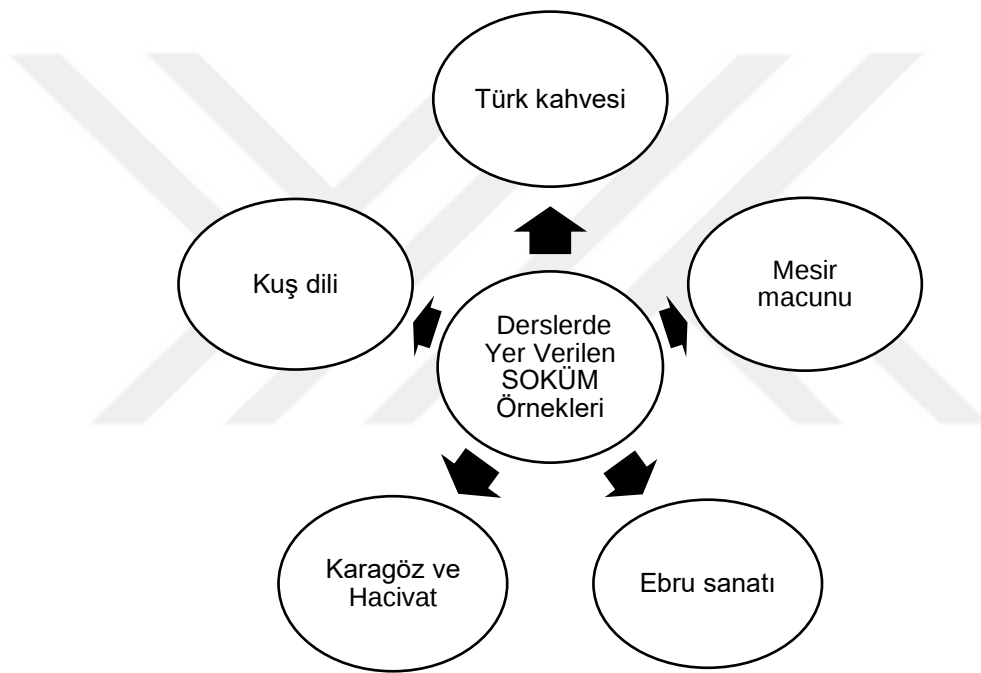

Şekil 4. 3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler ile SOKÜM öğeleri arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri

Şekil 4. 3’te görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğu sosyal bilgiler dersinin alan itibarıyla kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmak olarak ifade etmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin bazıları sosyal bilgilerin kültürel mirası tanıma-tanıtma ve SOKÜM’ün sosyal bilgiler alanının temel konularından birisi olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte araştırmaya katılan öğretmenler SOKÜM ve sosyal bilgiler alanının yaşantı ürünlerini

ortaya koyduğu görüşündedir. Katılımcıların diğer görüşleri şöyledir: “Bizim tarihimiz kültürümüz olduğu için bu öğeler de bize atalarımızdan kalan miras bu miras sosyal bilgiler dersiyle yeni kuşaklara aktarılıyor. Sosyal bilgiler toplumun aynasıdır. Bu kültürel miras öğelerimizde toplumun parçasıdır direkt alanla ilgili yani” (K3). “Yani sosyal bilgiler dersi tamamen aslında kültürel mirası verdiğimiz ders. Ama soyut somut diye gruplandırmadık bütünsel verdik daha çok. Yani sosyal bilgiler alanının temel konusunu oluşturur” (K6). “Zaten sosyal bilgilerin içinde olduğunu düşünüyorum. Alakalıdır yani. Her şeyden önce yeni nesillere kültürü aktarma aracı olarak temel bir alan” (K12).

Sosyal bilgiler öğretmenlerine sosyal bilgiler dersinde hangi SOKÜM öğelerine yer verdikleri sorulmuş ve alınan cevaplar şekil 4. 4’te verilmiştir.

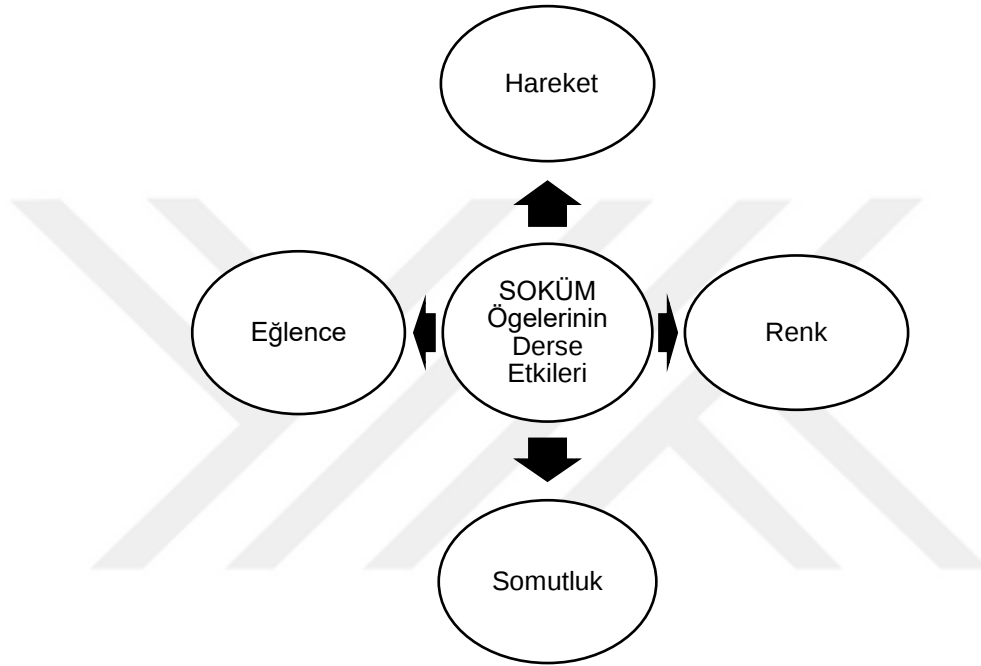

Şekil 4. 4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yer verdikleri SOKÜM öğelerine ilişkin görüşleri

Şekil 4. 4’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler derslerinde yer verdiği SOKÜM öğelerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin belirtmiş olduğu öğelerden mesir macunu festivali, Karagöz ve Hacivat, ebru sanatı, Türk kahvesi ve kuş dili öğeleri olarak UNESCO tarafından belirlenmiş Türkiye’nin SOKÜM temsili listesinde mevcuttur. Bunun yanı sıra öğretmenlerin ifade ettikleri kültürel miras öğeleri içerisinde somut olan kültürel miras öğelerine yer verdiği görülmüştür. Öğretmenlerin bazılarının görüşleri şu şekildedir: “Göbekli tepe mesela, Anadolu uygarlıklarının eserleri, Selçuklu, Osmanlı eserleri, Gelenek görenekler, Türk kahvesi gibi öğeleri işliyoruz yani ama Unesco tarafından soküm ögesi mi bilemiyorum” (K2). “Mesir macunu ile ilgili

videoları, fotoğrafları gösteriyoruz mesela” (K5). “Görgü kuralları, düğünler, Türk kelimesinin anlamı, yasalarımız” (K7). “6. sınıflarda düğünler, kına geceleri gibi ögeler” (K9). “Mesir macunu anlatıyoruz, daha 5’lerde mi 6’larda mı ne yeni işledik kuş dili, Aşık Veysel’in toprak türküsünü dinletiyorum toprak konusunda” (K11). “Hepsinde yerine göre, konularına göre değişiyoruz. Dini bayramlar, milli bayramlar” (K12).

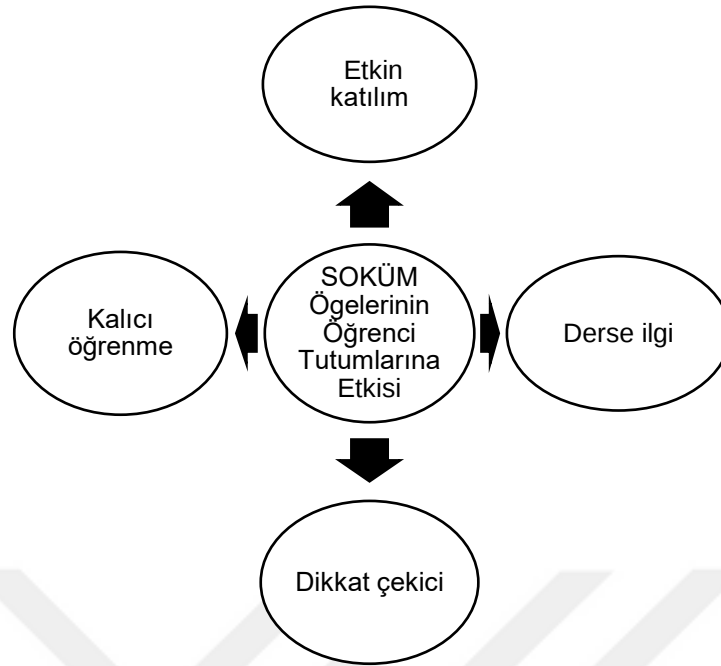
Sosyal bilgiler öğretmenlerine SOKÜM ögelerinin sosyal bilgiler dersini nasıl etkilediği sorulmuş ve alınan cevaplar şekil 4. 5’te verilmiştir.

Şekil 4. 5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM ögelerinin sosyal bilgiler dersine etkileri açısından görüşleri

Şekil 4. 5’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi SOKÜM ögelerinin sosyal bilgiler dersinin akışını olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Bununla birlikte öğretmenler; sosyal bilgiler dersinin SOKÜM ögeleri ile eğlenceli hale geldiğini, sosyal bilgiler dersine hareketlilik kattığını, dersi renklendirdiğini ve dersi soyutluktan kurtararak somutlaştırdığını dile getirmiştir. Katılımcıların bazı görüşleri ise şöyledir: “Derse renk katıyor. Çünkü çocuk sıkılıyor bir Modros’un maddelerini dinlemekten, siyasi tarih konularından orada bir okuma parçası ile rahatlama imkânı buluyor” (K2). “Olumlu dersin akışını olumlu etkiliyor. Anlattıklarımızla bağlantı kurabiliyorlar bağlantı kurmalarını kolaylaştırıyor” (K3). “Dersi eğlenceli hale getiriyor” (K4). “Biraz daha soyut kavramları somutlaştırıyor” (K12).

Sosyal bilgiler öğretmenlerine SOKÜM ögelerinin öğrencilerinin derse karşı tutumlarını nasıl etkilediği sorulmuş ve alınan cevaplar şekil 4. 6’da verilmiştir.

Şekil 4. 6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğelerinin öğrencilerin derse karşı tutumuna ilişkin etkilerine yönelik görüşleri

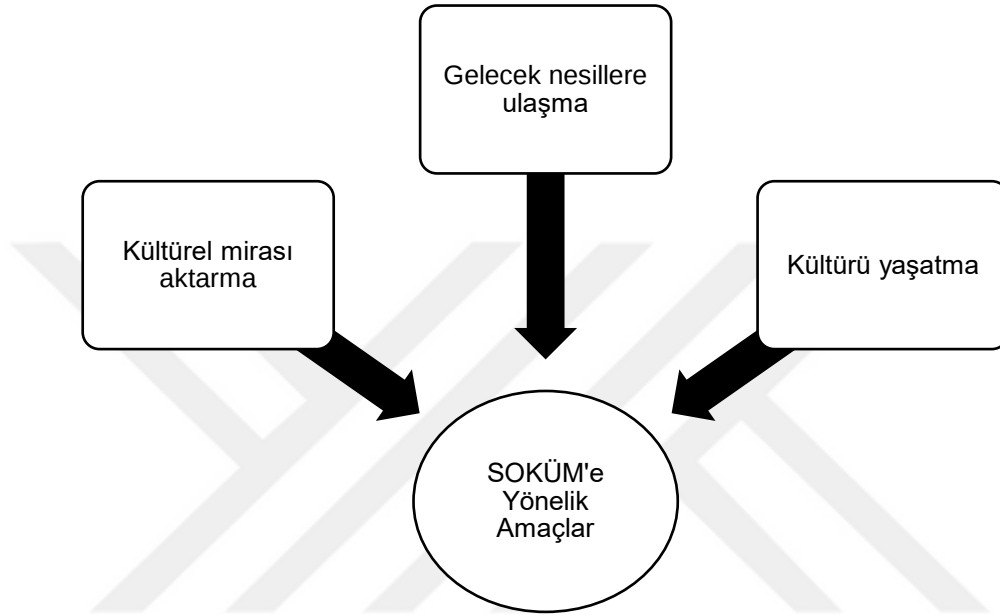
Şekil 4. 6'da görüldüğü gibi öğretmenlerin geneli SOKÜM öğelerinin sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasının öğrencileri derse karşı ilgi ve dikkat çekici hale getirdiğini, öğrencilerin derse etkin katılımını sağlayarak kalıcı öğrenmelere hizmet ettiğini ve böylece öğrenci tutumlarını derse karşı olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Buna dair bazı öğretmenlerin görüşleri şöyledir: “Yani kahveden bahsederken şimdiki gibi değil de babaannelerinden anneannelerinden getiriyorlar bakır vb. sadece kahve değil de onun ne şekilde sunulduğunu da tanıtıyoruz. Onların da ilgisini çekiyor” (K1). “Çocuklar çok etkileniyor, derse daha ilgi çekici görüyor. Yani katılımı artırıyor” (K4). “Öğretmene ve derse karşı tutumları da değişebiliyor olumlu yönde” (K6). “Kendileri örnek veriyor, katılım artırıyor” (K8). “Kesinlikle olumlu etkiliyor. Çocuk kültürünü öğreniyor, ilgisi artıyor derse” (K12).

4. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Üçüncü alt problem olan “Sosyal bilgiler öğretim programındaki yetkinlikler, kazanımlar, amaçlar, değerler ve beceriler bağlamında somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?” çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerine sosyal bilgiler öğretim programında yer alan SOKÜM öğelerini içeren yetkinliklerle, amaçlarla, değerlerle ve becerilerle ilgili örnek vermeleri istenmiştir. Bununla beraber sosyal bilgiler öğretim programında yer alan “Sosyal, kültürel ve tarihi bağların

toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.” kazanımını öğrencilere aktarırken yer verdiği SOKÜM öğelerinin neler olabileceği soruları yöneltilmiştir.

İlk olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yenilenen edilen 2018 sosyal bilgiler öğretim programının amaçları kapsamında SOKÜM öğelerinin nasıl bir yer edindiği sorulmuş ve alınan cevaplar şekil 4. 7’de verilmiştir.

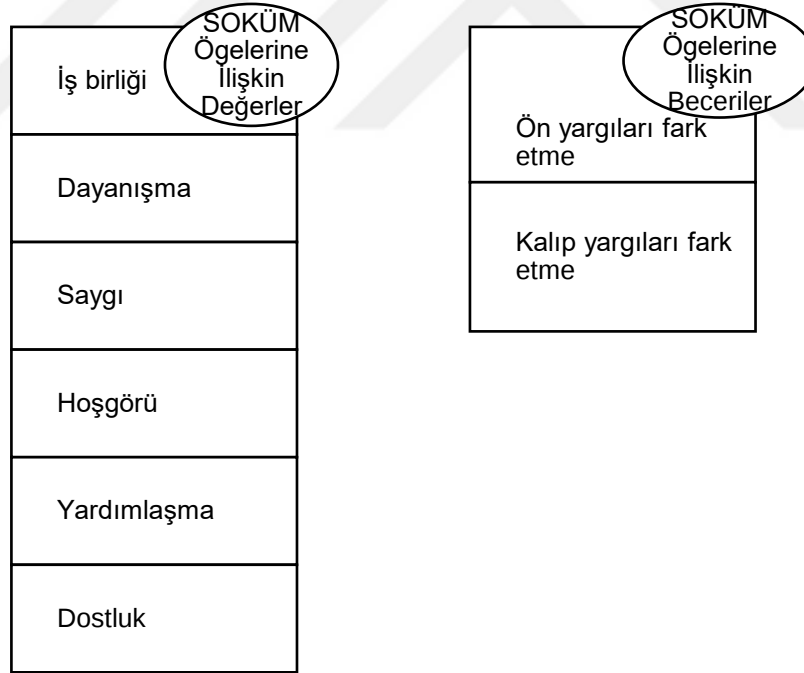
Şekil 4. 7. Öğretmenlerin yenilenen öğretim programının amaçları açısından SOKÜM öğelerine ilişkin görüşleri

Şekil 4. 7’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programı kapsamında SOKÜM’e yönelik bir amaç belirtmek istememişlerdir. Bunun gerekçesi olarak da yenilenen programdaki amaçları tam olarak bilemediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu ise sosyal bilgiler dersinin kültürel mirası aktarma, kültürel mirası gelecek nesillere ulaştırma ve kültürü yaşatma gibi amaçlarının olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin büyük bir kısmı SOKÜM’le ilgili alt kademelerde amaçların yer aldığını dile getirmiştir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir: “...mesela az önce 5’lerden çıktım kültür öğeleri işledim. Ama üst sınıflarda daha çok amaç sınav ağırlıklı olduğu için kültür öğeleri geri planda kalıyor” (K2). “Takip etmiyorum. Ne verilirse onları anlatıyorum” (K7). “Çok iyi olduğunu düşünüyorum. Geleneklerimizi aktarmayı amaç edindiğinden SOKÜM’le de ilişkili. Örneğin, Bölge bölge düşünleri, kına gecelerini değerlendirme imkânı buluyoruz” (K11). “Birebir iç içedir. Gelenek içerisinde var olan bir kültürün aktarılması SOKÜM’le iç içedir.

Örneğin; Türkler’ de askerliği anlatırken peygamber ocağı diyoruz yani amaçlarıyla iç içe” (K12).

Sosyal bilgiler öğretmenlerine Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirtilen yetkinlikler kapsamında SOKÜM öğelerinin hangi yetkinlikler içerisinde yer edindiği sorulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı yetkinlikleri hatırlayamadıklarını ve bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmiştir. Bunu bazı katılımcıların görüşleriyle şu şekilde ifade etmek mümkündür: “Somut olmayan miras mıdır tam bilemicem ama Osmanlı Devletindeki sadaka taşlarını konuştuk. Hatırlayamadım ya bunu” (K1). “Yok söylerseniz hatırlarım yani. (Araştırmacı: Girişimcilik, ana dilde eğitim, kültürel farkındalık vb.) Örneğin dil. Yani Osmanlıca’yı canlandırmak lazım” (K3). “Evet. Hiç incelemedim” (K5). “Takip etmiyorum” (K7). “Çok fazla fikrim yok” (K9). “Yetkinlikler miiiii immmmm. Pek bir bilgim yok ama tarihten örneklendiririz yani” (12).

Sosyal bilgiler öğretmenlerine yenilenen edilen sosyal bilgiler öğretim programındaki SOKÜM öğelerine yönelik olan temel becerilerin ve değerlerin neler olduğu sorularak örnek vermesi istenmiş ve alınan cevaplar şekil 4. 8’de verilmiştir.

Şekil 4. 8. Öğretmenlerin SOKÜM öğelerine yönelik yenilenen edilen sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki temel becerilere ve değerlere ilişkin görüşleri

Şekil 4. 8’de görüldüğü gibi yenilenen edilen sosyal bilgiler dersi öğretim programında SOKÜM’e ilişkin değerler kapsamında ön plana çıkan değerler; dayanışma, iş birliği, hoşgörü, yardımlaşma, saygı olarak ifade edilmiştir. SOKÜM’e ilişkin beceriler olarak ise katılımcılar ön yargıları fark etme, kalıp yargıları fark etme gibi becerileri

söylemiştir. Bununla birlikte katılımcıların tamamı sosyal bilgiler öğretim dersi öğretim programındaki SOKÜM'le ilgili değerlerin ve becerilerin az olduğunu dile getirmiştir. Katılımcıların bazılarının diğer görüşleri şöyledir: “Sevgi, saygı, adalet, hoşgörü. Örnek bir kahvenin kırk yıllık hatırı vardır derken orada amaç dostluk değeridir. Osmanlıya baktığımızda hoşgörü değeri var mesela” (K4). “Gerekli, şart. Şuan da valla bir şey diyemicem. Fikrim yok. Çalışıp gelseydim olurdu” (K5). “Örnek mesela yardımlaşma, dayanışma, birlik, vatan sevgisi gibi vermeye çalışıyoruz” (K6). “Takip etmiyorum” (K7). “Dayanışma, gelenek- görenek değerleri; ön yargı, kalıp yargıları fark etme gibi becerileri veriliyor” (K9). “SOKÜM'le ilgili değer ve becerilerin az olduğunu düşünüyorum” (K11).

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.” kazanımını öğrencilere aktarırken hangi SOKÜM öğelerine yer verdiği sorulmuş ve alınan cevaplar şekil 4. 9’da verilmiştir.

Şekil 4. 9. Öğretmenlerin “Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.” kazanımına ilişkin SOKÜM öğeleri açısından görüşleri

Şekil 4. 9’da görüldüğü üzere öğretmenler sosyal bilgiler dersinde “Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.” kazanımını işlerken SOKÜM öğelerine yer verdiklerini ifade etmiştir. Öğretmenler Türk kahvesi, düğünler, türkülerimiz, şairlerimiz gibi öğelere yer verdiğini belirtmiştir. Ancak bu öğelerden Türk kahvesinin SOKÜM ögesi olarak belirtirken diğer öğelerinin UNESCO

listesinde olup olmadığını bilmediklerini dile getirmiştir. Katılımcı öğretmenlerden bazılarının diğer görüşleri şöyledir: “Tarihte mesela Türk kahvesinin Yemen’den alınıp Avrupa’ya bizden geçtiği gibi şeylere sonra kültüre özgü değerlerimize değiniyoruz” (K3). “Valla şimdi tam hatırlamıyorum ama Türk kahvesi, türkülerimiz, şiirlerimizi veriyorum. Türk kahvesi SOKÜM ögesi olarak geçiyor ama diğer ögeler koruma altında mı UNESCO tarafından bilmiyorum. Hatta bu kazanımla ilgili SOKÜM ögelerini Türkçe dersiyle de ilişkilendiriyorum” (K5). “Girmedim 6’lara onun için bir şey diyemicem” (K7). “Dini bayramlara, milli bayramlara değiniyorum; ama bilemiyorum mu SOKÜM müdür değil midir” (K10).

4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü alt problem olan “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan somut olmayan kültürel miras ögelerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?” çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerine sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan SOKÜM ögelerinin neler olduğuna ve 2012 yılında UNESCO tarafından SOKÜM ögeleri kapsamına alınan mesir macunu festivalinin sosyal bilgiler öğretimini nasıl etkilediğine ilişkin sorular yöneltilmiştir.

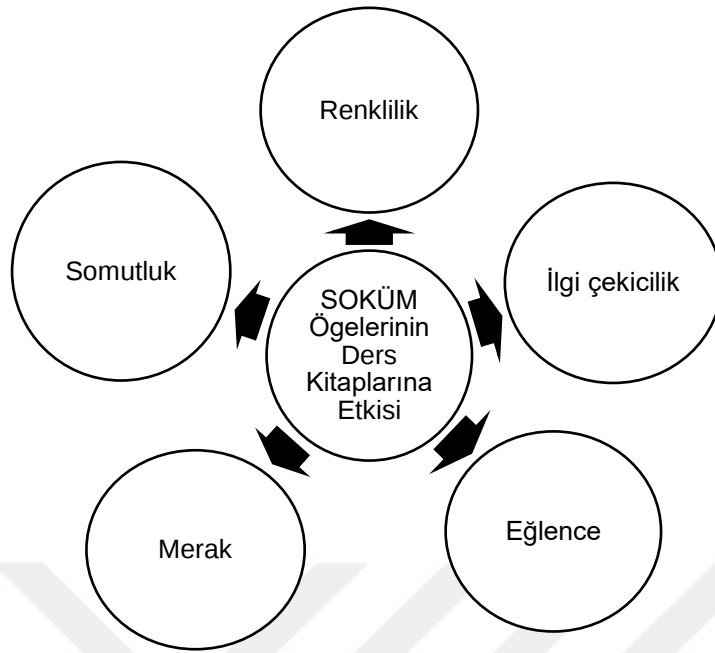
İlk olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM ögelerinin neler olduğu sorularak örnek vermeleri istenmiş ve alınan cevaplar şekil 4. 10’da verilmiştir.

Şekil 4. 10. Öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM öğelerine ilişkin görüşleri

Şekil 4. 10'da görüldüğü üzere öğretmenlerin birçoğu SOKÜM öğelerine ilişkin sınırlı örnek vermiştir. Öğretmenler; ders kitaplarında geleneksel düğünler, kına gecesi, halk oyunları, destanlarımız, ebru sanatı, Türk kahvesi, çini sanatı, Divriği Ulu Cami şeklinde örnekleri sıralarken alt kademelerin kitaplarında SOKÜM öğelerinin mevcut olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının ifadeleri şöyledir: “Camiler var mesela Divriği Ulu Cami” (K3). “Ders kitaplarında az da olsa elbette var bu SOKÜM öğeleri. Örneğin çini sanatının görseli kısa tarihçesini okuyoruz derslerde yeri geldikçe tabi.” (K4). “SOKÜM öğelerine ilişkin örnekler var hatta 5 ve 6’larda daha fazla ımmmm, yine soyut gelenek ve göreneklerimizden örnekleri daha çok alt kademelerdeki ders kitaplarında okuma metni olarak veriyoruz. Ancak somut kültürel miras öğeleri kitaplarda daha ön planda diye düşünüyorum.” (K6). “Pek göremedim” (K7). “5 ve 7. Sınıfta UNESCO eserleri var. Daha çok 6. Sınıfta var diye düşünüyorum. Örneğin; Türk kahvesi gibi” (K9). “Dini bayramlar örnek verilebilir; ama bu örnekleri üst kademelere doğru pek göremiyoruz, sınav ağırlıklı oluyor derslerimiz yani.” (K10).

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “2012 yılında UNESCO tarafından somut olmayan kültürel miras öğeleri kapsamına alınan mesir macunu festivali gibi SOKÜM öğelerinin sosyal bilgiler ders kitaplarını nasıl etkilediğine ilişkin düşünceleri” sorulmuş ve alınan cevaplar Şekil 4. 11’de verilmiştir.

Şekil 4. 11. Öğretmenlerin SOKÜM öğelerinin ders kitaplarına etkisine ilişkin görüşleri

Şekil 4. 11’de görüldüğü üzere öğretmenlerin çoğu SOKÜM öğelerinin sosyal bilgiler ders kitaplarını renklendirdiği, ilgi çekici ve eğlenceli hale getirdiği, ders kitaplarına somutluk kazandırdığı ve merak uyandırdığı yönünde görüş belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerden bazıları ise sosyal bilgiler ders kitaplarında daha fazla SOKÜM öğelerine yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcıların bazılarının görüşleri şöyledir:

“Heeeee UNESCO soküm ögesi olarak dahil etmiş emi? Sosyal bilgilerde Manisa’da padişah zamanında yapılmış şifa amaçlı insanlar arasındaki kaynaşmayı sağlaması açısından önemine yeri geldikçe değiniyorum hem düşününce ders kitaplarını da renklendirmiş oluyor bu da artısı bence.” (K3). “Geçmişten gelen şifa kaynağı olduğunu derslerde de okuma parçası olarak değiniyoruz. Sosyal bilgilerin kültürel bir değerini öğretmiş oluyoruz çocuklara, aynı zamanda çocuklar için kitabı ilgi çekici hale getiriyor malum çocuklar ders kitaplarından çok çabuk sıkılıyor. Hem SOKÜM öğelerinin yaşatılabilmesi geleceğe taşınması için daha fazla SOKÜM öğeler yer almalı kitaplarda.” (K6). “Gelenekselleşmiş kültürel bir şey var. Dönemin İslam alemlerinin tanıtılması açısından önemli bir etki oluşturuyor” (K9). “Güzel ama bizim daha çok kültürel değerlerimiz var onları da alabilirler örneğin Giresun’da 7 Mayıs kutlamaları vardır. Denize o günde 7 kere ayağını vurursun felan yani. Bu da bir somut olmayan değerdir. Mesir macunu açısından da güzel etkiliyor hem Manisa ili için hem tarihi hem sağlık açısından bir bilgilendirme oluyor, yani kısaca söylemek gerekirse özetleyelim ilgi çekici ders

kitabına dönüşüyor kitaplarımız.” (K11). “Bize ait olan bir kültürel miras olarak derslerimizde veriyoruz, öğreniyorlar. Ders kitaplarını eğlenceli hale getiriyor; ancak daha fazla yer verilmeli SOKÜM öğelerine. Çünkü kısa kısa etkinlik gibi okuma metni şeklinde az kalıyor bence kitabın kıyısında köşesinde yer veriliyor bu öğelere.” (K12).

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA

Bu bölümde elde edilen bulgular sonrasındaki yapılabilecek yorumlara yer verilerek alan yazında yapılmış ilgili çalışmalarla da destelenmiştir.

Araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş olan alt problem boyutları kapsamında öğretmenlerden alınan görüşleri şöyle yorumlamak mümkündür:

5.1. Birinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Tartışma

Araştırma kapsamında belirlenmiş ilk alt problem sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel mirasa yönelik farkındalık durumlarının ortaya konması olmuştur. Bununla ilgili olarak öğretmenlerden alınan görüşler sonucunda önemli görülen hususlar şöyledir:

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin hiçbiri SOKÜM teriminin anlamına ilişkin sınırlı bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra katılımcıların tamamı bu terimi ilk defa duyduklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin Ankara ilindeki SOKÜM müzesini hiç ziyaret etmedikleri görülmüştür. Halbuki katılımcıların demografik bilgilerine bakıldığında %25'inin ($n=3$) Ankara ilinde bulunan Gazi, Hacettepe ve Ankara Üniversitesinden mezun olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Dolayısıyla söz konusu katılımcıların ve diğer katılımcılardan bazılarının da dile getirdiği üzere Ankara iline birçok defa gittikleri, çeşitli müzeleri gezdikleri; ancak SOKÜM müzesinin varlığından haberdar olmadıkları verisi mevcuttur. Bu veriler çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM'e yönelik farkındalık durumlarında bir yetersizlik olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmadaki sorular kapsamında araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut kültürel mirasa ilişkin cevaplar verdikleri görülmüştür. Ancak araştırma UNESCO SOKÜM Listesi'ndeki öğelerle sınırlandırılmıştır. Bu nedenle araştırma sorularında SOKÜM'e ilişkin cevaplar beklenmiştir. Fakat araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin araştırma sorularına sökümlle ilgili yanıt vermekte zorlandıkları görülmüştür. Bu veriler ışığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel bir

kültürel mirasa yönelik farkındalıklarının olduğu görülürken SOKÜM'e ilişkin farkındalıkları yetersiz kalmaktadır.

Araştırmanın birinci alt problemi sonucunda literatürdeki çalışmalara bakıldığında Akhan (2014) SOKÜM'e öğretimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmiştir. Çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM hakkında bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşmış olması araştırmayla çelişki göstermektedir. Ancak söz konusu sonucun bu araştırmadan elde edilen verileri dolaylı olarak etkilediği görülmektedir. Çünkü bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM'e yönelik farkındalık durumlarına ilişkin veriler elde edilmiştir. Bunun yanı sıra çelişki durumunun bir başka nedeni olarak araştırmadaki çalışma grubunun özelliklerine bağlı olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu araştırmadaki çalışma grubunun demografik özelliklerine bakıldığında meslekteki kıdem yıllarının en az 15-20 ve üzeri olduğu, yaşlarının ise en az 40-45 ve üzeri olduğu bilinmektedir. Bu demografik özellikler çalışma grubunun meslek hayatlarında değişen ve gelişen durumları takip etmelerini gerektirdiğinden SOKÜM'e ilişkin farkındalık durumlarında yetersizlik sonucunun saptanmasına neden olmuş olabilir. Öte yandan araştırmacı tarafından hazırlanmış olan görüşme sorularının geniş kapsamlı olması bu çelişkiyi ortaya çıkarabilmektedir.

Ayrıca bu araştırmayla ilgili benzer amaçları ortaya koymayı amaçlayan diğer çalışmalara bakıldığında farklı düzeydeki çalışma gruplarıyla çalışılmış ve benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Örneğin Çelepi (2016), üniversite gençlerinin Türkiye somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik farkındalıklarını ve bağlılıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışma grubuna anket uygulamış ve sonuçlarına göre bu kültürel öğeleri içselleştirmede ve bunu hayatlarına yansıtmada sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Sağ ve Ünal (2019) çalışmasında öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarını belirlemeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin neredeyse tamamının SOKÜM'e ilişkin farkındalıklarının bulunmadığını tespit etmiştir. Bu tespitler araştırmadaki SOKÜM öğelerine ilişkin farkındalık durumlarında bir yetersizlik olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

5.2. İkinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Tartışma

İkinci alt problem çerçevesinde SOKÜM ile sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkilerin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen verilere göre, SOKÜM'ün sosyal bilgiler dersiyle yakından ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte sökümlün gelecek nesillere aktarılmasında sosyal bilgiler dersinin önemli bir yeri olduğu belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri kapsamında SOKÜM sosyal bilgiler dersinin temel konusu olarak düşünülmüştür. Çalışma grubunun bu düşüncesi araştırmının sınırını belirleyen 2018 yenilenen edilen sosyal bilgiler dersi öğretim programı tarafından da desteklenir niteliktedir. Söz konusu öğretim programındaki kültürel miras içerikli öğrenme alanları incelendiğinde 4.sınıf düzeyinde 14, 5.sınıf düzeyinde 18, 6.sınıf düzeyinde 22 ve 7.sınıf düzeyinde 30 saat olmak üzere en fazla ders saatinin Kültür ve Miras öğrenme alanına ayrıldığı görülmüştür (MEB, 2018). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersinde en fazla ders saatinin kültürel miras öğretimini içeren bir öğrenme alanına ayrılması somut olmayan kültürel mirasın da sosyal bilgiler dersinde temel konulardan birini oluşturabileceğine işaret etmektedir.

Araştırmının ikinci alt problemini kapsayan bir başka amaç sosyal bilgiler dersinde hangi SOKÜM öğelerine yer verildiğini görebilmektir. Bu amaç kapsamında Türk kahvesi, mesir macunu, ebru sanatı, Karagöz ve Hacivat gibi SOKÜM öğelerini içeren etkinliklere yer verildiği görülmüştür. Ancak sosyal bilgiler dersinde yer verilen bu SOKÜM öğeleri araştırmının sınırını oluşturan UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ndeki SOKÜM öğelerinden sadece birkaçıdır. Bu veriler doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde SOKÜM öğelerine yer verildiğine; fakat UNESCO'nun listesindeki bütün SOKÜM öğelerine yer verilmediğini göstermektedir.

Araştırmının ikinci alt probleminden elde edilen veriler çerçevesinde literatürdeki benzer çalışmalar incelenmiştir. İncelemeler sonucunda Gürel (2018)'in somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılmasına ilişkin çalışmalar yaptığı görülmüştür. Bu çalışma sonucunda sosyal bilgiler ders içeriğinin SOKÜM konuları açısından zenginleştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Tespit edilen bu sonuç araştırmının ikinci alt problemindeki saptamalarla paralellik göstermektedir.

Araştırmının ikinci alt problemini kapsayan diğer bir amaç ise SOKÜM öğelerinin sosyal bilgiler dersine ve öğrencilerin derse karşı tutumuna olan etkisidir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre SOKÜM öğeleri sosyal bilgiler dersinin akışına olumlu katkı sağlayarak öğrencilerin derse katılımını arttırmaktadır. Böylece SOKÜM öğeleri ile öğrenciler için sosyal bilgiler dersi eğlenceli hale gelerek etkin katılımlı eğlenerek öğrenilen aktif bir ders konumuna ulaşılacağını göstermektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde Sağ (2018) ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması yapılmıştır. Araştırma sonucunda sözlü tarih çalışmaları gibi yöntemlerden öğrencilerin haz aldığını ve bunların öğrenme sürecini eğlenceli hale getirerek öğrenmeye fayda sağladığını ortaya koymaktadır. Ortaya konan bu sonuç araştırmının alt probleminde elde edilen veriyi desteklemektedir.

5.3. Üçüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Tartışma

Üçüncü alt problem çerçevesinde SOKÜM öğelerinin yenilenen edilen 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan yetkinlikler, değerler, beceriler, amaçlar ve kazanımlar içerisindeki yeri hakkında veriler elde edilmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim programında yer alan yetkinlikler hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Ancak sosyal bilgiler öğretmenlerinin; öğretim programındaki SOKÜM'e yönelik değerler, beceriler ve kazanımlar hakkında görüşleri ortaya konulmuştur.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri kapsamında sosyal bilgiler öğretim programında SOKÜM'le ilgili değerlere, becerilere ve kazanımlara rastlanmaktadır. Fakat araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2018 yılı revize edilen sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki yetkinliklerin ve değerlerin henüz farkında olmadıkları görülmüştür. Bu nedenle araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri yetkinlikler konusunda fikir belirtmemiştir (Bkz. Tablo 16). Bununla birlikte araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri misafirperverlik ve hoşgörü gibi değerleri SOKÜM'le ilişkilendirmiştir. Halbuki sözü edilen bu değerler sosyal bilgiler dersi öğretim programından 2018 yılında revize edilerek çıkarılmıştır (MEB, 2018).

Çalışma grubu 2018 yılı revize edilen sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki yetkinlikleri, değerleri ve becerileri görüşme aşamasında incelemiştir. İncelemeleri sonucunda SOKÜM'le ilgili becerilerin ve değerlerin az olduğunu ifade etmiştir. İfade edilen bu verinin literatürdeki benzer bir çalışmayla da desteklendiği görülmüştür. Akhan (2014) SOKÜM öğretimine ilişkin çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programını SOKÜM öğretimi açısından yetersiz bulduğu sonucunu ortaya koymuştur.

Araştırmının üçüncü alt problemi çerçevesinde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine 2018 yılı revize edilen 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı Birey ve Toplum öğrenme alanı içerisinde yer alan SOKÜM'le ilgili bir kazanıma ilişkin soru yöneltilmiştir. Bu kapsamda sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.” kazanımını öğrencileriyle paylaşırken SOKÜM öğelerine yer verdikleri görülmüştür. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu kazanıma yönelik SOKÜM öğeleriyle Türkçe dersi arasında ilişki kurdukları ortaya konulmuştur.

Araştırmının üçüncü alt problemi kapsamında ortaya konan sonuç literatürdeki benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir. Örneğin Karakuş (2017) çalışmasında

somut olmayan kültürel mirasa ilişkin kazanımların diğer derslerle ilişkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda SOKÜM'e ilişkin kazanımların Türkçe dersiyle 11, matematik dersiyle 1 kez ilişkisi bulunduğunu tespit etmiştir. Böylece sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki SOKÜM'e ilişkin kazanımların Türkçe dersiyle pozitif yönde bir ilişki gösterdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Mustak (2017) tarihi kültürel miras eğitimi ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin başvurmuştur. Bunun sonucunda tarihi kültürel miras eğitiminin sosyal bilgiler dersi dışında Türkçe dersinde de verilmesinin uygun olduğuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda gerek somut olmayan gerekse tarihi olarak nitelendirilebilen kültürel miras eğitimi konuları sosyal bilgiler dersi dışında Türkçe dersi ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında elde edilen bir başka veri ise sosyal bilgiler öğretim programının amaçları açısından SOKÜM öğelerine ilişkin öğretmen görüşleridir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler öğretim programının amaçları içerisinde evrensel ve geleneksel değerlere yer verdiğini ifade etmiştir. Ayrıca SOKÜM'le ilgili amaçları içeren içeriklerin alt kademelerde daha fazla yer aldığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında ortaya konulan veri dahilinde literatürdeki benzer çalışmalar incelenmiştir. Çengelci (2012) sosyal bilgiler öğretim programındaki SOKÜM'e yönelik kazanım ve etkinlikleri araştırmıştır. Araştırması sonucunda SOKÜM'e yönelik en fazla kazanım ve etkinliklerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer aldığını ifade etmiştir. İfade edilen bu sonuç araştırmanın üçüncü alt problemindeki veri ile çelişki göstermektedir. Bu çelişkinin bir nedeni olarak bu araştırmanın 2018 yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programını kapsıyor olması olarak düşünülmektedir. Bunun yanı sıra Çengelci'nin yapmış olduğu çalışma ise 2012 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programını kapsamaktadır. Bu çelişkinin bir gereği olarak ise hemen hemen her yıl yeni bir SOKÜM ögesi UNESCO tarafından Türkiye'nin SOKÜM listesine dahil edilmektedir. Bunun sonucunda değişen ve gelişen eğitim anlayışı içerisinde 2018 yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programında da SOKÜM'le ilgili kazanım ve içeriğin arttığını görmek olasıdır.

5.4. Dördüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Tartışma

Dördüncü alt problem çerçevesinde sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan SOKÜM öğelerine ilişkin veriler elde edilmiştir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen verilere göre sosyal bilgiler ders kitaplarında SOKÜM öğelerine ilişkin örnekler bulunmaktadır. Bununla beraber katılımcılar sosyal bilgiler ders

kitaplarında SOKÜM'e ilişkin ögelerin en çok 5. sınıf düzeyi gibi alt kademelerde yer alırken üst kademelere doğru SOKÜM ögelerine ilişkin içeriklerin azaldığı görüşündedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında katılımcılardan elde edilen görüşler sonucunda literatürdeki benzer çalışmalar incelenmiştir. İncelenen çalışmaların araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifade ettiği görüşlerle paralellik gösterdiği görülmüştür. Örneğin Pehlivan (2015) açık ve örgün eğitimdeki sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin incelemeler yapmıştır. İncelemeleri sonucunda sosyal bilgiler ders kitaplarında SOKÜM ögelerine ilişkin içeriklerin en fazla 5. sınıf, en az ise 7. sınıf kademelerinde yer aldığı sonucunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte Gürkan (2015)'in sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik yapmış olduğu incelemelerin sonucu da dördüncü alt probleminden elde edilen sonuçları desteklemektedir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde sosyal bilgiler ders kitaplarında Türk kahvesi gibi SOKÜM ögelerine rastlanılmaktadır. Ancak araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri SOKÜM'e ilişkin ögelerin somut kültürel miras ögelerine göre yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Ünlü (2012) sosyal bilgiler programında SOKÜM öğretiminde somut kültürel mirasın öğretimi kadar başarılı olunmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu çalışma araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini destekler niteliktedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemini oluşturan bir başka amaç 2012 yılında UNESCO tarafından somut olmayan kültürel miras ögeleri kapsamına alınan mesir macunu festivalinin sosyal bilgiler ders kitaplarını nasıl etkilediğini görebilmektir. Bu amaç kapsamında araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen verilere göre, mesir macunu festivali gibi SOKÜM ögelerinin sosyal bilgiler ders kitaplarını renklendirerek daha eğlenceli ve ilgi çekici hale getirdiği belirtilmiştir. Bununla beraber sosyal bilgiler ders kitaplarının çoğunda SOKÜM ögelerine yer verildiğini; ancak SOKÜM ögelerinin yaşatılması, gelecek nesillere aktarılması için sosyal bilgiler ders kitaplarında daha fazla SOKÜM ögelerine yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Elde edilen bu verileri Gürel (2018) ve Gürkan (2015) yapmış olduğu çalışmalarıyla desteklemektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular düşünüldüğünde, araştırmanın konusunu içeren doğrudan araştırmaların bulunmaması araştırmayı olumsuz olarak etkilemiştir. Fakat araştırmanın amacı doğrultusunda dolaylı olarak bulunan önceden yapılmış araştırmalar elde edilen bulgularla uyumlu görülmüştür. Böylece araştırmanın amacı ve alt problemleri çerçevesinde elde edilen bulgular literatürdeki benzer araştırmalarla da tutarlılık göstererek araştırmayı negatif etkilerden kurtarmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular literatüre birçok açıdan katkı sağlamaktadır. Bu katkılar arasında: SOKÜM'e ilişkin yapılacak araştırmalara kaynaklık etmesi, SOKÜM'ün

sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki ve ders kitaplarındaki yerini göstermesi, sosyal bilgiler dersi öğretim programını hazırlamakla görevli uzmanlara ve sosyal bilgiler ders kitapları yazarlarına SOKÜM'e ilişkin veriler sunması olarak gösterilebilir. Ayrıca araştırma sonrasında araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinde SOKÜM'e ve SOKÜM öğelerine yönelik farkındalık oluşturmuş olması da araştırmanın literatür dışındaki bir katkısıdır.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen bulgular çerçevesinde bu araştırmanın bir son olmadığı görülmüştür. UNESCO tarafından eklenmeye devam eden SOKÜM öğeleri ile değişime ve güncellemelere açık olan sosyal bilgiler dersi öğretim programı gereği gelecek çalışmalara ihtiyaç olduğunu da göstermiştir. Bununla birlikte elde edilen verilerin birçoğu sosyal bilgiler öğretmenlerinin UNESCO listesindeki SOKÜM öğelerine ilişkin farkındalık durumlarının sınırlı olduğunu, sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM öğelerinin önemine ilişkin sonuçlar ortaya koymuştur.

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sürecinde elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Bununla beraber araştırma sonuçlarından ve araştırma konusu ile ilgili alan yazındaki eksikliklerden hareketle sosyal bilgiler öğretiminde SOKÜM öğelerinin yerini geliştirmek için çeşitli öneriler sunulmuştur.

6. 1. Sonuç

Bu araştırmada; 2018 yılında yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programı çerçevesinde ve sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan SOKÜM öğelerine ilişkin öğretmen görüşleri alınmıştır. Bunun yanı sıra SOKÜM öğeleriyle sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkiye ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğelerine ilişkin farkındalıklarına dair öğretmen görüşleri ortaya konmuştur. Böylece kaybolmaya yüz tutmakta olan UNESCO tarafından Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirası temsili listesindeki öğelerin sosyal bilgiler öğretimindeki yeri sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri kapsamında ortaya konmuştur.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM terimine ilişkin bilgi sahibi olmadıkları ve SOKÜM içerikli etkinliklere katılmadıkları görülmüştür. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM'e ilişkin bilgi sahibi olduğu; ancak UNESCO kapsamındaki SOKÜM öğelerine ilişkin bilgi ve farkındalık durumları sosyal bilgiler ders kitaplarında ve sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğelerle sınırlı kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen diğer sonuçlar ise aşağıda yer almaktadır:

1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi ile SOKÜM öğeleri arasında yakın bir ilişki olduğunu düşündükleri görülmüştür. Ancak sosyal bilgiler dersi sürecinde yer verilen SOKÜM öğelerini yetersiz bulmuşlardır. Bu doğrultuda sosyal bilgiler dersinin UNESCO kapsamındaki SOKÜM öğeleriyle zenginleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi sürecinde yer verilen SOKÜM öğelerine ilişkin örnekler hakkındaki düşünceleri incelendiğinde; öğretmenlerin tamamının olumlu görüşler belirttikleri görülmüştür. Elde edilen öğretmen görüşlerinden hareketle sosyal bilgiler dersinde kazanımlar işlenirken SOKÜM öğelerinin kullanılmasının sosyal bilgiler dersinin akışına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.
3. Araştırmada elde edilen veriler sonucunda sosyal bilgiler dersinde SOKÜM öğelerinin kullanılması öğrencilerde derse karşı ilgiyi arttırdığı ortaya konmuştur. Bununla birlikte sosyal bilgiler dersinde SOKÜM öğeleri aracılığıyla işlenen konularda öğrencilerin derse katılımlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.
4. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı içerisinde SOKÜM öğelerine yönelik amaçların, yetkinliklerin, değerlerin ve becerilerin mevcut olduğu görüşündedir. Fakat araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler öğretim programındaki yetkinlikler konusunda örnek vermede zorlanmıştır. Bunun yanı sıra sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlere ilişkin verdikleri örnekler 2018 yılında yenilenen sosyal bilgiler öğretim programından çıkarılan değerleri içermektedir. Bu nedenle araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri 2018 yılında yenilenen edilen sosyal bilgiler öğretim programındaki SOKÜM'e yönelik amaçlara ve becerilere ilişkin örnekler vermiştir. Bu örnekler sonucunda sosyal bilgiler öğretim programındaki amaçların ve becerilerin SOKÜM'le ilişkili olduğuna; ancak SOKÜM'e ilişkin becerilerin artırılması gerektiğine ulaşılmıştır.
5. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersi öğretim programı içerisindeki SOKÜM'e ilişkin kazanım ve içeriklerin alt kademelerde üst kademelere göre daha fazla yer aldığı görüşündedir. Bu görüş sonucunda sosyal bilgiler dersi öğretim programı içerisinde SOKÜM'e ilişkin kazanım ve içeriklerin en fazla alt kademelerde yer aldığına ulaşılmıştır.
6. Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler ders kitaplarında SOKÜM öğelerinin bulunduğu görüşünü belirtmiştir. Bununla beraber sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM öğelerinin artırılmasına ilişkin görüşler tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, sosyal bilgiler ders kitaplarındaki SOKÜM öğelerinin en çok 5. sınıf gibi alt kademelerde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.
7. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler ders kitaplarındaki somut kültürel mirasa ilişkin içeriklerin somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik içeriklerin önüne geçtiği görüşündedir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler ders

kitaplarında somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerine ilişkin içeriklerin eşit dağıtılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinden elde edilen görüşler sonucunda 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında SOKÜM öğelerine daha fazla alt kademelerde yer verildiği görülmüştür. Bunun yanı sıra öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde 2018 yılı sosyal bilgiler ders kitaplarında yer verilen SOKÜM öğelerinin de daha çok alt kademelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Bütün bu elde edilen veriler dahilinde 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile sosyal bilgiler ders kitapları arasında SOKÜM öğeleri açısından bir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
9. Sosyal bilgiler öğretmenleri SOKÜM öğelerine ilişkin kazanım ve içerikleri diğer derslerle ilişkilendirebildiklerini belirtmiştir. Bu çerçevede sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM'le ilgili kazanım ve içerikleri en fazla Türkçe dersiyle ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

6. 2. Öneriler

Bu araştırmanın sonuçları, kapsam ve sınırlılıkları dikkate alınarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Araştırmadan elde edilen verilerden yola çıkarak SOKÜM öğelerinin sosyal bilgiler öğretiminde önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda sosyal bilgiler öğretmenlerindeki SOKÜM kavramı ve öğeleri hakkında bilgi vermek amacıyla dönem içerisinde hizmet içi eğitimler verilebilir. Hizmet içi eğitimlerle başta sosyal bilgiler öğretmenleri olmakla beraber tüm öğretmenlere yönelik Türkiye SOKÜM listesi hakkında bilgilendirme yapılabilir.
2. UNESCO ile iş birliği kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin günlük hayatta aktif olarak kullanabilecekleri Türkiye'nin güncel SOKÜM öğeleri, SOKÜM öğelerinin içerikleri, sosyal bilgiler öğretmenlerinin SOKÜM öğelerine aday önerileri, SOKÜM öğelerini içeren etkinlikler gibi kategorilerden oluşan sanal içerikli bir program tasarlanabilir.
3. Sosyal bilgiler öğretim programındaki SOKÜM öğelerini içeren kazanımlar, değerler ve beceriler artırılarak tüm kademelerdeki sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer verilmelidir.

4. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan SOKÜM öğelerine ilişkin içeriklere her sınıf düzeyinde yer verilerek tüm kademelerdeki sosyal bilgiler ders kitapları içerisine eklenmelidir.
5. Sosyal bilgiler derslerinde sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından öğrencilere Karagöz ve Hacivat dramaları, mesir macunu festivali temsili canlandırmaları, ebru uygulamaları gibi SOKÜM öğelerine dönük uygulamalı etkinlikler yaptırılmalıdır.
6. Her okulun akıllı tahtalarına Türkiye'nin SOKÜM öğelerini içeren oyunlar yüklenerek öğrencilerin derslerde veya teneffüslerde bu oyunlardan yararlanması sağlanabilir.
7. SOKÜM'e yönelik okul kapsamında bütün öğrenci ve öğretmenlerine yönelik Ankara SOKÜM Müzesi'ne gezi düzenlenebilir. Böylece gezi sürecinde öğretmenlerin ve öğrencilerin SOKÜM öğelerini içselleştirmesi sağlanmış olur.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Alan yazındaki somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik yapılan çalışmaların az olması nedeniyle SOKÜM öğelerini içeren nitel ve nicel araştırmaların artırılması gereklidir.
2. Amasya ili dışında farklı illerde de somut olmayan kültürel miras öğeleri üzerine çalışmalar yapılabilir.
3. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının yanı sıra Türkçe, İngilizce gibi diğer öğretim programlarında ve ders kitaplarında da SOKÜM öğelerine ilişkin araştırmalar yapılabilir.
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersleri sürecinde yararlanabileceği SOKÜM öğelerini içeren dijital kitaplar tasarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akhan, N. E. (2014). Sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras öğretimi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(3), 722-736.
- Aksaray, A. E. (2018). *Geleneksel sohbet toplantıları üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Aktürk, S. (2014). *Türkiye'de Hıdırellez etrafında oluşan folklorik unsurla üzerine bir inceleme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- AKYM. (1990). *Atatürk'ün kültür ve medeniyet konusundaki sözleri*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi.
- Amaç, Z., Burak, D., & Duran, S. (2017). Sınıf içi kültürel çeşitlilik için öğretmen yeterlilik ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 208-223.
- AREGEM. (2019). *Çinicilik sanatı*, www.aregem. ktb. gov.tr/TR-159254/cinicilik- sanatı. html Çinicilik Sanatı. 7 Aralık 2019.
- AREGEM. (2019). *İnce ekmek yapma ve paylaşma kültürü*, www. aregem. kulturturizm. gov. tr/Tr- 202366/ince- ekmek- yapma-ve- paylasma-kulturu-lavas-katirma-jupk- html İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü. 14 Aralık 2019.
- AREGEM. (2019). *Geleneksel Türk okçuluğu*, www. aregem. ktb. gov. tr/TR- 131489/okculuk. html Geleneksel Türk Okçuğu. 27 Aralık 2019.
- Arık, T. G. (2017). Azerbaycan Türk kültüründe Hıdır- Nebi bayramı. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 5(11), s. 1-8.
- Arıoğlu, İ. E. (2011). *"Günümüzde meddahlık"* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Arslan, F., Çağlar, İ. M., & Gürbıyık, C. (2017). Kültürel miras kapsamında kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel meslekler: Turgutlu örneği. *Osmanlı Hakimiyet Sahası Çalışmaları Dergisi*, 7(11), 211-147.
- Artun, E. (2013). Çukurova aşıklık geleneğinde atışma. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 19(75), 73-116.
- Ateş, E. (2015). *Türk din musikisi*. İstanbul: Rağbet.
- Atlı, S. (2016). *Türkiye'deki geleneksel sohbet toplantıları üzerine bir inceleme* (Yayınlanmamış doktora tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Atsürer, S. (2016). *Edirne'de düzenlenen tarihi kırkpınar yağlı güreş etkinliklerin, görsel kimlik oluşumunda sanatsal çalışmalara yansımaları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.

- Avcı, M. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitimine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Ayaz, N., & Sultanova, A. (2013). Mevlevilik ve Bektaşılığın simgesi olan ayin ve ayin müziğinin karşılıklı tahlili. *İdil Dil ve Sanat Dergisi*, 2(7), 119-134.
- Aydın, H. (2019). *Somut olmayan kültürel miras olarak meddahlık geleneği ve bu bağlamda "Eyvah Nadir" adlı tiyatro oyunu üzerine bir değerlendirme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (12 b.). Ankara: Pegem akademi.
- Bars, M. E. (2019). Geçmişten günümüze meddahlık geleneğindeki değişim/ dönüşümler: meddahlıktan stand-up'a. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(30), 7-25.
- Barutçugil, H. (2016). *Ebrudan yeşerenler (Sergi kataloğu)*. Ordu: Yücem tanıtım.
- Basat, E. M. (2013). Somut ve somut olmayan kültürel mirası birlikte koruyabilmek. *Milli Folklor Dergisi*, 25(100), 61-71.
- Başkan, Ö. (2012). Türkçe Islık Dili. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 16(0), 1-10.
- Bayazıt, M., & Işık, İ. (2012). Geçmişten günümüze çini sanatı ve Kütahya çiniciliği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 891-898.
- Bayram, A. (2019, Mart 21). Kültür sanat 479 yıllık gelenek: mesir macunu. Kasım 28, 2019 tarihinde <http://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/479-yillik-gelenek-mesir-macunu/1424914> adresinden alındı.
- Bekki, S. (2015). Dedem Korkut kitabı araştırmalarının 100 yıllık tarihi ve '100 temel eser' kapsamında yayımlanan Dede Korkut Hikayeleri adlı kitapların niteliği üzerine bir değerlendirme. *Düşünce Hayatımızda ve Kültürümüzde Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu Tebliğleri*, (s. 179-198). Bayburt.
- Çekiç, İ. (2015). *Geçmişten günümüze törensel bir yemek: keşkek* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Çelepi, M. S. (2016). Somut olmayan kültürel miras ve üniversite gençliği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 15-35.
- Çelik, A. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Karagöz ve Hacivat'a ilişkin anlamlandırmalarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(221), 37-49.
- Çelik, F., Bekar, İ. P., & Ergenç, İ. (2012). "Türkçe Islık Dilinde Ezgi Görünümleri". *Proceedings of 25. Ulusal Dilbilim Kurultayı*, (s. 114-120). Adana.

- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Demir, A. İ., & Şanlı, Y. (2018). Cem Dergisi'nin sunumuyla alevi gelenekte ibadetler. *Mezhep Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 13-35.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: öğretmen adaylarının kültür portfolyalarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 1-19.
- Devellioğlu, F. (2004). *Osmanlıca- Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara: Aydın kitabevi.
- Doğruöz, M. D. (2016). Mevlevi ayinlerinin yüzyıllara göre dağılımı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(14), 1-13.
- Dundes, A. (2003). *Halk kimdir?* (M. Ekici, Çev.) Ankara: Milli Folklor.
- Durmuş, İ. (2017). Türk kültür çevresinde nevrüz adı. *Kafdağı Dergisi*, 2(1), 11-23.
- EMAV. (2019). *Mevlevi kültürü sema töreni*, www.emav.org.tr/mevlevi-kulturu/sema-toreni.html Mevlevi Kültürü Sema Töreni. 27 Aralık 2019.
- Ercan, G. E. (2011). *Anlatıcılığa dayalı güldürü üzerine bir araştırma, tek kişilik bir oyun metni oluşturma ve sahneleme çalışması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Gökcan, M. (2016). Küşteri meydanında zaman yolcuğu geçmişten günümüze Karagöz oyunlarının toplumsal boyutu. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 83-92.
- Gönen, S. (2005). Dede Korkut Hikayeleri'nden günümüze yansıyan doğum adetleri. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (18), 103-112.
- Günay, U. (1993). 17. yy saz şairi Karacaoğlan'la ilgili bir değerlendirme. *Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, (s. 2). Adana.
- Gündoğan, H. (2018). Anadolu sohbet geleneğinden bir kesit: "Gramofon Avrat" ve "Oyuncu Kadın" hikayeleri. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür- Sanat ve Mimarlık Dergisi*, 1(2), 34-44.
- Gürel, D. (2018). *Somut olmayan kültürel miras etkinliklerinin 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanımı* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gürkan, B. (2015). *Sosyal bilgiler ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Heziyeva, Ş. (2010). Tarihi süreç içinde Türkiye'de aşıklık ve aşıklık geleneği. *Türk Dünyası İnceleme Dergisi*, 10(1), 81-89.
- Jasper, M. A. (1994). Issues in phenomenology for researchers of nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 19, 309-314.

- Kalaycı, E. (2018). *Kültürel süreklilik bağlamında Kırkpınar'ın yansıttığı dünya görüşü üzerine* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kanadoğdu, S. (2003). *Kültür ve tabiat varlıklarını koruma hukuku: açıklamalar- yargıtay-danıştay kararları mevzuat*. Ankara: Seçkin.
- Karakuş, C. (2017). Sosyal bilgiler öğretim programı somut olmayan kültürel miras kazanımlarında ilişkilendirmelerin yeri. *Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Araştırma Dergisi*, 4(1), 8-16.
- Karaman, R. (2008). Anadolu'da nevrüz kutlamaları. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(13), 129-145.
- Karatay, S. K. (2017). Aksaray ili Güzelyurt ilçesi çömlek- testi ve çini sanatının günümüzdeki durumu. *Journal of Awareness*, (2), 423-434.
- Kartal, N. (1997). Kocacıkta hıdırellez gelenekleri, VMTHKK gelenek, görenek, inan. *VMTHKK Gelenek, Görenek, İnançlar Seksiyonu bildirileri* (s. 272-281). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kılıç, Ç. (2018). Karagöz oyunlarında tasavvuf izleri. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 1-26.
- Kiraz, S. (2015). Kitle, kültür, bunalım ve yabacılaşıma. *Mavi Atlas Dergisi*(5), 126-147.
- Kokko, S., & Kyritsi, A. (2012). Cultural heritage education for intercultural communication. *International Journal of Heritage in the Digital Era*, 1(1), 165-168.
- Komisyon. (2019). *Öabt sosyal bilgiler konu anlatımlı video destekli konu anlatımlı siyaset bilimi, diğer bilim sosyal bilim alanları, alan eğitimi* (9. b. b.). Ankara: Pegem akademi.
- Kuşçuoğlu, G. Ö., & Taş, M. (2017). Sürdürülebilir kültürel miras yönetimi. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 2(1), 58-67.
- Kuzucu, K., & Koz, S. (2015). *Türk kahvesi*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Küçük, M. A., & Silik, C. E. (2018). Hıdırellez kültüründen dini ritüelli bir spora: "Kırkpınar yağlı güreşleri". *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 83-96.
- LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1984). Ethnography in educational evaluation. D. M. Fetterman (Dü.) içinde, *Ethnographic data Collection in evaluation research*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: the living culture of peoples. *The European Journal of International Law*, 22(1), 101-120. doi:10.1093/ejil/ch-006.
- Levent , H. (2014). *Farklı olgunlaşma dönemlerinde hasat edilen buğdaylardan elde edilen unsurların somun ve yufka ekmeklerinin teknolojik ve besinsel özellikleri üzerine etkileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Logan, W. (2012). Cultural diversity, cultural heritage and human rights: towards heritage management as human rights- based cultural practice. *International Journal of Heritage Studies*, 18(3), 231-244. doi:10.1080/13527258.2011.637573.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıf)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Memmedov, N. M. (2017). Modern Azərbaycan şiirində nevrüz. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 5(11), 56-68.
- Meyer, J. (2008). Acoustic Strategy and Typology of Whistled Languages, Phonetic Comparison and Perceptual Cues of Whistled Vowels. *Cambridge University Press Journal of the International Phonetic Association*, 38(1), s. 64-90.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition b.). Calif.: SAGE Publications.
- Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher*, 10(4), 68-82.
- Mohopatra, D., & Rao, P. (2005). A thin layer drying model of parboiled wheat. *Journal of Food Engineering*, (66), 513-518.
- Muradoğlu, N. (2017). Çağdaş Azərbaycan şiirində "Nevruz" bayramının yansıması. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 10(19), 107-122.
- Mustak, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitime ilişkin görüşleri (Denizli şehri örneği)* (Yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- NCSS. (2002). *Curriculum standards for social studies: expectations of excellence*. Washington: DC: National Council for the Social Studies.
- Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* (3 b.). Ankara: Geleneksel.
- Onat, O. K. (2015). Olgubilim ve gömülü kuram: bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-66.
- Önder, A., Abacı, O., & Kamaraj, I. (2009). "Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi": İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 103-117.
- Önder, M. (1974). Ziya Gökalp'te kültür kavramı. Nisan 3, 2019 tarihinde <http://www.eaşiv.sehir.edu.tr/bitstream/handle> adresinden alındı.
- Özdemir, N. (1997). *Meddahlık ve meddah hikayeleri* (2 b.). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Özgen, L., Ergun, P., & Kaymaz, E. (2019). Slow food hareketine uygun bir içecek: Türk kahvesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(27), 624-636.

- Özkafa, F. (2018). Okçuluk ve hat sanatı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 1642-1672.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk (Dü.) içinde, *Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış*. Ankara: Pegem Akademi.
- Pehlivan, A. (2015). *Açık ve örgün eğitim sosyal sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğelerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Pelit, E., & Türkoğlu, T. (2019). Somut olmayan kültürel miras değerlerinin turizme yansımaları ebru sanatı üzerine bir inceleme. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 101-118.
- Polat, E., Diken, B., & Kılıç, S. N. (2018). Festival kalitesi, algılanan değer, festival tatmini ve festival sadakati arasındaki ilişkilerin tespiti üzerine bir araştırma: Uluslararası Manisa mesir macunu festivali örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(4), 23-44.
- Radzi, N., Zaki, S., & Subli, S. (2013). Between tourism and intangible cultural heritage. *Procedia-Social and Behavioral Cultural Heritage*, 85(2013), 411-420.
- Sağ, Ç. (2018). *İlkokul sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitime yönelik etkinlik temelli bir eylem araştırması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Sağ, Ç., & Ünal, F. (2019). Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), s. 1550-1560.
- Sarı, E. (2011). Kurşunlu mutfak kültüründe keşkek: geçmişi, bugünü ve yarını. *Milli Folklor Dergisi*, 23(90), 185-194.
- Soysal, F. (2017). *Halk tiyatrosu geleneğimiz içinde hikaye anlatma sanatının (meddahın) incelenmesi ve meddahlık ile günümüz hikaye anlatıcılığı arasındaki bağların karşılaştırmalı olarak tartışılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Sönmez, V. (1994). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Srivastava, S. (2015). A study of awareness of cultural heritage among the teachers at university level. *Universal Journal of Educational Research*, 3(5), 336-344.
- Sümbüllü, H. T. (2015). Aşıklık geleneğinde kullanılan "makam" kavramı üzerine müzikal bir değerlendirme. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 3(2), 828-836.
- Şahin, N. (2017). Dede Korkut hikayelerindeki metaforlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(1), s. 84-114.

- Şahin, S. (2018). *48-66 aylık çocuklara sayı kavramı öğretiminde somut olmayan kültürel miras öğelerinin kullanımı üzerine örnek bir uygulama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Şahin, S., & Özdemir, Ö. (2018). İl kültür ve turizm müdürlükleri internet sitelerinde Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras ürünlerinin tanıtılması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 563-583.
- Tan, N. (2009). Nevruz Bey Hikayesi incelemelerine katkılar. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*(27), 103-107.
- Tarhan, M., & Altun, A. (2015). UNESCO ve sosyal bilgiler eğitimi. *Sosyal Bilimler, Dil Bilimleri ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 33-45.
- TDK. (2019). Kültür kelimesi. Kasım 17, 2019 tarihinde <http://www.sozluk.gov.tr/?kelime=VEKİL> adresinden alındı.
- Tek, R. (2019). Nevruz ve günlerle ilgili çağatayca yazılmış bir metin üzerine değerlendirme. 13, s. 146-160.
- Tekin, G. (2017). Dönüşen müzecilik ve müzede öğrenme: Ankara somut olmayan kültürel miras müzesi örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 155-166.
- Toksöz, İ. (2011). Batı Trakya Türk topluluğunun rodoplarındaki buluşma noktası, Seçek yaylası tarihi Seçek yağı güreşleri ve kültür etkinlikleri. *Milli Folklor Dergisi*, 23(91), 164-174.
- Toktaş, P. (2012). Türk ebru sanatçılarının kronolojik olarak incelenmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13(2), 16-29.
- Toprak, A. (2019). Rıza Tevfik'in şiirlerinde alevi- bektâşi kültürünün yansımaları. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*(7), 43-51.
- Türkoğlu, T. (2019). *Somut olmayan kültürel miras kaynaklarının turizm çekiciliği kapsamında değerlendirilmesi: Türk kağıt süsleme (ebru) sanatı örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Uca, A. (2007). Türk toplumunda Hıdırellez-I. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(34), s. 113-138.
- Ulusoy, K. (2011). Türk toplum hayatında yaşatılan kahve ve kahvehane kültürü (Bir sözlü kültür ve sosyal çevre eğitimi çalışması). *Milli Folklor Dergisi*, 23(89), 159-169.
- UNESCO. (2019). *UNESCO tarihi*, www.unesco.org.tr/Pages/99/2.html UNESCO Tarihi. 5 Ekim 2019.
- UNESCO. (2019). *UNESCO hakkında*, www.unesco.org.tr/Pages/96/2/UNESCO.html UNESCO Hakkında. 30 Kasım 2019.

- UNESCO. (2019). *UNESCO Türk dünya mirası listesi*, www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-Dünya-Mirası-Listesi.html UNESCO Türk Dünya Mirası Listesi. 1 Aralık 2019.
- UNESCO. (2019). *UNESCO insanlığın somut olmayan kültürel mirası temsili listesi*, www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-İnsanlığın-Somut-Olmayan-Kültürel-Mirası-Temsili-Listesi.html UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi. 7 Aralık 2019.
- UNESCO. (2019). *Geleneksel Türk okçuluğu*, www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/400 html Geleneksel Türk Okçuluğu. 27 Aralık 2019.
- UNESCO. (2020). *Somut olmayan kültürel mirasın yaygın ve örgün eğitimde değerlendirilmesi uluslararası toplantı sonuç bildirisi*. Komite raporu, Antalya. Haziran 13, 2020 tarihinde www.unesco.org.tr/Pages/188/91/Somut%20Olmayan%20Kültürel%20Mirasın%20Yaygın%20ve%20Örgün%20Eğitimde%20Değerlendirilmesi%20Uluslararası%20Toplantısı adresinden alındı.
- Ünlü, İ. (2012). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kültür algılarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(1), s. 77-92.
- Yanık, E. (2019). *Kütahya çini sanatının günümüzdeki durumu ve çini ustası Selahattin Uslu* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10 b.). Ankara: Seçkin.
- Yıldız, H. (2004). *"Alevilerde dedelik kurumu" alevilik*. (İ. Engin, & H. Engin, Dü) İstanbul: Kitap yayınevi.
- Yönetken, H. B. (1962). Sıraç ve nalıcı alevilerinde semah. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 7, 2909-2911.

EKLER

Ek 1. Görüşme Sorularına İlişkin Bilgiler

Soru No	Sorular	İlgili Alt Problemler
1, 2 ve 3.	- Sizce SOKÜM kelimesinin açılımı nedir? Tahmin edebilir misiniz? - Soküm içerikli katıldığınız etkinlikler nelerdir? - Ankara ilinde yer alan Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesini ziyarette bulundunuz mu? Bulunduysanız; bu müze içerisinde yer alan kültürel öğelerle ilgili izlenimlerinizi kısaca paylaşır mısınız?	1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik farkındalık durumları nasıldır?
4, 11, 12 ve 13.	- Somut olmayan kültürel miras öğeleri ile sosyal bilgiler alanı arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz? - Derslerinizde somut olmayan kültürel miras öğelerinden hangilerine yer verdiğinizi düşünüyorsunuz? Örnek verebilir misiniz? - Sizce somut olmayan kültürel miras öğeleri dersinizin akışını nasıl etkilemektedir? - Dersinize konu olan somut olmayan kültürel miras öğelerinin, öğrencilerinizin derse karşı tutumunu nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?	2. Somut olmayan kültürel miras öğeleri ile sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişkiye yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
5, 6, 7 ve 9.	2018-2019 eğitim- öğretim yılı değişen sosyal bilgiler öğretim programının amaçları açısından somut olmayan kültürel miras öğelerinin yerini nasıl değerlendiriyorsunuz? - Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenen yetkinlikler içerisinde somut olmayan kültürel miras öğelerinin yeri hakkında düşünceleriniz nelerdir? Yetkinliklerden hareketle örnek verebilir misiniz? - Somut olmayan kültürel miras öğelerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan temel becerilere ve değerlere etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz? Örnek verebilir misiniz? 6. sınıf Birey ve Toplum öğrenme alanı içerisinde yer alan "Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder." kazanımını öğrencilerinizle paylaşırken somut olmayan kültürel öğelerden hangilerine değindiğinizi düşünüyorsunuz?	3. Sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanım, yetkinlikler, amaçlar, değerler ve beceriler bağlamında somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
8 ve 10.	2012 yılında UNESCO tarafından somut olmayan kültürel miras ögesi kapsamına alınan mesir macunu festivali gibi soküm öğelerinin sosyal bilgiler öğretimini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? 5, 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan başlıca somut olmayan kültürel miras öğelerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Örnek verebilir misiniz?	4. Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan somut olmayan kültürel miras öğelerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

Ek 2. Uygulama İzni

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 47613789-44-E.16737137

11.09.2019

Konu : Anket İzni

AMASYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: Amasya Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 06/09/2019 tarih ve E.4614 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile; Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 188006005 nolu öğrencisi Büşra KARTAL'ın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Algısı" konulu tez çalışması kapsamında Dr. Öğretim Üyesi Alpay AKSİN'in danışmanlığında Müdürlüğümüze bağlı Merkez İlçede bulunan Müftü Mehmed Tevfik Ortaokulu, Ziyapaşa Ortaokulu, Amasya Çelebi Mehmet Ortaokulu, Serdar Zeren Ortaokulu, Yavuz Selim Ortaokulu, Hattat Hamdullah İmam Hatip Ortaokulu ve Mehmetçik Ortaokulu'nda görev yapmakta olan öğretmenlere 01/10/2019 - 25/11/2019 tarihleri arasında ilgi yazı ekinde belirtilen anketi uygulayabilmek için talep edilen iznin verildiğine dair Valilik Makamı'nın 10.09.2019 tarih ve E.16587583 sayılı Olur'ları ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Doç Dr. İlker KÖSTERELİOĞLU
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek : Olur Yazısı (1 Sayfa)

12.09.19

Serdar ÖZTÜRK
Evrak Memuru

Sofular Mahallesi Pirlar Sokak No:3 05100 Merkez/AMASYA
Elektronik Ağ: amasya.meb.gov.tr
e-posta: argc05@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Sema CAN/Memur
Tel: (0 358) 212 29 92 / 163
Faks: (0 358) 218 50 31

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0314-f699-3282-8b04-af6f kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 47613789-44-E.16587583

10.09.2019

Konu : Anket İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: (a) Amasya Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 06/09/2019 tarih ve E.4614 sayılı yazısı.

(b) 22.08.2017 tarih 35558626-10.06.01-E.12607291 sayı ve 2017/25 sayılı Genelge.

İlgi yazı (a) ile; Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 188006005 nolu öğrencisi Büşra KARTAL'ın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Algısı" konulu tez çalışması kapsamında Dr. Öğretim Üyesi Alpay AKSİN'in danışmanlığında Müdürlüğümüze bağlı Merkez İlçede bulunan Müftü Mehmed Tevfik Ortaokulu, Ziyapaşa Ortaokulu, Amasya Çelebi Mehmet Ortaokulu, Serdar Zeren Ortaokulu, Yavuz Selim Ortaokulu, Hattat Hamdullah İmam Hatip Ortaokulu ve Mehmetçik Ortaokulu'nda görev yapmakta olan öğretmenlere 01/10/2019 - 25/11/2019 tarihleri arasında ilgi yazı ekinde belirtilen anketi uygulayabilmek için izin talep edilmektedir.

Müdürlüğümüzce yapılan değerlendirme sonucunda, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 188006005 nolu öğrencisi Büşra KARTAL'ın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Algısı" konulu tez çalışması kapsamında Dr. Öğretim Üyesi Alpay AKSİN'in danışmanlığında Müdürlüğümüze bağlı Merkez İlçede bulunan Müftü Mehmed Tevfik Ortaokulu, Ziyapaşa Ortaokulu, Amasya Çelebi Mehmet Ortaokulu, Serdar Zeren Ortaokulu, Yavuz Selim Ortaokulu, Hattat Hamdullah İmam Hatip Ortaokulu ve Mehmetçik Ortaokulunda görev yapmakta olan öğretmenlere ilgi (b) 35558626-10.06.01-E.12607291 sayı ve 2017/25 sayılı Genelge (Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlikler İzinleri) de belirtilen hususlar doğrultusunda ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve insan hakları alanındaki uluslararası sözleşmeler başta olmak üzere 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile yürürlükte olan tüm yasal düzenlemeler ve politika belgelerine uygun, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması ve gönüllülük esasına göre yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larnızı arz ederim.

Hakkı DEĞERLİ

Müdür a.

İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR

10.09.2019

Doç. Dr. İlker KÖSTERELİOĞLU

Vali a.

İl Millî Eğitim Müdür V.

Ekler : Resmi Yazı Ve Ekleri (13 Sayfa)

Sofular Mahallesi Pirlar Sokak No:3 05100 Merkez/AMASYA
Elektronik Ağ: amasya.meb.gov.tr
e-posta: arge05@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Sema CAN/Memur
Tel: (0 358) 212 29 92 / 163
Faks: (0 358) 218 50 31

Ek 3. Görüşmesi Öncesi Katılımcılara Sunulan Gönüllü Katılım Formu**KATILIM KABUL FORMU**

Bu çalışma, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi tezli yüksek lisans öğrencisi Büşra KARTAL tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğelerine dair görüşlerini ortaya koyabilmektir. Görüşmeye katılım tamamen gönüllük esasına göre olmalıdır. Bu görüşme sürecinde, paylaşacağınız bilgiler araştırmacılar dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. Görüşülen kişilerin isimleri kesinlikle araştırma raporuna yansıtılmayacaktır. Görüşme sırasında cevaplarınız ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir.

Görüşme soruları, toplumsal ve bireysel rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru içermemektedir. Ancak katılım sırasında cevaplamak istemediğiniz veya herhangi bir sebepten ötürü görüşmeyi bitirmek istediğiniz takdirde görüşmemiz orada bitecektir. Böyle bir durumda cevaplamak istemiyorum ya da görüşmeye devam etmek istemiyorum demeniz yeterli olacaktır. Bu çalışmaya katılarak vermiş olduğunuz katkılar için şimdiden teşekkür ediyorum.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim soruyu cevaplamama ya da görüşmeyi istediğim süre içerisinde bitirebileceğimi biliyorum. Vereceğim cevapların ses kaydı ile kayıt altına alınmasını ve bilimsel çalışmalarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Ad Soyad:

İmza:

Tarih:

Ek 4. Uygulama Yapılan Ortaokulların Listesi

Amasya İl Merkezindeki Ortaokullar	Sosyal Bilgiler Öğretmenleri
Yavuz Selim Ortaokulu	2
Serdar Zeren Ortaokulu	3
Ziya Paşa Ortaokulu	3
Amasya Çelebi Mehmet Ortaokulu	3
Hattat Hamdullah İmam Hatip Ortaokulu	1

